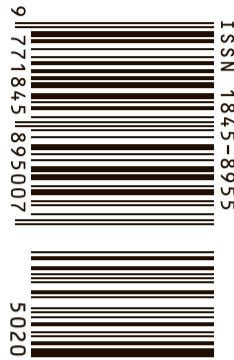

NOVOSTI НОВОСТИ

#1095

Samostalni
srpski
tjednik

Petak 11/12/2020
10 kn/100 din/1.20€

Frka i strulka

Na apel 26 uglednih hrvatskih znanstvenika da se uozbilji pristup suzbijanju epidemije, Vlada je reagirala praktičnim uklanjanjem petoro potpisnika apela iz Znanstvenog savjeta, gdje ostaju ljudi koji posljednjih mjeseci nisu uspjeli formulirati nikakvu suvislu protu epidemiju strategiju str. 4-5.

RABLJENA SEDMICA

Ini je 'nestala' ovakva platforma (Foto: Marin Tironi /PIXSELL)

Nestanak

Nestala Inina platforma u sjevernom Jadranu. Ništa novo da nešto nestane u Republici Hrvatskoj, visoko smo podignuli letvicu, nestajali su ljudi, firme, čitava sela, što ne bi jedna naftna platforma negdje na moru... Uglavnom, kako sada stvari stoje, kombinacija vjetra i valova imala je presudnu ulogu u ovom dogadaju, incidentu ili kako se već kaže kad se naftnoj platformi izgubi svaki trag. Ina, Agencija za ugljikovodike i Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture objavili su da je 'došlo do gubitka procesne komunikacije i navigacijskog sustava, a potom i vizualnog kontakta s nenastanjennim eksploracijskim odobalnim objektom Ivana D'. To smo citirali samo kao dokaz za to što se, uz malo napora, može uraditi s jezikom. Iz Ine su još poručili da nije bilo nikakve stete po okoliš. Platformu su vjetar i more oborili i potopili u subotu popodne, a informacija je objavljena u ponedjeljak ujutro. Ina je i tim povodom objavila da je 'o dogadaju pravovremeno izvijestila sva nadležna tijela'. Obalna je straža nadlijetala mjesto gdje je platforma bila, ali je nije ugledala. Inače, Ivana D radila je od 2001. godine, a njezina gradnja i puštanje u pogon koštali su oko 15 milijuna američkih dolara. U Jadranu je još pet istih platformi, koje su na broju. Zasad.

Raskid

S bizarnih vijesti na moru prelazimo na političke intrige – platforma Možemo! Radnička fronta prekinuli su ne toliko dugu koliko uspješnu vezu tokom koje su došli i do Sabora. Puklo je, i to, kako se čini, zbog neslaganja oko kandidata za lokalne izbore: po prilici, Možemo! nije raspoloženo podržati KATARINU PELOVIĆ u pokušaju da postane riječka gradonačelnica, dok RF nije bio zadovoljan načinom na koji je TOMISLAV TOMAŠEVIĆ istaknuo kandidaturu za zagrebačkog gradonačelnika. 'Ne samo da se Tomislav Tomašević nije konzultirao s RF-om, koji mu je svejedno bio spremna dati podršku za lokalne izbore, već je na pregovore sa zagrebačkom oporombom odlazio u više navrata u ime kluba zastupnika Lijevog bloka u zagrebačkoj gradskoj skupštini u kojem Možemo niti nema svojeg predstavnika, a Zagreb

je naš! ima jednog predstavnika, jednako kao i Radnička fronta koja za te sastanke saznaje iz medija', požalio se RF na Facebooku i optužio 'liberalni dio Možema' za spremnost na davanje

Njima se 1. lipnja zajednička platforma (Foto: Luka Stanzl /PIXSELL)

ustupaka SDP-u te poentirao da će 'nedosljednost svojih politika Možemo!' morati prije svega vrlo brzo objasniti svojim biračima'. I tako je propao još jedan pokušaj objedinjavanja ljevice.

Brana

A na splitskom Županijskom sudu nastavljaju sa suđenjima za ratne zločine. Srpske. Ovoga tjedna deset je godina zatvora dobio general-major srpske vojske BORISLAV ĐUKIĆ zbog organiziranja miniranja brane Peruća

Njemu je presudila brana
– Borislav Đukić (Foto:
Miranda Čikotić /PIXSELL)

krajem siječnja 1993. godine. Sudsko je vijeće pod predsjedanjem DINKA MEŠINA nepravomoćno utvrdilo da je Đukić odgovoran za ratni zločin protiv civilnog stanovništva i produžilo mu istražni zatvor u kojem je od ožujka 2016. godine, a uračunato mu je i vrijeme provedeno u ekstradiciskom pritvoru od srpnja 2015. godine. Prema presudi, Đukić je kao zapovjednik 331. motorizirane brigade Kninskog korpusa vojske samoproglašene Krajine postupao 'suprotno Ženevskoj konvenciji te organizirao rušenje brane HE Peruća s ciljem potpunog potapanja gradova Sinja, Omiša i Trilja' što bi usmrtilo oko 50 tisuća ljudi. Đukić tvrdi da je nevin, a njegov odvjetnik očekuje da će uskoro na slobodu, jer mu je istekao maksimalan istražni zatvor od četiri godine i devet mjeseci.

Oružje

Njemački nezavisni novinarski ured Ginzel-Kraushaar-Datt snimio je za televiziju ZDF prilog o naoružavanju tamošnjih ekstremnih desničara. Ne bi se ta informacija ukazala u našoj rubrici tek tako, ima Hrvatska sasvim dovoljno oružja i ekstremnih desničara da bismo ih tražili po Evropi i svijetu, da spomenuto oružje za njemačke ekstremiste nije, prema novinarskim tvrdnjama, u Njemačku stiglo baš iz Hrvatske i susjednih država. I to posredstvom hrvatskih krijućih. S njemačke strane glavni kontakt hrvatskih krijućih bio je izvjesni ALEXANDER R. koji je neko vrijeme živio u Hrvatskoj, a u njegovoj političkoj biografiji, dakako, krajnje desnog usmjerenja, stoji da je bio član Alternative za Njemačku, ali i desnog pokreta koji smatra da bi Njemačka trebala postati carevina. Pripadnici pokreta povezuju se s nekoliko oružanih napada i jednim ubojstvom u Njemačkoj. Novinari koji su pripremali priču smatraju kako hrvatske krijuće na suradnju s Alexanderom R. ne potiču politički, nego finansijski motivi, odnosno, da mu oružje ne prodaju zato što i oni dijele njegovu viziju o Njemačkoj kao carevini, nego za pare.

Avioni

Vladino međuresorno povjerenstvo za nabavu borbenog aviona dosegнуlo je radnu

temperaturu i uskoro bi trebalo na svijet donijeti prijedlog, odnosno, Vladi preporučiti najbolju ponudu i za rabljeni i za novi avion. Od novih u igri su američki F-16 Block 70/72 i švedski JAS 39 Gripen, dok u kategoriji rabljenih konkuriraju francuski F3R Rafale i izraelski F-16 Block 30. Osam hrvatskih MiG-ova bit će neupotrebljivo za tri do četiri godine, a znamo kako je život svakog od nas mučan i neizvjestan kad MiG-ovi nisu u snazi.

Sabo

ŽELJKO SABO uvjeren je da će ga vukovarski SDP podržati na lokalnim izborima i spreman je ponovno kandidirati se za gradonačelnika. Svima koji prate politiku i crnu kroniku poznato je da je Sabo dvaput pobijedio na izborima u Vukovaru, ali na

Kandidat unatoč presudi
– Željko Sabo (Foto:
Dubravka Petrić /PIXSELL)

kon drugog trijumfa nije imao dovoljno vijećnika, pa je pokušao podmititi dvoje HDZ-ovaca. Jedna vijećnica ga je tajno snimila i Sabo je u svibnju 2015. godine pravomoćno osuđen na 16 mjeseci zatvora od čega osam mjeseci bezuvjetno. Uz to, optužen je u još dva slučaja: navodno je kao čelnik tamošnjeg SDP-a pronađen novac prikupljen za ljetovanje siromašnije vukovarske djece te je, također navodno, u vukovarskom Komunalcu nekoga zaposljao na nepostojće radno mjesto. Svejedno, mnogi SDP-ovci glasali su da postane član stranačkog predsjedništva i tek je na intervenciju novoizabranog vodstva pristao privremeno zamrznuti članstvo u visokom stranačkom tijelu. Na novinarsko pitanje o Sabinoj kandidaturi, predsjednik SDP-a PEĐA GRBIN samo je kazao kako, koliko mu je poznato, stranački odbor u Vukovaru nije odlučio o gradonačelničkom kandidatu. Više od toga, rezolutniji stav, od šefa SDP-a nije mudro očekivati. Bilo kojeg SDP-ova šefu.

Vlada prosudiće o avionima –
(Foto: Borna Filić /PIXSELL)

IMPRESSUM

Godina xxi / Zagreb | petak, 11/12/2020

NOVOSTI #1095

Samostalni srpski tjednik

IZDAVAČ
Srpsko narodno vijeće
ZA IZDAVAČA
Milorad Pupovac
GLAVNI UREDNIK
Nikola Bajto

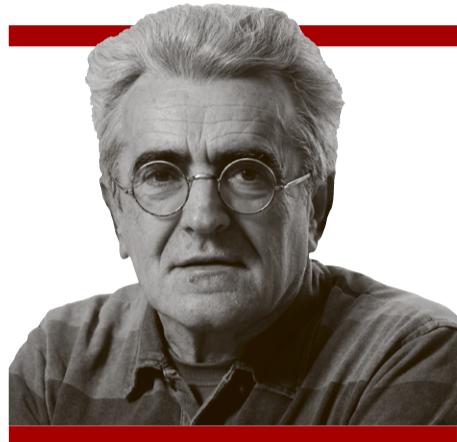
ZAMJENICE GLAVNOG UREDNIKA
Tamara Opačić
i Andrea Radak
IZVRŠNI UREDNICI
Goran Borković (Portal Novosti), Petar Glodić (Kronika), Boris Postnikov (Kultura)
REDAKTORICA Darija Mažuran-Bučević

KOLUMNISTI
Marinko Čulić, Boris Dežulović, Viktor Ivančić, Sinan Gudžević, Boris Rašeta
REDAKCIJA
Paulina Arbutina, Mašenjka Bačić, Jerko Bakotin, Dragana Bošnjak, Milan Cimeša, Zoran Mažuran-Bučević
Tena Erceg, Milan Gavrović, Dragan Grozdanić, Tomislav Jakić, Mirna Jasić Gašić, Nenad Jovanović, Vladimir Jurišić, Davor Konjkušić, Saša Kosanović, Anja Kožul, Igor Lasić, Bojan Munjin, Srećko Pulig, Hrvoje Šimićević, Alem Čurin (ilustrator) i Borivoj Daskalović, Ivica Đikić

TAJNICA REDAKCIJE
Vedrana Bibić
GRAFIČKI UREDNICI
Ivica Družak, Darko Matošević
DIZAJN
Parabureau / Igor Stanisljević & Damir Bralić, Nikola Đurek
ILUSTRACIJA NASLOVNICE
Alem Čurin

ŠTAMPA Tiskara 'Zagreb', Zagreb
TIRAŽA 6500
Novosti su financirane sredstvima Savjeta za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske i sredstvima Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.
REDAKCIJA
Gajevo 7, 10 000 Zagreb
T/F 01/4811198, 4811281
info@portalanovosti.com
www.portalanovosti.com

Kikiriki opozicija

PIŠE Marinko Čulić

Ni vlast ni opozicija nisu se pokazale doraslima sadašnjoj krizi, a sada im se pridružila i elita zdravstva. Ona je evidentno bila žrtva stranačke politizacije, ali sada gledamo jednako štetnu 'medicinizaciju' politike, jer iz te elite dolaze tako glupavo proturječne dijagnoze da to može samo pogoršati stanje

To je ono što se kaže – za dlaku. Plenkovićeva vlada nedavno je donijela odluku o pojačanoj zaštiti prostora na Markovom trgu, i odluka je, gledano na prvu, razumljiva i opravdana. Motivirana je mitraljiranjem Banskih dvora i pokušajem ubojstva jednog policajca, i tu nikakvi zašto zbilja ne stoje. Pucalo se, brate, po uzoru na kalifatske fanatike po ugaonim kamenovima najviše državne vlasti, što treba više da se policiji daju ovlasti za mišićavo odgurivanje, ako treba i pendrečenje, nasilnih prosvjednika. Ali, ako to pogledaš iz drugog kuta odmah vidiš da takvih nasilnih nasrtaja na glavne institucije vlasti nikada nije bilo, dolazili su ondje galamljivi sindikati, prosvjetari, škverani i drugi i sve je završavalo na pitomoj dreci bez namjere da itko tu nekoga ubije, pa čak ni da ga gađa ozbilnjim količinama trulog voća i povrća (iako su barem toliko zasluzili). Osim toga, ima tu još nešto, a vezano je uz spomenutu dlaku. Da je PLENKOVIĆEVA vlada kojim slučajem zabranila okupljanja na Markovom trgu, samo nekoliko dana ranije pod udar bi došao i demonstrativni izlazak združene lijevo-desne opozicije iz Sabora, što su učinili protestirajući jer vladajuća većina ne samo što nije prihvatile golemu većinu amandmana na budžet za 2021. godinu, nego ih nije htjela ni saslušati. Fuj, nećemo tome ni prisustvovati.

Da je, rekoh, došlo do Plenkovićevog lockdowna Markovog trga još se moglo dogoditi, jao nama, da policija rastjera skup pod vodstvom GRBINA, ŠKORE, TOMAŠEVIĆA i ostalih, čak i uz upotrebu sile, pa, bože sakloni, i pendreka. Ali, naravno, to nije dolazilo u obzir. Jeste da Plenković u posljednje vrijeme pokazuje sve izrazitije autoritarne crte. A njegove smiješno-tužne svade u posljednje vrijeme s predsjednikom MILANOVIĆEM govore da on, kao i ovaj drugi, ne kontroliraju sebe čak i u situacijama koje padaju ispod razine posvadanih kumica s placa (tko je svedobno iza leđa ogovarao TUĐMANA ili tko ne poštuje tuđmanovske obljetnice Domovinskog rata kojima su ton davale proustaške frakcije HOS-ovaca). Ali, sve to u Plenkovićevom slučaju pada u vodu iz dva sasvim očita razloga. Prvo, on je dojenče Bruxelresa, koji gura Evropsku uniju u središte hrvatske politike ne samo kada nešto zaškripi (potresi, požari..), nego i kada je riječ o glavnim polugama ekonomskog razvoja (što podsjeća na vrijeme iz bivše Jugoslavije, kada su Hrvatska i Slovenija dizale kuku i motiku na Kosovo zbog tobožnjeg eksploratorskog odnosa prema razvijenijim republikama, ali, evo, sada kada one 'eksploatiraju' EU to mu dode kao nešto najnormalnije na svijetu).

Drugim riječima, iako je sve arroganiji, Plenković nije toliko glup da bi kao vjerno gojenče Bruxelresa odjednom postao nekakav EU-LUKAŠENKO, koji pljuje u tanjur iz kojeg jede. To je jedno. Drugo zbog čega upotreba sile protiv Grbina, Škore, Tomaševića i drugih ne dolazi u obzir jeste to da odbijanje amandmana opozicije, preko tristotinjih, zapravo nije vrijedno ozbiljnog osvrta. Prvenstveno zato što su isto ili blizanački

slično radile i vladajuće lijeve koalicije pod vodstvom SDP-a, koliko god se sada vadile da nije to bilo baš tako. Nego, molim te, kako? Drugo, tih tristotinjak amandmana nisu никакva magna charta moderne Hrvatske nego naramak banalnih zahtjeva tipa asfaltirajte nam kilometar-dva seoskog puta ili popravite nam traostanicu, otprilike tako nekako. Prelistao sam tu kupusaru od tristotinjak točaka i došao do poražavajućeg zaključka da čak i one koje imaju nekog smisla vise na rubu fijaska. Tako se od Plenkovićeve vlade tražilo da smanji financiranje katoličkog sveučilišta, ali u tako ništavnom iznosu da to izgleda, štono se kaže, kao kikiriki koji će Crkva podnijeti bez ikakvih problema. Tražilo se i da se poveća iznos za obrazovanje nacionalnih manjina, ali opet u tako niskom iznosu da također možeš govoriti samo o novom, ovaj put ciriličnom kikiriku. Napokon, zatražena je neka parica i za obnovu srušenih spomenika NOB-a, kojom bi možda moglo biti obnovljeno samo nekoliko njih, ostale stotine zaboravi.

PAZITE, sve ovo došlo je iz radionice zeleno-lijeve koalicije, koja je i po meni trenutno najzrelije što imamo u Saboru, ali kada ovako izbliže pogledaš ispadu da bi za nju bilo najprikladnije da za svoju himnu izabere pjesmu MILE KEKINA 'Mlojava čuna'. Jest, sve je tu što treba, ali ništa koliko treba. Mlojava je jednostavno mlojava. To ne znači da te mlojavosti ima samo ovdje, ima je još i više drugdje. Ovih dana iz SDP-a su žičanom ribaćom oprali MILORADA PUPOVCA što je glasanjem protiv amandmana amenovao da se za Bleiburg izdvoji više nego za antifašizam. Ozbiljna optužba, nema spora. Ali da bi ona bila stvarno, suštinski ozbiljna, trebalo bi zaboraviti, a zašto bismo, da je baš iz ove strane kada je bila na vlasti potekao koloplet pravnih smicalica koje su otvorile put legalizaciji ustaškog znakovlja HOS-a, koje se održalo do današnjih dana. Zato, maknimo to iz fo-

kusa ove priče, jer taj fokus pripada nečem drugom. To je potpuna nedoraslost sadašnje hrvatske političke klase da se nosi s krizama kakva je ova izazvana koronavirusom i koja se, kao neopranim epruvetama prenosi na gospodarstvo i na društvo u cjelini. Kao što se nije u stanju nositi s neprijepornim činjenicama iz prošlosti, ta je klasa još manje u stanju nositi s ovima iz sadašnjosti.

Štoviše, to je prešlo u zbrku kojoj jedva možeš naći presedana. Evo, uzmite ovo. Predsjednik Milanović usporedio je Covid-19 s karijesom, ali, vidi vraga, traži obvezno cijepljenje. S druge strane premijer Plenković nije za obavezno cijepljenje, iako koronavirus smatra pogubnim otprilike kao velikosrpsku agresiju, ali uz toliko popusta svojim crkvenim, braniteljskim, navijačkim i drugim saveznicima da ga je na kraju i sam dobio. I sada pokajnički izjavljuje da će se među prvima cijepiti kada vakcina uđe u upotrebu. Hvala na obraćenju, mlojavče. Ali, zasluženu kaznu ne može izbjegći. Sva ova zbrka nastala je evidentno iz politizacije zdravstva, jer je politika htjela biti pametnija od medicine, pa se broj zaraženih i umrlih ne broji više u desetinama, nego ih se zgrće lopatama u tisućama. To je ono kada se napravi teški nered u hijerarhiji kompetencija, pa ako je dosad bilo mučno gledati poraznu politizaciju medicine, sada je jednako mučno gledati i 'medicinizaciju' politike. Tako neki od najuglednijih hrvatskih medicinara, s reputacijom i u svijetu, tvrde da Covid-19 tako brzo mutira da će uskoro ubiti samoga sebe. Dok drugi, jednako ugledni, smatraju da virus uopće ne mutira, što znači da će do daljnjega on prije ubijati nas nego mi njega.

Ovo mi sliči na sunovraćivanje medicine unatrag, kada su pijavice bile, kao, glavni medikament protiv mnogih bolesti, jer i sada nije u središtu zdravlje oboljelih, nego pijavice različitih politikantskih, farmaceutskih i drugih interesnih grupa koje se oko toga vrte. ■

Iznenaden i uvrijeden –
Zvonimir Frka Petešić

Struka, bruka i Frka

Najvažnije što je javnost doznaла zahvaljujući apelu dvadeset i šestero znanstvenika jest to da Plenkovićev Znanstveni savjet u posljednja dva i pol mjeseca nije bio u stanju formulirati nikakvu suvislu protuepidemijsku strategiju, jer su se razmišljanja dviju ili triju frakcija suštinski razilazila

Na izmaku drugog tjedna od uvođenja nešto strožih protuepidemijskih mjer – a strogost se očituje u zatvaranju ugovoriteljskih objekata, zabrani kućnih okupljanja više od deset ljudi i dosta nejasnoj redukciji javnog prijevoza, pa onda i u početku kažnjavanja građana zbog kršenja odredbi Stožera civilne zaštite – može se konstatirati da se zasad, nažalost, nisu ostvarila optimistična očekivanja premijera ANDREJA PLENKOVIĆA i njegovog štaba: vrlo visoki broj novozaraženih, hospitaliziranih i spojenih na respiratore dodatno je porastao za poneki postotak. Do srijede, kad ovaj broj Novosti ide u štampariju, incidencija zaraze u dva tjedna na sto tisuća stanovnika iznosila je oko 1150, a broj umrlih od početka epidemije do danas narastao je na 2367. Treba pričekati još sedam ili deset dana da bi se video krajnji učinak i domet mjera doneesenih krajem studenog, ali nije teško predvidjeti da će izostati osjetniji pad bilo kojeg parametra raširenosti Covid-19 i da će Hrvatska ostati u negativnom vrhu Europske unije, i puno šire od Europske unije, u pogledu broja inficiranih koronavirusom, s realnom mogućnošću da i po smrtnosti uskoro uđe među pet-šest najpogođenijih EU-članica.

Nije to bilo teško predvidjeti ni prije ravno dva tjedna, kad smo na ovim stranicama pisali ovako: 'Trebat će najmanje dva-tri tjedna da se ustanovi da relativno blago zatvaranje ne dovodi do bitnijeg smanjenja broja novooboljelih i da je pritisak na bolnički sustav postao neizdrživ, pa će se sredinom prosinca morati uvesti još teže restrikcije koje će biti iste ili vrlo slične onima iz ožujka i travnja, ali efekti neće biti isti jer sad, rekosmo, gotovo da i ne postoji epidemiološka linija obrane. Najbolje što se može očekivati jest to da će se više-manje potpunim zatvaranjem donekle usporiti širenje korone i da će se tako dočekati spas u vidu cjepiva. Do tog časa Hrvatska će imati ukupno više tisuća preminulih od Covid-19 i gotovo neupotrebljiv zdravstveni sustav za pacijente koji boluju od drugih bolesti.' I evo, najavljeno je da će od 14. prosinca sve srednje škole ili velika većina njih prijeći u online-režim nastave, razmišlja se i o višim razredima osnovnih škola, a nagovještavaju se i nešto stroža pravila u trgovackim centrima, s tim da se još uvijek službeno odbija govoriti o zatvaranju tih centara: tome je tako jer se državni proračun, razumljivo, ipak ne može odreći prihoda od kakve-takve blagdanske potrošnje. To će valjda doći na red u prvim danima nove godine. I ne samo to.

Kako se Andrej Plenković odlučio nositi s činjenicom da Hrvatska kasni najmanje četrdesetak dana u ispravnoj reakciji na jesensko-zimski udar virusa i da je to zakašnjenje proizvelo katastrofalne posljedice za veliki broj građana te dovelo zdravstveni sustav na rub pucanja? Nije mu palo na pamet da prizna kardinalnu pogrešku s početka listopada, kad je naprsto odlučio previdjeti gubitak kontrole nad epidemijom, nego se upustio u obračun sa znanstvenicima koji su javno upozorili na zablude, manipulacije i promašaje u hrvatskoj borbi protiv korone. Na apel dvadeset i šestero uglednih hrvatskih znanstvenika Vladi Republike Hrvatske da se uozbilji pristup suzbijanju infekcije i da se najmerno ne barata pogrešnim podacima (vidi okvir), premijer je reagirao tako što je pustio iznenadenog i uvrijeđenog ZVONIMIRA FRKU PETEŠIĆA, svog predstojnika ureda i koordinatora Znanstvenog savjeta Vlade, da praktički ukloni iz tog savjeta petero članova koji su potpisali rečeno pismo, pismo čiji je inicijator bio IVAN ĐIKIĆ. Frka Petešić saopćio im je premijerov stav da je među njima narušeno povjerenje i da daljnja kolaboracija nema smisla, što je bila vrlo jasna poruka nepoželjnosti. No Plenkovićev predstojnik pokušao je u uto-

Javni apel znanstvenika: više testirati, poštenije komunicirati, manje politizirati

Obraćamo se javnosti duboko zabrinuti širenjem drugog vala pandemije u Republici Hrvatskoj i velikim brojem žrtava o kojima svakodnevno dozajemo u javnim glasilima. Odlučili smo javno obznaniti naše preporuke u prevladavanju ove teške javno-zdravstvene i društvene krize u Hrvatskoj. Željeli bismo se ogradići od svih izjava koje su temeljem pogrešnih podataka uvjeravale javnost tijekom mjeseca studenog da će epidemija u Hrvatskoj stagnirati ili umanjivati intenzitet, te da nam strože mjere nisu potrebne ili da nisu učinkovite. Ogradujemo se i od procjena da je virus na bilo koji način oslabio, jer one nisu u skladu sa znanstvenim spoznajama. Kada se utvrdi da je širenje zaraze izmaklo kontroli, potrebno je preventivno i bez odgode aktivirati najoštire mjere kontrole epidemije koje su u Hrvatskoj politički i ekonomski moguće. Time se poštuje načelo prevencije, tj. sprečava se pojava velikog broja zaraženih, umjesto da ih se mora liječiti, uz preopterećenje bolnica zaraženim osobama. Nužno je osigurati kvalitetne i transparentne informacije o širenju zaraze. To znači da trebaju postojati jasni kriteriji kako testirati osobe pod sumnjom na zaraženost, kojim testovima, gdje se sve u državi provode ti testovi, kako se pribraju 'vjerojatni slučajevi', te na internetu trebaju biti javno dostupni svi ti podaci. Također je potrebno ustrojiti javno dostupan registar broja zaraženih, broja osoba u samoizolaciji, broja hospitaliziranih osoba, bolnica gdje su osobe hospitalizirane, te raspoloživih kapaciteta pojedinih bolnica za zbrinjavanje COVID-19 bolesnika uz točan broj postelja za liječenje bolesnika kojima je potrebno intenzivno liječenje i respiratora. Nadalje, broju umrlih u bolnicama od COVID-19 treba svakoga dana pribrojiti i broj umrlih izvan bolnica. Ti podaci trebaju biti javni i sasvim vjerodostojni.

nekako s predstaviti kao nesporazum i jezičnu zabunu: pozvao je na nastavak suradnje IGORA RUDANA, ANDREJA AMBRIJOVIĆ RISTOV, PETRU KLEPAC, NENADA BANA i BRANKA KOLARIĆA. Što god se dogodilo, izvjesno je da se Vladino znanstveno vijeće neće oporaviti od ovog unutrašnjeg raspada.

To znači da je KRUNOSLAV CAPAK, ravnatelj Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i član HDZ-a, trenutno jedini epidemiolog među Vladinim naučnim savjetnicima. To znači da poslovno zainteresirani GORDAN LAUC nastavlja savjetovati premijera, premda su njegove izjave u posljednja dva-tri mjeseca predstavljale najobičniju relativizaciju korona-krize u njezinom primarnom, javnozdravstvenom aspektu i lobiranje u korist sebičnih i nerazumnih ideja ekonomskih liberala po kojima veće restrikcije rezultiraju težim posljedicama. Premijera nastavlja savjetovati i poslovno zainteresirani DRAGAN PRIMORAC, suvlasnik u tvrtki koja je mjesec dana antigenske testove naplaćivala građanima 350 kuna, sve dok ovih dana Vlada nije konačno ograničila cijenu na 104 kune. U Znanstvenom savjetu Vlade neupitno ostaje i letarični MIROSLAV RADMAN, mada je njegovo mišljenje da se protiv korone, zapravo, i ne bi trebalo boriti, jer nema ničeg neobičnog u tome što ljudi umiru. Plenković, dakako, može odabratи čije će savjete slušati, jer će on na kraju biti odgovoran, bez obzira na to

Inicijator javnog apela –
Ivan Đikić (Foto: Goran
Kovačić/PIXSELL)

U uvjetima intenzivnog širenja zaraze i gubitka kontrole nad epidemijom, potrebno je znatno više i odlučnije testirati, kako bi se udio pozitivnih u ukupnom broju testiranih smanjio na niže od 5 posto sa sadašnjih 30-ak posto. Odvajanjem zaraženih i njihovih kontakata od nezaraženih osoba znatno ćemo brže suzbiti epidemiski val.

Zdravstvenim ustanovama i epidemiološkim službama diljem Hrvatske treba u razdobljima intenzivnijeg širenja zaraze organizirati znatnu pomoć u osoblju i sredstvima, kako bi se uložio najveći mogući napor u otkrivanje i izoliranje zaraženih, te pravilnom liječenju oboljelih.

Zalažemo se i za uvođenje jasno definiranog sustava 'semafora', te regionalizaciju, kako bi se potaklo stanovništvo u pojedinim sredinama da održava zarazu pod kontrolom svojim ponašanjem i time izbjegava uvođenje automatiziranih i unaprijed propisanih mjer. Tražimo određivanje ključnih epidemioloških parametara na osnovu kojih se uvođe ili ukidaju određene protuepidemiske mjeru, kako bi se smanjila neizvjesnost u društvu.

Potrebno je unaprijediti komunikaciju o pandemiji, kako bi se povratilo povjerenje u osobe koje upravljaju krizom. Razumije se da, kao stručnjaci, ne preporučujemo odluke u kojima ista pravila ne bi vrijedila za sve u društvu, ili gdje se njene politiziraju i prilagodavaju pojedinim društvenim skupinama. Potrebno je razumjeti da je ovo problem cijelog hrvatskog društva i pogodeni smo svi zajedno, te se samo velikom solidarnošću i zalaganjem cijelog društva možemo oduprijeti ovom velikom izazovu. Iznad svega, potrebna je iskrena i transparentna komunikacija s javnošću oko toga što su nam u svakom trenutku prioriteti, te jasna pravila koja vrijede za sve jednakom.

Potenciranje priče o znanstvenim svađama te suprotstavljenim mišljenjima i sujetama naučnika služi tome da Vlada i Stožer dodatno pokušaju skinuti sa sebe odgovornost za debakl

nijih država na svijetu u nošenju s drugim valom korone. Zašto se preko te katastrofe prelazi tako olako, kao da tu naprsto nije bilo pomoći i kao da se ništa nije moglo učiniti? Zar je zaista trebalo umrijeti više od hiljadu ljudi u studenom, odnosno skoro dvije hiljade ljudi u proteklih pedeset dana? Zašto nismo mogli bolje? Zašto se nitko ne osjeća odgovornim za poraz, jer biti među najgorima jest poraz križnog upravljanja, i dokaz da stihija, improvizacija i nedosljednosti mogu voditi samo u poraz.

A potenciranje priče o znanstvenim svađama te suprotstavljenim mišljenjima i sujetama naučnika služi tome da Vlada i Stožer dodatno pokušaju skinuti sa sebe odgovornost za rečeni debakl: kažemo dodatno, jer je odgovornost primarno već delegirana na zli virus i neposlušne građane. Nema ispravnog i neispravnog u srazu sa zarazom, emitira se spin iz Banskih dvora, ni znanstvenici se ne slažu što bi trebalo poduzeti, jedni kažu jedno, drugi tvrde drugo, što god napraviš – nije dobro, a kad je već tako, onda je dobro sve što se napravi, naročito ako pritom ne nanosi štetu političkim interesima HDZ-a i Vlade. Da nije bilo te filozofije i stalnog skrivanja namjera i motiva, mnogi građani ove zemlje i dalje bi bili živi. ■

Satnica za strah

Prema istraživanju Sindikata hrvatskih učitelja čak 81 posto ispitanika smatra da propisane epidemiološke mjere u školama nisu dovoljne. I premda podaci o obimu zaraze među školskom populacijom pozivaju na oprez, političko-zdravstveni akteri odgađali su početak nastave na daljinu

Foto: Žiga Živulović jr./
FA Bobo/PIXSELL

REZULTATI online istraživanja 'Akcija 1', koje je uz sudjelovanje 511 škola iz 14 županija proveo Sindikat hrvatskih učitelja, pokazali su da ukupno 414 škola ili njih čak 81 posto smatra da propisane epidemiološke mjere nisu dovoljne u zaštiti od zaraze koronavirusom. Prevladava mišljenje da su upravo škole izvori zaraze: iz škola ističu da se predugo i kontinuirano boravi u istom prostoru u kojem nema distance, da se prikrivaju podaci o bolesnima, ali i najvažnije, premalo testira zbog čega nije moguće održati primarnu zaštitu svih zaposlenika i učenika. Iz svega možemo zaključiti da su se Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Stožer civilne zaštite i epidemiolozi prilično kampanjski pripremili za jesensko-zimski dio nastavne godine u kojoj je Hrvatska u odnosu na broj stanovnika preuzeila (ne)slavno treće mjesto po broju zaraženih Covidom-19 u Europskoj uniji.

Umjesto, dakle, da združeno rješavaju brojne sektorske probleme, kojima ćemo se pozabaviti u nastavku teksta i time zaštite zdravlje učenika i nastavnika, ministar RADOVAN FUCHS, ali i drugi političko-zdravstveni akteri, stava su da se škole u

svrhu prevencije zaraze trebaju posljednje zatvoriti, iako predsjednica sindikata SANJA ŠPREM već neko vrijeme ponavlja da je sva-kodnevno sve više učitelja zaraženih Covidom-19 na radnom mjestu i da, kako se to pokušava suprotno prikazati, nije istina da nema transmisije virusa u školama. Ima ga također sve više i među učenicima razredne nastave, koje šira javnost ne percipira još uvijek kao značajnije prijenosnike zaraze o čemu svjedoče brojna pisma koja zabrinuti roditelji šalju na e-mail adresu sindikata.

Uz druge studije koje školsku djecu potvrđuju kao značajne širitelje zaraze, jedna od novijih, objavljena u časopisu kanadskog zdravstvenog udruženja (CMAJ) pokazala je također da je od 2463 testirane djece na koronavirus u dobi do četiri godine, potom od pet do 12 i konačno od 13 do 17 godina, njih ukupno 1987 bilo pozitivno na virus, od čega je čak 714, dakle, više od trećine učenika bilo asimptomatsko. Podaci o obimu zaraze u navedenim uzrastima pozivaju zapravo na najjači oprez, bez obzira na to što je Grad Zagreb nedavno provedenim brzim antigenskim testovima među srednjoškolcima i osnovcima želio očito pokazati da je broj onih kod kojih je utvrđena prisutnost antiga-virusa zanemariv, unatoč potvrđenoj činjenici da za nekog negativnog na takvom testu ne možemo sto posto tvrditi da je i doista negativan(!) na koronavirus. Tako je na uzorku od 1925 učenika broj pozitivnih nalaza u srednjim školama iznosio 2,2 posto, a u osnovnim tek 1,1 posto, što je osiguralo miran san privremenom zagrebačkom pročelniku za obrazovanje IVICI LOVRIĆU, koji je kazao da bi se tek u slučaju veće asimptomatske zaraženosti razmišljalo o online nastavi za sve škole. Prelazak ili ne te zapravo kojih škola na online nastavu tema je o kojoj se u zadnje vrijeme sukobljavaju različita mišljenja pa i ona posve laička koja su, poput Lovrića, umislila da su doktori medicinskih znanosti.

Epidemiolog i član famoznog vladinog savjeta BRANKO KOLARIĆ, iznio je pak podatak da, iako nisu prva po zarazi, među djecom svakako imamo epidemiju jer ih je u listopadu bilo čak 28 posto zaraženih. Zbog toga Kolarić smatra da je racionalnije da učenici, posebno srednjoškolci, što prije počnu s nastavom na daljinu, što će se u Zagrebu dogoditi početkom idućeg tjedna. O djeci kao asimptomatskim širiteljima zaraze koja se teško prepoznačaju govorila je i molekularna biologinja ANDREJA AMBROVIĆ RISTOV jer tako mogu infekciju neometano širiti i među svojim kolegama i u vlastitim kućanstvima.

Za to vrijeme sindikalnu adresu opsjedaju zabrinuti roditelji, koji ukazuju na različite slučajeve nemogućnosti provedbe epidemioloških mjera u školama. ANA TUŠKAN, tajnica Sindikata hrvatskih učitelja, slikovito nam opisuje što se učestalo događa: jedan je primjerice osnovac, otkrilo se, zaražen koronom nakon što je polovica od 25 učenika iz razreda imala temperaturu. I dok su roditelji samoinicijativno odveli tog učenika na testiranje, pri čemu se pokazalo da je i drugo njihovo dijete pozitivno, ostali učenici su samo poslani kućama u samoizolaciju, iako je velika vjerojatnost da su i oni među njima koji su imali temperaturu bili pozitivni na virus. Problem je, kaže sindikalistkinja, što država takvu djecu ne testira.

— Mi ne znamo koliki je broj djece s temperaturom koja nisu testirana, a proširila su koronu na roditelje, bake i djedove. Ako nam je već glavni cilj zaštita stanovništva, problem je što nemamo u tom smislu realnu sliku. Različita je situacija ako je vaš kolega pozitivan na Covid-19 i vi ste njegov kontakt, a druga ako su djeца samo poslana doma u izolaciju, premda ih nitko nije testirao. Na taj način ne dobivate stvaran broj zaraženih.

Naknada za učitelje koji završe u samoizolaciji iznosi tek 4200 kuna, a kada razred završi u samoizolaciji, netko od roditelja mora ostati kod kuće nakon čega završi na minimalnoj novčanoj naknadi – ističe učiteljica Durđica Krtanjek

To je time neodgovornije jer mnoga djeца žive u proširenim zajednicama, višegeneracijskim obiteljima, što je poseban slučaj izvan Zagreba i drugih većih gradova – kaže za Novosti Ana Tuškan.

Dijagnoza koju nam daje sindikalistkinja zapravo je vrlo precizna s obzirom na to da je i glavni državni epidemiolog KRUNOSLAV CAPAK već izjavio da se oni koji imaju karakteristične simptome za Covid-19 poput temperature, kašlja i teškog disanja, i bili su u kontaktu sa zaraženima, a ne testiraju se – smatraju pozitivnima. Očito je da se pojavljuje iskrivljena slika vezana uz broj zaražene školske djece, jer prema riječima sindikalistkinje Tuškan, velik broj netestirane djece koja se nakon opravdane samoizolacije vrati u školske klupe ne broje se kao ona koja su preboljela virus. A zapravo treba postupiti suprotno: testirati što više djece ne samo zbog njihove zaštite, nego i zaštite rizičnih (vulnerabilnih) skupina kojima mogu prenijeti bolest, među kojima je i određen broj učiteljica i nastavnika, koji tako sa skrivom tjeskobom dolaze na posao.

Prema riječima naše sugovornice postoji popis zdravstvenih stanja nastavnika koje spadaju u rizične skupine i kojima se preporučuje da za vrijeme pandemije školske poslove obavljuju online. Premda je Ministarstvo dalo formalnu mogućnost da takvi zaposlenici mogu raditi od kuće, ono u praksi uglavnom nije zaživjelo i ovisi ponajviše o pristupu sva-ke škole. Također na prijedlog sindikata da vulnerabilni učitelji rade od kuće s jednako vulnerabilnim učenicima iz Ministarstva im je poručeno da je to neizvedivo. Razlog je što vulnerabilni učitelj koji bi izvodio nastavu za isto takve učenike, nije istovremeno i njihov razredni učitelj pa ne može vrednovati ni ocjenjivati te učenike što je prema obra-

Ana Tuškan (Foto: Goran Stanzl/PIXSELL)

zovnom kodeksu pedagoški neprihvatljivo. — Tako vulnerabilni učitelji moraju riskirati i dolaziti u školu na posao jer ne postoji preventivno bolovanje, osim mogućnosti koja se može iskoristiti kao kratkotrajno bolovanje. A sve to zbog administrativnih prepreka i neprilagodavanja aktualnom stanju – kaže Tuškan.

Učiteljica razredne nastave ĐURĐICA KR-TANJEK, zaposlena u Osnovnoj školi 'Franjo Serta' u Bednji, preboljela je u listopadu koronavirus za koji je sigurna da ga je pokupila u školi od svojih učenika. Tjedan ranije njezini su učenici poboljevali pa je tako u jednom trenutku s nastave izostalo osam od ukupno 16 učenika iz razreda.

— S obzirom na to da djeca imaju blaže simptome i da se oni pripisuju prehladi i s obzirom na to da se ne testiraju, sigurna sam da sam se zarazila na radnom mjestu. Posebno zato što sam svjesna vlastitog odgovornog ponašanja u ovoj pandemiji. No to je sad manje bitno. Važnije je ponovno istaknuti da ni jedno od te djece nije bilo na testiranju za koronu. Na kraju je moj razredzavršio u samoizolaciji, a ja na bolovanju – kaže nam ova učiteljica.

Podsjeća da naknada za učitelje koji završe u samoizolaciji iznosi tek 4200 kuna, a kad je njezin razred završio u samoizolaciji, netko je od roditelja morao s obzirom na njihovu dob, ostati kod kuće nakon čega je jednako tako završio na minimalnoj novčanoj naknadi. Sve je više takvih, ističe učiteljica Krtanjek, što također pobjija tvrdnje da najmlađa školska djece nisu prijenosnici zaraze. Našu sugovornicu zamolili smo za komentar istraživanja sindikata, koje kazuje također da se ukupno čak 439 škola požalilo na slabu dostupnost svog Ministarstva, nejasne upute, dugo čekanje na odgovore, a kad i pristignu, takvi su odgovori općenito i neprimjenjivi na konkretne situacije. Također jednak broj škola smatra da Ministarstvo nema jasan stav o radu s učenicima u samoizolaciji, kao i da rad s takvim učenicima nije plaćen premda se za njega treba itekako dodatno pripremati.

— To što Ministarstvo od početka ove školske godine nema jasan stav, jasne upute i konkretne odgovore na upite sindikata i škola, nama je već postalo normalno. Sve je zapakirano na način da se odgovornost u nekim odlukama uvijek prebacuje na nekog drugog pa se prebacuje tako Županijskim stožerima na odlučivanje hoće li škole ići online, nakon toga ispada da o tome odlučuju ravnatelji, svi samo ne Ministarstvo. Ono bi ipak moralno pokazati da je odgovorno tijelo ove države i da stoji iza važnih odluka za obrazovanje – govoriti učiteljica Krtanjek.

Istiće kako se zakasnilo s epidemiološkim mjerama koje su trebale biti radikalnije, jer kako kaže, nema osobe u njezinoj županiji koja nije upoznata s barem tri obiteljske tragedije uzrokane koronavirusom, koji je tako, prema statistici postao prvi uzročnik smrti u zemlji.

— Mislim da bi bilo puno manje štete i problema da se donijela odluka da se nastava

Durdica Krtanjek

Ako postoji manjak higijenskih uvjeta, ako nedostaje spremaćica, ako se ne može osigurati distanca, ako ne postoji propisani uvjeti, onda bi trebalo škole staviti na online rad – smatra sindikalistkinja Ana Tuškan

u školama prekinula privremeno još u listopadu, a roditeljima koji su završili u samoizolaciji s malom školskom djecom zbog Covida-19 odredilo nadoknadu plaće, nekih možda 70 – 80 posto. Ovako čini se da su prioriteti sve drugo osim zdravlja naših učenika i nastavnika. I to nije dobro i možda je, kažem, trebalo prekinuti na dva-tri tjedna školu, odradili bismo i to online kao i proljetos, jer sve daljnje odluke moždu su već zakašnjele – zaključuje naša sugovornica.

Zanimljiv je, ali ne i iznenadjuće podatak iz istraživanja prema kojem čak 99 posto škola ističe da su u korona-krizi najviše nastradale spremaćice: osim što padaju s nogu od posla upitna je i zaštita njihovog zdravlja, a odobrenja za njihova dodatna zapošljavanja ne pristižu. Zapravo ono što su u zdravstvu medicinske sestre to su jeku pandemije u školama postale spremaćice. O trenutnim uvjetima rada u školi ispričala nam je spremaćica zaposlena u centralnoj i područnoj školi u Karlovačkoj županiji, koja je poželjela za potrebe ovog teksta ostati anonimna.

— Sve školske površine potrebno je temeljito prebrisati i dezinficirati: kvake, vrata, površine stolova, prozorske klupice, a na ulazu u učionice dezinficiramo ruke nastavnicima i učenicima. Dodatno, učiteljicama i nastavnicima mjerimo svakog jutra i temperaturu – opisuje nam dio svog radnog dana.

Već od šest sati valja joj naložiti peć na drva u područnoj školi kako bi se zagrijala prije nego što učenici i nastavnici pristignu, a onda do 10 sati stići u centralnu školu gdje radi do 14 sati, sve to za mizeriju od 2700 kuna. Mora paziti da nikad ne nedostaje sapuna, ubrusa, toaletnog papira s čijom se nabavkom katkad odugovlači. Sve to pričinjava joj stvara stres, pa je višekratno zatražila od Ministarstva znanosti i obrazovanja produženje radnog ugovora na dodatna dva sata kako bi posao mogla obaviti bez pretjerane žurbe. No zasad joj politika šalje samo odbijenice.

— Ako je dakle manjak higijenskih uvjeta, ako nedostaje spremaćica, ako se ne može osigurati distanca, ako ne postoji propisani uvjeti, onda bi u tom smislu trebalo škole staviti na online rad. Tamo gdje nema širenja zaraze i gdje su uvjeti dobri, škola bi trebala biti otvorena jer ona je ipak najbolje mjesto za djecu, ali čini mi se da je takvih škola u ovom trenutku doista malo – govoriti sindikalistkinja Tuškan.

S obzirom na aktualno stanje u obrazovnom sustavu, odgovornim akterima ne možemo nikako dati prolaznu ocjenu. U tijeku je za njih popravni ispit, premda je nuda za popravak ocjene sve slabija. ■

Od volova do bogova

**Pripita iskrenost Stjepana Sučića ogolila je spornu odluku Nacionalnog stožera civilne zaštite:
da ono što vrijedi za sve druge, ne vrijedi za crkvu,
branitelje i ceremonije kojima oni potvrđuju svoj posebni status**

Želio se razlikovati od obične raje – Stjepan Sučić (Foto: Sanjin Strukić/PIXSELL)

IJES javnosti i medija sručio se na glavu gospodina STJEPANA SUČIĆA, iako se njegov postupak u Hrvatskoj, zapravo, smatra normalnim. Kad su ga policijski zatekli u nevrijeme u kafiću, on im je rekao da se ograničenja ne odnose na njega, jer je on branitelj i državni tajnik u Ministarstvu branitelja. Samo desetak dana prije, usprkos brzom rastu broja novozaraženih koronavirusom i svim ograničenjima, održana je povorka sjećanja u Vukovaru s istim opravdanjem. Ono što vrijedi za sve druge, ne vrijedi za branitelje i ceremonije kojima oni potvrđuju svoj posebni status. Naravno, to je bilo upakirano u ubičajena otajstvena objašnjenja o nemjerljivim žrtvama i zaslugama za obranu i stvaranje samostalne Hrvatske, ali je izbjegnuto pitanje zašto se jedne godine ne bi moglo preskočiti održavanje kolone. I to upravo zbog Hrvatske i zdravlja njenih stanovnika. Sasvim je sigurno da u tom slučaju ni vukovarske žrtve niti braniteljske zasluge ne bi bile umanjene. Sasvim suprotno.

U postupku gospodina Sučića i njegovog kavanskog sudruga, ravnatelja Memorijalnog centra Domovinskog rata u Vukovaru KRUNOSLAVA ŠEREMETA, nije bilo dimne zavjese sazdane od velikih riječi, već je sve bilo ogoljeno i omotano samo alkoholnim parama. A i kafić nije kolona sjećanja. Ali suština je ipak nepromijenjena. To je poruka da za njih ne vrijedi isto što i za običnu raju. Da oni imaju posebni status u hrvatskom društvu. Da su svi volovi, a da su oni bogovi. Ta pripita iskrenost, zapravo je njihov jedini grieh.

To je, zapravo, jedini ali teški grieh i Nacionalnog stožera civilne zaštite u njegovo plovidi kroz valove korona oluje. Opozicija, doduše, puca iz svih topova i optužuje ih da kršenje sloboda i ustavnih prava, pokazujući mudrost tipičnih generala poslje bitke. Optužuje ih jer nisu na vrijeme znali što će sprema, iako to nije znao nitko (u jednom se trenutku povjerovalo da su čak i maske nekorisne, a sad su propisane kazne za njihovo nenošenje) i da sa svim mjerama kasne. Teško je povjerovati da će time privući birače, kojima je zdravlje i povratak u normalni život absolutni prioritet, a sve su im druge teme u ovom trenutku apstraktne. Oni čuju samo ubičajeno saborsko nadmudrivanje i podbadanje. Ali to da ih se smatra volovima, ipak će teško progutati. Podjela na građane prvog i drugog reda znak je bolesnog društva.

Da se ne smije zaboraviti kako i crkva pripada posebnom staležu, upozorio je kardinal JOSIP BOZANIĆ u dramatičnom pismu u kojem kritizira mjere Stožera, upućenom svim svećenicima i vjernicima. On, štoviše, direktno poziva svećenike da ih krše. Dok Stožer propisuje ukidanje javnih pa i privatnih okupljanja, uključujući i obiteljska, Bozanić traži od svećenika da čim češće služe mise, jer su one srž vjerskog života. Zatim predlaže da se propiše udaljenost među vjernicima u crkvama, a ne broj vjernika. I francuski biskupi, kaže on, upozorili su da kapela i katedrala nisu isto, pa se ne može ni propisati isti broj (25) vjernika na misi. Bio bi uvjernljiviji da je mogao reći kako su vlasti u Francuskoj prihvatile taj argument biskupa. Ali naš je Stožer već slijedećeg dana mahnuo repom i najavio kako će morati razmislići o broju vjernika na misama, ponavljajući da kapela i katedrala nisu isto.

Očito je bilo naivno očekivati neko pismo kardinala Bozanića svećenicima i vjernicima, u kojem bi on upozoravao samo na odgovorno ponašanje u doba pandemije. Neku briigu i za tijela vjernika, a ne samo za njihove duše. U ovo predbožićno vrijeme svećenici će, na primjer, poput dimnjaka obilaziti kuće i stanove vjernika dijeleći blagoslove.

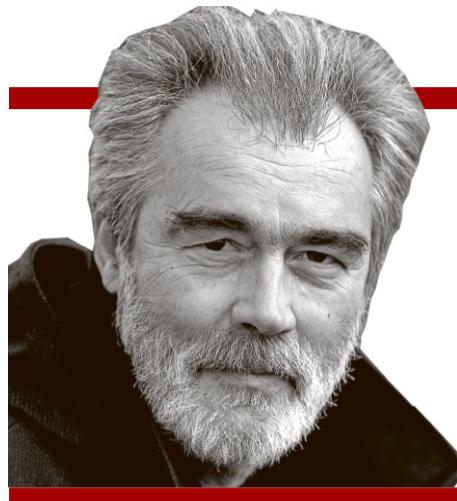
To je običaj koji je u europskim katoličkim zemljama uglavnom napušten. Novi riječki nadbiskup koadjutor MATE UZINIĆ kaže da ljudi često reagiraju samo u skladu s vlastitim interesima. Tome se nema što dodati.

Posebni status staleža branitelja (stališta, kako je to govorio FRANJO TUĐMAN) posljedica je društvenih promjena kakve su se događale u sličnim situacijama i u nekim drugim zemljama. Na primjer, u Americi poslije Drugog svjetskog rata, kad je došlo do velikog lova na komunističke vještice. Riječ je o tome da se u ratu stvara nova struktura koja, poslije njega, u miru, gubi svoju svrhu. Ljudi se, međutim, teško mire s gubitkom položaja i privilegija. Oni traže društveno stanje u kojem će biti važni, kao što su bili važni još do jučer. To stanje je ratno stanje. Vukovar je sjajan primjer. Nakon svega što je taj grad proživio u ratu (točnije, njegovi stanovnici), normalno je da on ima poseban status. Ali čemu taj status služi? Pomirenju i obnovi normalnog života? Ne, sasvim suprotno. Za to, kako se ponavlja, 'još nije došlo vrijeme'. Posebni status shvaća se kao osnova za čuvanje vječne mržnje i trajnog apartheida, počevši od vrtića i osnovne škole. To je stanje koje zadovoljava ukorijenjeni šovinizam jednog broja ljudi, ali važniji od toga je njihov društveni položaj, privilegije i, najvažnije od svega, osjećaj da je sve to osigurano i za budućnost.

Naravno, to se ne odnosi na sve branitelje. (Niti su svi među njima branitelji.) Riječ je, vjerojatno, o manjem broju koji se obično definira kao 'šatoraši' (prije kao 'splitska riva'), iako su mnogi od njih šator vidjeli samo na televiziji. Oni su dosad kretali u akciju uvijek kad bi opozicija došla na vlast, što svjedoči o njihovoj iskonskoj vezi s HDZ-om još od Tuđmanovih vremena. Ali čini se da im sada ANDREJ PLENKOVIĆ ne miriše. On je, naime, pokazao da većina HDZ-a ne podržava stalno ratno stanje, a da većini hrvatskih birača ne treba netko tko bi bio desniji od HDZ-a. Ali sve je to još ples na žici, a mnogi, posebno u medijima, na nacionalističke podražaje sline poput Pavlovljevog psa.

Crkvu, koja se također borila za privilegirani položaj, sa šatorašima povezuje nacionalizam. To ide toliko daleko, da je u svijesti mnogih bog zamijenjen s nacijom, što bi se nekad definiralo kao teška hereza. Povezuje ih, također, želja da dugoročno osiguraju svoje materijalne privilegije, ali i da sudjeluju u političkom životu, pa i da kroje društvo po svojoj mjeri. Ponavlja se kako se Crkva ne da otjerati u sakristiju, što znači da se želi baviti politikom. I to na osnovi svog staleškog položaja, a ne sudjelovanja na izborima. To znači povratak u vrijeme prije velike Francuske revolucije koja je odvojila crkvu od države, što je Tuđman, čije su vizije i inače bile srednjevjekovne, svesrdno podržavao. Naravno, s tim da se uvijek zna tko je suveren.

Nestabilno stanje između građanske i staleške države uzrokovalo je i stalno ljuđlanje i Nacionalnog stožera civilne zaštite. Njegov je ugled bio neupitan sve dok nije odobrio ono nošenje kriza na Hvaru. To je bio istočni grieh, nakon kojeg je krenulo stalno cjenjkanje i nove iznimke, sve do nedavne povorke u Vukovaru. Pri tom malo tko vodi računa da iznimke zapravo ruše mjeru, jer toliko komplikiraju njihovu kontrolu da ona postaje nemoguća. Svako gleda samo svoj interes, kako je rekao nadbiskup Mate Uzinić. Sami članovi Stožera su u nemogućoj misiji pomirenja struke i utjecaja u staleškom društvu, a za nesretnog Stjepana Sučića se pokazalo da se krivo predstavlja kao zapovjednik neke vukovarske postrojbe. Ni prvi, ni zadnji. Kad se društvo dijeli po onoj latinskoj Quod licet Iovi, non licet bovi, nitko ne želi biti vol.

PIŠE Viktor Ivančić

Nije me sram samo zbog toga što u trenucima najgore zdravstvene krize ja i moja vlada nismo bili na visini povijesnog zadatka, nego prije svega zato što smo tom zadatku pristupili s niskim pobudama. Ja vam se ispričavam!

D RAGE Hrvatice i Hrvati, poštovani građani, ovom prilikom izražavam iskreno žaljenje zbog tragičnih zdravstvenih prilika u zemlji i nesreće koja vam je nanesena, a za što odgovornost snosimo isključivo ja i vlada kojom rukovodim. Stotine i stotine života bili bi spašeni, tisuće oboljelih danas bi bili zdravi da ja i pripadnici vlade kojoj sam na čelu, kao i članovi Nacionalnog stožera civilne zaštite, nismo bahato ignorirali apele eminentnih medicinskih stručnjaka, cijele jedne armije znanstvenika i liječnika koji su nas pravovremeno, uporno i krajnje dobronamjerno upozoravali kako će se u slučaju da ne proglašimo rigoroznije mјere protiv širenja epidemije dogoditi katastrofa.

Mjere nismo proglašili, s nevjerljativom arogancijom oglušili smo se o njihove zahtjeve, iako su nas praktički kumili i molili da prestanemo biti indolentni, i katastrofa se zaista dogodila: naš zdravstveni sustav puca po svim šavovima, u bolnicama vladaju kaos, očaj i nestasice, zdravstveni radnici padaju s nogu od umora i nervnih slomova, pacijente smještamo u šatore, kontejnere i sportske dvorane, a Hrvatska je po broju zaraženih i umrlih na vodećem mjestu u Europi i među vodećima u svijetu.

Isključivo zahvaljujući našim neodgovornim postupcima i odlukama – a tu iznad svega mislim na sebe, sve ministre u mojoj vladi i članove Stožera, kao paramedicinske ekspoziture izvršne vlasti – Hrvatska je danas suočena s morem leševa i sasvim smo blizu toga da napunimo vagon mrtvih dnevno. Za njih nećemo organizirati kolone sjećanja, niti im iskazivati pijetet i veličati njihovu žrtvu kroz bilo kakve druge forme obrednih hipokrizija. Nećemo polagati vijence i paliti svjeće, neće tuliti vojna limena glazba, nećemo se fotografirati uz nadgrobne spomenike da bi prikupljali domoljubne emocije, jer znatan broj tih smrti ide direktno na našu dušu.

Potpuno sam svjestan činjenice da je grijeh koji smo počinili prema ovoj zemlji i ovome narodu suštinski neoprostiv i da bi se u drugačijim okolnostima drugačije apsolvirao i problem naše odgovornosti. U krivično-pravnom smislu, primjerice, moglo bi biti govora o masovnom ubojstvu ili o u nas omraženom udruženom zločinačkom pothvatu. No ja i moji najbliži suradnici, kao što i sami znate, zaštićeni smo gromobranom demokratskog legitimata, činjenica da smo proizvod izborne volje građana čini nas intaktnima. Mi smo politička bića što su zbog političkih krimena podložna jedino političkom sankcioniranju, čak i kad su radi tih krimena prebukirane mrtvačnice.

Stoga, sve što u ovim strašnim trenucima mogu učiniti jest da se iskreno pokajem, da priznam katastrofalne posljedice naših promašaja i izjavim kako me peče savjest zbog žrtava uzrokovanih pogrešnim prioritetima kojih smo se, usprkos upozorenjima, tvrdokorno držali. Najdublje vam se ispričavam!

Drage Hrvatice i Hrvati,
poštovani građani,

naročito mi je krivo što smo kroz sve to vrijeme besramno manipulirali podacima, muljali, zavlaciли, umanjivali i otvoreno lagali, od tragikomičnih tvrdnjih kako ‘naše mјere daju

Ispričavam se!

rezultate’, premda je istina bila sasvim suprotna, pa do prozirnoga štimanja bilanci oboljelih preko minimalnog broja testiranja. Žao mi je što sam u Stožer imenovao ljudi koji su spremni svoj profesionalni moral zgaziti zbog jeftinjih političkih interesa, pa čak i ugroziti ljudske živote za račun obrane digniteta vlasti. Ti su nakaradni kriteriji i bili razlog što sam na čelo rečenoga tijela postavio DAVORA BOŽINOVIĆA, jer se on odranije bio dokazao sposobnošću da i u bezizlaznim prilikama nesnosno laže: sjetimo se kako je čak i video zapise na kojima naši policajci bezdušno premlaćuju izbjeglice hladno proglašavaju odurnom protuhrvatskom propagandom, zbog čega se, s nešto zakašnjenja, također ispričavam.

Posebno izvinjenje dugujem vrhunskim znanstvenicima čije smo stručne kvalitete podložile omaložavali i bez milosti ih ocrnjivali u medijima, samo zato jer su odbili odreći se svoga znanja i profesionalne časti u korist vladajuće partije, što su istupali u interesu zdravlja ljudi, a ne u interesu stabilnosti vlade kojom rukovodim. Moja odluka da smijenim petoro uglednih članova vladina Znanstvenog savjeta, jer su kritizirali postupke vlasti, vrijedna je jedino prezira i ispunja me stidom. Isto važi i za kasniji šupački pokušaj da se ta autokratska gesta lažno opovrgne i relativizira. Sada već čuvenu izjavu genija koji obnaša dužnost predstojnika mog ureda – ‘Ja sam znanstvenicima zahvalio na suradnji, što nije isto kao zahvaliti se na suradnji’ – smatram činom vrijedanja javne inteligencije, poduzetim po momu nalogu, i zbog toga vam se ispričavam.

Dužan sam također iskreno i sa žaljenjem naglasiti da naše pogreške – koje je više od tisuću hrvatskih građana platilo glavom, jer oni ne bi umrli da smo slušali apele liječnika i mјere protiv širenja zarazne bolesti proglašili prije barem mjesec dana – nisu proglašle iz najboljih, već iz najgorih namjera. One nisu bile plod neznanja, nesnalaženja ili nesposobnosti, već svjesnog odabira. U izboru između zaštite ekonomije i državnog budžeta s jedne, te zaštite zdravlja naših sunarodnjaka s druge strane, ja i moja vlada opredijelili smo se za ono prvo, a napisljeku uništili i jedno i drugo. Novac nam je bio

Kucnuo je čas za krajnju iskrenost – Andrej Plenković
(Foto: Igor Šoban/PIXSELL)

važniji od ljudi, da bi na kraju ostali i bez ljudi i bez novca. To je bilo beščutno i za svaku osudu. Molim vas da mi oprostite!

Želim to dodatno naglasiti: zbog para smo puštali da građani obolijevaju i umiru, kao što smo samo zbog para ranije štilili njihovo zdravlje. U proljeće smo oštrim mjerama čistili zemlju od virusa zbog nailazeće turističke sezone i želje da napunimo državni proračun, u ljeto smo stimulirali opuštanje i opću terenku, vabeći goste, pa sam i ja skutao po teniskim turnirima uz tisuće posjetitelja, da bi u jesen, kada je covid-19 eksplodirao i broj zaraženih počeo eksponencijalno rasti, odgadali uvođenje oštrijih mјera da ne bismo plaćali naknada iz budžeta vlasnicima zatvorenih radnji i ugostiteljskih objekata.

Goli finansijski interes bio je dakle razlog i našem lažnom čovjekoljubju i našoj neljudskosti. To je urođilo tragičnim posljedicama. Nije me sram samo zbog toga što u momentima najgore zdravstvene krize ja i moja vlada nismo bili na visini povijesnog zadatka, već prije svega zato što smo tom zadatku pristupili s niskim pobudama. Ja vam se ispričavam!

Drage Hrvatice i Hrvati,
poštovani građani,

svjestan sam da je, nakon svih blamaža i obmana, kucnuo čas za krajnju iskrenost. Kada pogledam istinu u oči i vidim tu bijedu koja zuri u mene iz zrcala, uhvati me muka. Poželim da vam obećam kako ćete zajedno s cijepivom dobiti i moju ostavku, uz uvjerenje da bi ovo drugo imalo blagotvorniji učinak na nacionalno zdravlje. Žao mi je što to ne mogu učiniti. Žao mi je što nemam snage priznati svoje greške. Krivo mi je što moja arogantna persona ne pozna ništa slično osjećaju odgovornosti. Ispričavam se što nisam u stanju niti ispričati se zbog štete što sam je izazvao i nesreće koju sam prouzročio, nego to iz čiste zajebancije čini nekakav provincijski člankopisac, inače potpuni bezveznjak, koji u ovoj priči nije ni luk jeo, ni luk mirisao. ■

Zeleno-ljеви šok

Odluka platforme Možemo! da ne nastupi s Radničkom frontom na lokalnim izborima dovela je do eskalacije svade i izbacivanja RF-ove Katarine Peović iz saborskog kluba lijevo-zelenog bloka. Iako Možemo! u Zagrebu pregovara sa SDP-om, Peđa Grbin kaže da iz SDP-a nikada nije bilo zahtjeva da raskinu s RF-om

ŠEST mjeseci prije lokalnih izbora lijeva je scena suočena s tri glavna i dijelom povezana problema, o čijem savladavanju uvelike ovi se šanse za ozbiljno afirmiranje ljevice u Hrvatskoj. Najnoviji je isključenje Radničke fronte iz lijevo-zelene koalicije, nakon što je članstvo političkih platformi Zagreb je naš! i Možemo! ovog ponedjeljka izglasalo da s Radničkom frontom neće pregovarati o zajedničkom nastupu na tim izborima, a istu odluku donijela je i Nova ljevica. Čelnici spomenutih, u koaliciji najznačajnijih platformi TOMISLAV TOMAŠEVIĆ i SANDRA BENČIĆ tvrdili su kako isključe-

nje RF-a iz izbornog saveza ne znači i raskid sadašnje lijevo-zelene koalicije u Saboru i zagrebačkoj Gradskoj skupštini, koju uz do sada nabrojane čine i stranke OraH i Za grad. Ipak, odluka je dovela do eskalacije svade, koja je do zaključenja ovog teksta u srijedu poslijepodne rezultirala isključenjem RF-ove KATARINE PEOVIĆ iz saborskog kluba lijevo-zelene koalicije, i to glasovima ostalih članova. Unatoč tome što je i sama Peović razmišljala o napuštanju kluba, na kraju je glasala protiv svog isključenja, koje su ostali članovi obrazložili napadima RF-a na Možemo! i druge partnere te time rušenjem ugleda kluba. Rezultat je da klub zeleno-ljive

koalicije sada ima šest saborskih zastupnika, umjesto dosadašnjih sedam.

Drugi, možda najvažniji izazov rušenje je MILANA BANDIĆA s pozicije zagrebačkog gradonačelnika. Nije riječ tek o tome da je Bandić tijekom dva desetljeća vladavine sustavno pustošio resurse Zagreba u korist vlastite klijentelističko-korupcijske mreže. Pobjeda te preuzimanje i dijela vlasti u glavnom gradu bili bi ključan zamašnjak daljnje razvoja ljevice na nacionalnoj razini, naročito s obzirom na ekonomsku i svaku drugu važnost Zagreba. Najozbiljniji Bandićev izazivač upravo je Tomašević, koji je politički kapital i stekao na borbi protiv

gradonačelnikove hobotnice. Ipak, većinu u Gradskoj skupštini bit će nemoguće postići bez suradnje s ostatkom oporbe, uključujući prije svega SDP, stranku koja je em stvorila i tolerirala Bandića, em odavno okrenula leđa lijevoj politici. Novi predsjednik socijaldemokrata PEĐA GRBIN promjene za sada navljuje relativno stidljivo, a šef zagrebačkog SDP-a GORDAN MARAS još nije posve odušto od vlastite kandidature, premda po nedavnoj anketi koju je naručio upravo SDP on dobiva sedam, a Tomašević 27 posto glasova.

Zastupnici zeleno-ljevog bloka na konstituiranju Sabora

Na srpanjskim parlamentarnim izborima je, podsjećamo, gledajući četiri zagrebačke izborne jedinice zajedno, SDP osvojio 21,6 posto, a lijevo-zelena koalicija 18,5 posto glasova. Prema informacijama u medijima, SDP bi eventualnu podršku Tomaševiću mogao uvjetovati zajedničkom izbornom listom, vodeći se logikom da bi, kao kandidat ujedinjene oporbe, Tomašević automatski 'dizao' vlastitu listu za Skupštinu, nauštrb listi ostalih stranaka koje ga podržavaju. Treći izazov odnosi se na rezultate lijevih stranaka i van Zagreba, jer je širenje po drugim sredinama nužno za izgradnju profila nacionalne političke opcije. Zanimljiv će biti rasplet situacije u Rijeci. Lijevo-zelena koalicija s Katarinom Peović iz RF-a kao nositeljicom liste na parlamentarnim izborima s osvojenih 8,5 posto glasova ostvarila je također impresivan rezultat u osmoj izbornoj jedinici, a sada će RF i Možemo! tu biti direktni konkurenti.

Jedan od osnivača RF-a MATE KAPOVIĆ je upravo stvarni ili navodni izostanak potpore Možemo! kandidaturi Peović za gradonačelniku Rijeke naveo kao glavni razlog pucanja koalicije.

— Riječ je o dvostrukim kriterijima. Tomašević očekuje podršku, koju mi i dajemo. No Rijeka je i devastiranja od Zagreba, zato je tamo potrebno također ići s ozbiljnom kandidaturom. Mjesecima, pak, nema odgovora na prijedlog moje kandidature, upućen još u rujnu. To što naš koalični partner tvrdi da ih ucjenjujemo time što smo zamolili recipročnu podršku nije baš pošteno, a ni istinito. Znači da bi RF trebao biti podređena stranka bez vlastite politike – kaže Peović za Novosti

Inače, na svojem Facebook zidu Kapović je Možemo! optužio za oportunizam i 'kratkovidne političke kalkulacije' u vidu traženja podrške za Tomaševićevu kandidaturu u Zagrebu od SDP-a kao stranke 'premrežene Bandićem', podsjećajući da je i u ovom mandatu dvoje SDP-ovaca – RADENKO TOMIĆ i TAMARA ČUBRETOVIĆ – u Gradskoj skupštini pretrčalo Bandiću.

— Upravo je stranka Možemo! svojevremeno SDP proglašila 'Strankom dosljednih promašaja'. SDP je stranka Bandićevih žetončića, stranka koja je donosila antiradničke zakone. Za njih je i Grbin dizao ruku, Maras i ARSEN BAUK su bili ministri u MILANOVČEVOJ vlasti. Nije situacija kao s CORBYNOVIM britanskim laburistima koji su se odrekli svojih prethodnika. Naivno je misliti da ćemo nešto postići time da na vlast dovedemo one koji su stvorili Bandića ili izašli iz njegove kabanice. Zagreb će se sigurno desetićećima morati rješavati klijentističkih praksi. Sigurno ima mogućnosti da se Bandića smjeni bez suradnje sa SDP-om, koji je jednak Bandiću – nastavlja Peović.

Ona ističe da iz RF-a ipak nisu ništa uvjetovali oko suradnje sa SDP-om. RF nije, kaže, bio uključen ni u kakve razgovore, a sve informacije o modelu eventualne antibandićevske koalicije dobivali su iz medija.

— Raskid suradnje nije dobar, ali što je, tu je. To je gubitak za ljevicu, no mi smo stvarno napravili sve da koalicija zaživi te ne snosimo nikakvu krivnju za raskid – zaključuje Peović, dodajući da RF svakako izlazi na izbore, moguće s drugim partnerima.

Sandra Benčić odlučno tvrdi da razlozi za izostanak predizborne koalicije nisu ni ideološko preslagivanje platforme Možemo!, ni taktički ustupci vezani uz Zagreb, bez obzira na medijske špekulacije kako je SDP podršku Tomaševiću uvjetovao prekidom dosadašnje koalicije s RF-om. Ističe da problem nije bila ni idea kandidature Peović za gradonačelniku Rijeke, nego činjenica da je Kapović već u listopadu putem medija prijetio raspadom koalicije ukoliko ta podrška izostane.

Katarina Peović

Sandra Benčić

Peda Grbin

— Glavni razlog je njihovo ponašanje unutar koalicije, a prije svega taj ultimatum, koji čak nije postavljen u pregovorima, nego javno. Nije se moglo ni razgovarati, a kamoli dogovarati oko usuglašavanja interesa različitih članica koalicije. To je bila ucjena, a na taj način ne pregovaramo ni s kim. Nadalje, ovo nije prvi put da su se tako postavljali, iako jest prvi put da su to uradili javno. Takav model nije drugarski, nekorektan je i neprihvatljiv. Treći razlog je vrijedjanje koalicije i koaličijskih partnera u medijima i na društvenim mrežama – govori Benčić, navodeći da Možemo! i Zagreb je naš! ne sudjeluju u Zagrebu u bilateralnim pregovorima niti s jednom strankom, osim strankama lijevo-zelene koalicije, mimo RF-a.

— SDP jest javno upućivao pozive na bilateralnu suradnju no na to ne pristajemo i ne vidimo scenarij u kojem se to događa. Nema šanse da bilateralno koaliramo sa SDP-om, u Zagrebu ili bilo gdje drugdje. Jedino je kao opcija moguće formiranje široke antibandićevske koalicije, ali ona je otvorena i za RF. Da li će takva široka koalicija imati zajedničku listu – to će tek biti predmet mogućih razgovora. Dakle, Tomašević je razgovore vodio jedino u okviru sastanaka čitave zagrebačke oporbe. Dogovor je da se naruči zajednička anketa te da će se nakon nje ponovno razgovarati – nastavlja Benčić.

Liberalni dio javnosti, oličen, primjerice, u VELIMIRU ŠONJI i Jutarnjem listu, mjesecima zdrušno navija za to da se Možemo! otarasí ideoškog 'balasta' RF-a.

— U našem radu u Saboru i Skupštini nismo imali ideoških problema. Dijelimo s RF-om brojne vrijednosti, a naše politike konstruktivno su se nadopunjavale. Naša lijeva politička pozicija nikada nije ovisila o RF-u, naprotiv, sada još više može doći do izražaja. Niti se Možemo! pomiče prema centru. Svjesni smo rizika da dio javnosti raskid tako shvati. No još je veći rizik da, primjerice, dovedemo RF na vlast, pa da nas onda učenjuju i proglašavaju krivima

za potencijalni raskid. Nismo ih zauvijek otpisali, ali tako nećemo funkcionirati – navodi Benčić.

Koordinatorica platforme Možemo! očekuje da će anketa pokazati kako je Tomašević kandidat s najboljim šansama da pobedi Bandića – pri čemu aktualnog gradonačelnika ne podcjenjuje. Često se spominje procjena da Bandić u svake zagrebačke izbore ulazi sa 110 do 120 tisuća sigurnih glasača.

— Iako ga više ne prati privid moći, Bandić jest poput fenksa i postoji opasnost da i ovaj put pobedi. Zato u oporbi postoji barem minimalno razumijevanje nužnosti da se u drugom krugu podrži oporbeni protukandidat. Očekujemo i da buduću skupštinsku većinu čine svi koji su se bez 'preletavanja' borili protiv Bandića. Njegovo micanje već je uvjet prezivljavanja. Upravo rasprodaje Paromlin, Zagrepčanku, Gredejl, dakle polovicu Zagreba – zaključuje Benčić.

INAČE, Možemo! planira izlazak na izbore u nizu gradova, poput Osijeka, Splita, Siska, Karlovca i Dubrovnika, gdje podržavaju listu 'Srđ je grad'. Kako i RF i Možemo! namjeravaju

izači na izbore u Rijeci i Puli, prekid koalicije izravno koristi SDP-u i IDS-u.

Čelnik socijaldemokrata Peda Grbin vrlo oprezno i suzdržano komentira aktualne pregovore oko Zagreba. Na pitanje o mogućoj zajedničkoj oporbenoj listi odgovara da 'dok razgovori teku nije svršishodno komentirati način izlaska na izbore, jer je to uostalom i predmet razgovora.'

— Potpuno je jasno da prioritet ovih izbora u Zagrebu mora biti smjena korumpirane gradske vlasti na čelu s Bandićem. Tko toga nije svjestan, tko u prvi plan gura sebe i svoje osobne ambicije, ne želi dobro ni Zagrebu ni Zagrepčanima. U SDP-u smo itekako svjesni naše odgovornosti i zato već neko vrijeme razgovaramo s drugim oporbenim strankama. Otvoreni smo za sve opcije koje će dovesti do toga da Zagreb napokon dobitje odgovornu i sposobnu vlast. Odluka o izlasku na izbore u Zagrebu je na gradskoj organizaciji SDP-a, a s obzirom na značaj Zagreba za čitavu Hrvatsku, i predsjedništvo stranke mora biti uključeno u tu odluku – kaže Grbin na pitanje da li su spremni podržati Tomaševića.

O mogućem uvjetovanje te podrške potporom koju bi platforma Možemo! dala njihovim kandidatima u drugim gradovima, replicira da 'Zagreb nije jedini koji ima problem s katastrofalnom gradskom upravom'.

— Izdvojiti će samo primjer Varaždina i gradonačelnika IVANA ČEHOKA. U SDP-u mislimo da i druge sredine zasluzuju zajednički nastup koji će omogućiti da se nesposobne i korumpirane gradske vlasti promijene, ali to nije i neće biti uvjet. Odgovornost na svakom sudioniku razgovora za pojedinu sredinu je da procjeni hoće li misliti prvenstveno na sebe ili na opće dobro – dodaje Grbin.

Odbacio je špekulacije da je iz SDP-a ikada bilo zahtjeva da Možemo! raskine s RF-om

i komentirao da se tim raskidom za SDP 'ne mijenja ništa', odnosno da Možemo! sada nije privlačniji partner no do prije nekoliko dana. Doduše, potpredsjednik saborskog kluba zastupnika SDP-a ARSEN BAUK već je, rekavši da SDP-u suradnja s Peović 'ne bi koristila', neizravno izrazio zadovoljstvo zbog potresa u zeleno-ljevoj koaliciji.

Politički komentatori pišu kako su ovoj jednoj podrška HDZ-a Bandićevom proračunu i Bandićeva novom HDZ-ovom predsjedniku Skupštine MISLAVU HERMANU znak da su 'stožerna stranka' i premijer ANDREJ PLENKOVIĆ definitivno digli ruke od Zagreba te da se divlji brak Bandića i HDZ-a nastavlja. Ukoliko je to točno – i unatoč špekulacijama o šefu Fonda za obnovu DAMIRU VANDELIĆU kao HDZ-ovom kandidatu – HDZ će ponovno tek formalno isturiti nekog kandidata bez realne šanse. To, također, znači da će jedina stvarna bitka biti ona između Bandića i protukandidata oporbe. Model te oporbene suradnje, kao što je navedeno, još nije poznat. Što se isključenja RF-a iz zeleno-ljeve koalicije tiče, iz sukobljenih izjava bivših koaličijskih partnera proizlazi da komunikacija, moguće, nije bila najbolja.

Svejedno, upitna je svršishodnost i konstruktivnost Kapovićevih javnih poteza, kao što je upitan minimum realizma politike koja bi, uslijed principijelnog odbijanja suradnje s SDP-om, de facto rezultirala nastavkom vladavine Milana Bandića koji je, usput, kampanju započeo odlaskom na sprovod ratnog zločinca TOMISLAVA MERČEPA. RF možda nije uvijek lagan i konstruktivni partner, ali je, osim toga, uvijek bio i bitno slabiji partner koji je od koalicije profitirao više no Možemo!, pa je upitna i pragmatičnost ovog sukoba, kao što je i pitanje koliko RF sada ima opciju. Situaciju u koju su se čelnici RF-a doveli zahvaljuju, izgledno, nerealnom sagledavanju vlastite snage: očekivali su ravnopravan položaj unatoč bitno manjem članstvu, financijskim i drugih kapacitetima, neoprezno se kockali vršenjem javnog pritiska i u toj igri izgubili.

S druge strane, ovakvo 'discipliniranje' RF-a od strane Možemo! također će prouzročiti određenu štetu za ljevicu u cjelini, ako ništa drugo, u gradovima u kojima će voditi suprotstavljene kampanje. Na europskim izborima 2019. stranke su nastupile u dva odvojena bloka. Koalicija oko Možemo! osvojila je 1,79 posto glasova na nacionalnoj razini, a savez RF-a i SRP-a svega 0,24 posto. Bilo je to, doduše, prije započene predsjedničke kandidature Katarine Peović i gotovo pa spektakularnog uspjeha koalicije sa sedam posto glasova dobivenih na parlamentarnim izborima, zbog čega ti podaci nisu pretjerano usporedivi. U sadašnjoj situaciji i uzajamnim teškim optužbama, možda je odvojeni izlazak na izbore i najbolje rješenje. Svejedno, ovaj raskid, moguće, nije pobjeda za ljevicu, ni za njegove aktere. ■

Raskid suradnje nije dobar, ali što je, tu je. To je gubitak za ljevicu, no mi smo stvarno napravili sve da koalicija zaživi te ne snosimo nikakvu krivnju za raskid – zaključuje Katarina Peović iz RF-a

Законске кривине за мале опћине

Опћине на слабије развијеним подручјима имају мале изворне приходе и без помоћи државе не би могле исплаћивати плаће. Након примједби на приједлог Закона о финанцирању локалне самоуправе и усвајања амандмана из СДСС-а, Влада им је оставила једно вријеме за прилагодбу

GВАКИХ неколико дана на разним телевизијама, пред забинутим лицима водитеља, неки демограф горко завапи да Хрватска губи становништво и да имамо пуно депопуланизираних подручја по Лици, Кордуну, Банији и на другим мјестима. Процјене су да ће број грађана Хрватске на идућем попису становништва пасти испод четири милијуна. Још само фали да некадашњи помоћник министра ЈУРЕ РАДИЋА, којег су једни запамтили као министра обнове и градитељства, а други као министра хуманог пресељења, демограф СТЈЕПАН ШТЕРИЦ, завапи да би било добро да се барам Срби врате.

Говоримо о подручјима на којима је живјело око 250.000 Срба, који су, најчешће, у 'Бљеску' и 'Олуји' избјегли или су протjerани из Хрватске и којима је годинама хрватска политика практички онемогућавала повратак, како би се остварио сан некадашњег политичког и војног врха да се Срби никада нити не врате. Држава која се најприје побринула да се тамо живот угаси, јер је, у сушудој размјени становништва са Србијом, намјеравала тамо насељити Хрвате из Босне и Херцеговине, данас цмиздри како јој је 'тробух' од

Карловца до Задра остао празан и управо припрема закон који би многим опћинама на тим подручјима могао закуцати задњи чавао у лијес. Ријеч је о Закону о финанцирању локалне и подручне (регионалне) самоуправе, о чијем се приједлогу најчешће, прије неколико дана, расправљало у Сабору.

Наиме, мање опћине на тим подручјима имају мале изворне приходе и без помоћи државе, фискалним изравњањем, не би могле исплаћивати плаће. У новом приједлогу закона, фискално изравњавање се укида, а новац који ће држава и даље уплаћивати на рачун тих опћина требао би се третирати као помоћ. Та се помоћ не би могла трошити за плаће начелника, службеника, комуналних радара и слично. Током расправе у Сабору о приједлогу новог закона, предсједник СДСС-а МИЛОРАД ПУПОВАЦ изјавио ја да би усвајање предложеног закона довело до гушења многих мањих опћина.

'За Глину, за Војнич, за Ласињу вјеројатно не, али за Бариловић вјеројатно да, да останем само на овом подручју које је близу Загреба, за Двор сигурно, Дакле, колико год они имали размјерно мали број запослених, њихови изворни приходи су, нажалост, прениски. Они су тек сада почели радити

на свом развоју. То вриједи и за Богдановце, непосредно поред Вуковара, вриједи и за Негославце', упозорио је Пуповац.

Након примједби и амандмана из СДСС-а, који је сутрадан усвојен, Влада је оставила једно вријеме за прилагодбу малим опћинама, које би саме требале наћи начин да преживе. Један од начелника сиромашне опћине, који није јавно желио критизирати Владу, рекао нам је да би било супер када би све опћине у Хрватској биле самоодрживе, али је то немогуће: 'Нама требају улагања у јединицу. Држава помаже кроз европске фондove, али то је недовољно. Ради се о потпуно девастираном простору. Држава треба мотивирати људе да ту живе и да се врате они који су отишли.'

Заправо је небитно о којем се начелнику и о којој опћини ради, јер би ове ријечи потписао сваки од начелника опћина на ратом и господарском кризом опустошеним подручјима, без обзира на националност и странку из које долази. Како размишљају људи на тим подручјима, било да је ријеч о старосједиоцима Србима и Хрватима или Хрватима које је екипа с почетка текста 'хумано преселила' из Босне и Херцеговине, показује анегдота коју је за саборском говорништвом испричао је Ми-

лорад Пуповац, током расправе о приједлогу закона. Наиме, Пуповац се присјетио једног давног разговора с начелником Коренице, иначе из хдз-а: 'Онај који живи у Доњем Лапшу, тај би ујутру требао видjetи 100 марака само зато што живи тамо.'

Укратко, уколико би се локална самоуправа финансирала онако како је то Влада новим законом замислила, егзодус из неразвијених крајева би се наставио. Пуповац је то покушао објаснити заступницима и заступницима.

'У тим срединама, а ми то готово сви знајмо који пратимо рад или долазимо из тих средина, а добар дио колегица и колега долази из таквих жупанија и таквих опћина, знамо да је добити квалитетног проучника, да је добити квалитетног савјетника, да је добити некога тко је квалитетан у погледу изrade програма и свега што је опћини потребно да би могла аплицирати за пројекте, изнимно тешко. А, без пристојне плаће, није могуће нигде, ни овде у Загребу, а камоли у тим јединицама локалне самоуправе, где нема адекватног броја станова, где нема здравствена заштита, где нема дјечјих вртића, где нема квалитетне школе', казао је.

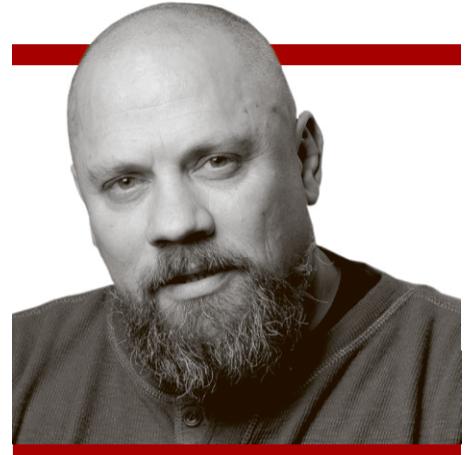
Другим ријечима, уместо да држава јачим потпорама и с више финансијских средстава помогне ревитализацији у дијеловима Славоније, у Лици, на Кордуну, Банији, Равним котарима и Далматинској загори, она се понаша како да је, на неки начин, дигла руке од тих подручја и људи, који покушавају опстати на својој дједовини без помоћи.

При томе, морају гледати како неки други људи, уз благослов полиције која окреће главу, сијеку њихове шуме, како неки други људи обрађују њихова поља, јер су се уз помоћ државних службеника уписали на туђу земљу, како неки други људи узимају милијуне на државне почијаје за сточарство, иако стоке немају, али имају службеника који их је уписао поново на туђе. Хрватска би се коначно могла позавити враћањем живота у ратом опустошene крајеве, а не административним одлукама отежавати опстанак и онима који су унаточ државној политици, а не у њену помоћ, одлучили живјети у својим завичајима. ■

Опћине у којима се теже живи – Двор (Фото: Борис Шчитар/PIXSELL)

Potkornjaci & nakurnjaci

PIŠE Boris Dežulović

U Znanstvenom savjetu Vlade ostao je jedan jedini epidemiolog. A i taj jedan je Krunoslav Capak, vršitelj političke volje i stručnjak koji se usred pandemije 'nada da nitko neće brojati osušena stabla na Marjanu'. Pardon, 'okupljene u Koloni sjećanja u Vukovaru'

POČETKOM ljeta 2016. šetači u guštoj šumi na sjevernim obroncima Marjana uočili su nekoliko osušenih borovih stabala. Već do listopada broj mrtvih borova narastao je na tristo, i zabrinuti aktivisti iz Društva Marjan poslali su upit Javnoj ustanovi za upravljanje Park šumom Marjan. Uskoro im je stigao odgovor kako je 'situacija pod kontrolom' i kako je riječ o prirodnom odumiranju starih stabala: na temelju uzetog uzorka utvrđeno je da 'nije riječ o opasnom nametniku'.

Stabla su se, međutim, i dalje sušila: sljedećeg mjeseca, studenoga 2016., izbrojano je više od pet stotina mrtvih borova i uočeno kako jednako obolijevaju stara i mlađa stabla. Dr. ŠIME MEŠTROVIĆ, jedan od vodećih hrvatskih stručnjaka za mediteranske šume, predložio je radikalnu mjeru: sjeću svih stabala na kojima je uočen početak procesa odumiranja. Struka iz splitske Javne ustanove i dalje je, međutim, umirivala javnost: 'situacija je pod kontrolom'.

Do proljeća je izgledalo da je zagonetna epidemija posustala, posjećeno je i izvučeno sedam-sam stotina suhih borova, a stručnjaci iz Javne ustanove objavili su kako je vjerojatno bila riječ o 'atmosferskim utjecajima', kako 'nema potrebe za novim pošumljavanjem', i kako sedamstotinu osamstotinu stabala 'i nije neka brojka'. 'Kada uzmemo u obzir da na Marjanu imamo više od šezdeset tisuća stabala', proprićila je struka, 'to je manje od jedan posto'.

'Manje od jedan posto'. Prije nego su stručnjaci završili rečenicu, epidemija je eksplodirala i proširila se na južne padine Marjana, i kad se nekoliko mjeseci kasnije konačno otkrije pravi uzročnik – kad stručnjaci Hrvatskog šumarskog instituta u studenom 2017. utvrde kako je riječ o potkornjaku, podmuklu kukcu koji jajašća ostavlja rujuci ispod borove kore – već će biti izbrojano osam hiljada osušenih stabala. 'Nije neka brojka': trinaest posto šume.

Da skratim, samo godinu dana kasnije, u studenom 2018., bilo je dvadeset hiljada mrtvih borova. Dvadeset hiljada. Trećina marjanske šume bila je mrtva i 'pluća grada' – kako se gradskim šumama obično tepe – završila su na respiratoru.

Sva je sreća, eto, ispalala da je 'situacija' bila 'pod kontrolom': da nije bilo epidemije potkornjaka, nikad ne bismo ni saznali da splitska Javna ustanova za upravljanje Park-šumom ima čak šezdeset zaposlenih, na čije plaće odlaže fantastičnih osamdeset posto gradskog budžeta za Marjan – dvadeset zaposlenih na nadzoru, sedamnaest u stručnim službama, četiri čuvara prirode, četiri radnika u promociji i edukaciji, troje u tajništvu, dvoje u općim i pravnim poslovima, te ravnatelj, tajnica, stručni suradnik, jedna administrativna radnica i jedan šumar.

Da, dobro ste zbrojili: među šezdeset zaposlenih u komunalnom poduzeću kojemu je jedini jebeni posao briga za jedinu jebenu gradsku šumu, samo je jedan inženjer šumarskog. Ili, ako vam je tako lakše, točno je dvadeset pet puta više administrativnih radnika nego šumara! Dobro, shvaćam, dosta je, ne želite više slušati. Samo onda još ovo i neću

više: u popisu inventara Javne ustanove za upravljanje Park šumom Marjan – ponavljajam, upravljanje šumom – upisano je dvadesetak kompjutera i dvije motorne pile.

Sitan nedostatak struke uočile su i gradske vlasti, pa su – još jedna sva sreća – neposredno pred izbijanje epidemije potkornjaka u komunalnom poduzeću za upravljanje marjanskog šumom zaposlili i jednu – teologinju. I to iz SDP-a. U cijeloj ovoj jezivoj priči o nestrucnosti i nekompetenciji javnih službi nema, eto, niti će ikad biti boljeg primjera od činjenice da za stručne poslove u upravljanje šumom čak ni teologa nisu našli u HDZ-u, već u SDP-u.

Zastrašujuće na sumornu priču o potkornjaku na Marjanu podsjeća epidemija covid-19 u Hrvatskoj. Ne, međutim, zbog same

Pouzdana desna ruka premijera Plenkovića – Krunoslav Capak (Foto: Marin Tironi/PIXSELL)

prirode širenja podmuklog kukca kao šumskog koronavirusa, sezonskih 'valova' pandemije, 'brojki' i grafova 'zaraženih' i 'osušenih', kalkulacija o 'starim' i 'mladim' borovima, postotaka 'smrtnosti' i metoda 'izolacije' inficiranih stabala, ili pak prizemne, prvoloptaške paralele s 'plućima grada na respiratoru'. Prije svega, naime, to je priča o mitskoj, slavnoj hrvatskoj struci.

Potpuno isto kao što su se splitska vlast i njen krizni stožer za borbu protiv šumske epidemije onomad uvrijeđeno lecnuli na dramatični apel struke i dr. Meštrovića – koji je na radikalne mjeru, podsjećam, pozivao još dok je na Marjanu bilo svega par stotina slučajeva korone, pardon potkornjaka – jednak su se hrvatska vlast i njen krizni stožer za borbu protiv covid-19 lecnuli na nedavni dramatični apel hrvatskih znanstvenika za znanstveno utemeljene, odlučne i brze mjeru u borbi protiv pandemije.

Ovaj put, međutim, vlasti su reagirale neobično znanstveno utemeljeno, neobično odlučno i neobično brzo: samo par dana nakon što je objavljen apel, iz Znanstvenog savjeta Vlade Republike Hrvatske odlučno je i radikalno posjećeno svih pet članova koji su bili među potpisnicima: virologinja ANDREJA AMBRIJOVIĆ RISTOV s Instituta Ruđer Bošković, molekularni biolog NENAD BAN s Švicarskog federalnog tehničkog instituta u Zuriku, BRANKO KOLARIĆ iz Nastavnog zavoda dr. Andrija Štampar, PETRA KLEPAC iz London-

ske škole za higijenu i tropsku medicinu, te IGOR RUDAN, doktor genetske epidemiologije i redovni član Kraljevskog društva Britanske akademije znanosti.

Nakon njihovog otpuštanja, u Vladinom su Znanstvenom savjetu ostala tako dva molekularna biologa – od kojih je jedan vlasnik privatnog laboratoriјa i ponosni dobitnik Zlatne kune Hrvatske gospodarske komore – jedan forenzičar i istraživač hrvatskog genoma, jedan PLENKOVIĆEV savjetnik za društvena pitanja i predsjednik one čuvene komisije za suočavanje s rezultatima Drugog svjetskog rata, jedan pomoćnik ministra unutarnjih poslova i inženjer jake struje sa završenom Visokom školom sigurnosti, te šef Plenkovićevog kabinetra, magistar geopolitike i bivši hrvatski ambasador u Maroku.

U Znanstvenom savjetu Vlade RH, ukratko – u tijelu dakle utemeljenom jedino i isključivo za borbu protiv epidemije – ostao je jedan jedini epidemiolog. A i taj jedan je KRUNOSLAV CAPAK, vršitelj političke volje i pouzdana desna ruka premijera Andreja Plenkovića, stručnjak koji se usred pandemije 'nada da nitko neće brojati osušena stabla na Marjanu'. Pardon, 'okupljene u Koloni sjećanja u Vukovaru'.

Neuku šetaču izvan Kolone može izgledati da takvo Znanstveno vijeće služi samo za znanstvenu legitimaciju Vladinih nebuloznih mjeri i odluka, tek dakle naučna presvlaka za rastrojenu politiku koju bih, da sam prizeman, samo za potrebe naslova nategnuto nazvao 'nakurnjakom za organe vlasti'. Situacija je, međutim – čuli smo to barem hiljadu puta otako su šetači po zagrebačkim bolnicama uočili prve mrtve ljudi – 'pod kontrolom'. Iskustvo nas uči da će manjak struke u Znanstvenom savjetu Vlade već sutra popuniti angažiranjem novih eksperata i barem jednog teologa.

PITA li se mene – a naravno da se pita, jer imam tri razreda srednje građevinske škole – predlažem dva turistička informatora i jednog teologa. Recimo, fra SMILJANA DRAGANA KOŽULA, mistika i iscjelitelja iz zagrebačke župe svetog Križa koji je svojedobno vjenčao Plenkovićevog prethodnika TOMISLAVA KARAMARKA, a koji je u svom laboratoriju razvio molitvu svetoj Koroni, nebeskoj mučenici i zaštitnici od epidemija i virusa.

Zašto, međutim, turistički informatori? Duga priča.

Prije koji tjedan redovni splitski šetači u preživjeloj su i prorijedenoj šumi na sjevernim obroncima Marjana opet prestravljeni uočili nekoliko osušenih borovih stabala, a HDZ-ov gradonačelnik ANDRO KRSTULović OPARA odmah je, jasno, umirio javnost izjavivši kako je riječ o 'normalnom životu šume' i kako je 'situacija pod kontrolom'. Naravno da jest: onaj jedan jedini šumarski inženjer, iz nekog razloga nezadovoljan kontrolom situacije, prije nekoliko mjeseci dao je отказ.

A u Javnoj ustanovi za upravljanje Park-šumom Marjan odmah su, razumljivo, raspisali natječaj za zapošljavanje jednog stručnog suradnika informatora i dvoje turističkih informatora.

Situacija je, kako vidite, pod kontrolom. ■

INTRIGATOR

Radničke tegobe u slastičarskom sektoru

U vili tajkuna Hrvatka Šimunića na Visu, prijavljenog zbog dugovanja radnicima, boravila je bivša predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović

TURISTI koji su prošlog ljeta pohodili Tkalcicev ulicu u Zagrebu mogli su u jednom trenutku svjedočiti tamo uvelike neobičnom prizoru: grupa nezadovoljnika protestira ispred jedne slastičarnice, dok njihovi transparenti ukazuju na problem neisplate radničkih plaća. Možda su dokon stranci pomislili da je posrijedi jedno od onih

Protesti ispred ugostiteljskog objekta u Zagrebu

sezonsko-estradnih kvazihistoričkih upozorenja, ali im umjesto rimskih gladijatora s mačevima od šperploče ili turskih janjičara s turbanima od poliestera najednom lagano prodajemo ni manje ni više nego povijest socijalne borbe u Hrvatskoj. No strpljiviji među njima imali su šansu uvjeriti se da tom prigodom iznimno nije bila riječ o vješto komercijaliziranom folkloru. Demonstranti su bili pripadnici Mreže anarhosindikalista, te radnice i radnici kojima je HRVATKO ŠIMUNIĆ – vlasnik dotočnog lokalisa Pingu Gelato – ostao dužan, uz pridružene im ostale podržavatelje.

Već i prije o svemu tome bila je obavijestena država; ovih dana navršeno je točno pola godine otkad je sedmoro radnica i rad-

nika prijavilo Šimunića inspekciji, bez efekta. Točnije, bez njima poznatog efekta, pa smo zato i o tome krajem prošlog mjeseca uputili službeni upit Državnom inspektoratu RH, za svaki slučaj. A prije toga smo proučili čitav slučaj, kao i usputne momente, pa da najprije vidimo što je tu na stvari, i oko čega su se tom prilikom, i u takvih istih još par do danas, angažirali domaći sindikalisti direktnе akcije.

Hrvatko Šimunić jedan je od onih protagonistova ovašnje tranzicije, zapravo restauracije kapitalizma, koji se definitivno može smatrati tipičnim dobitnikom epohe. Kronike vele da je počeo nekako s preuzimanjem poljoprivredne tvrtke Lipovac u stečaju prije dva desetljeća, čime ubrzo postaje dobavljač velikih trgovачkih lanaca, a nekoliko godina kasnije u stečaj će – s pozicije direktora – sam poslati firmu Hrvatko nekretnine, i to s oko 40 milijuna kuna duga. Službeni suosnivač tog nekretninskog biznisa bio je ANTE GUCIĆ, sin poznatog te odbjeglog tajkuna JOSIPA GUCIĆA, ali Šimunićeva blistava poslovna karijera nastavlja se širenjem na razna druga područja, prvenstveno ugostiteljstvo. Nalazimo ga i danas u posjedu hotela Residence u zagrebačkoj Dubravi, spomenute slastičarnice u Tkalcicevoj, kao i legendarnog restorana Tip-top u Gundulićevoj ulici, itd.

A u vili našeg tajkunskog superjunaka na Visu pronađena je pak tadašnja hrvatska predsjednica KOLINDA GRABAR-KITAROVIĆ; još lani se zato pisalo o mogućem njezinu sukobu interesa, mada je aféra uspješno zaštitana. I nije da nije Hrvatko Šimunić općenito znao s politikom i političarima, nisu oni bitno zahtjevniji od turista, osim što imaju naviku češće navraćati. S druge strane, on je s liste HDZ-a i partnera na izborima 2013. godine ušao u mjesni odbor četvrti Gornji grad, baš kao i njegova supruga MAJA, inače mu također partnerica u biznisu, ali ona je to uspjela s liste SDP-a.

Svejedno, imao je Šimunić šestokih prigovora na državu i njezinu antipoduzetničku klimu s uhljebima na čelu kolone: probleme s Poreznom upravom, a zbog njegova dugovanja plaća za tad čak 54 radnika, nastojao je medijima razjasniti kao posljedicu 'spore i nesposobne administracije'. To mu ipak nije bio problem da od države zatraži i dobije kritične potpore ove godine, pa mu je kroz prvi pola godine ove pandemije tako isplaćeno oko četvrt milijuna kuna. No ta suma odnosi se samo na dvije tvrtke, koliko znamo, jer smo se raspitivali samo o onima u kojima je radilo navedenih sedmoro radnica i radnika koji su ga prijavili inspekciji, Pingo Gelatu i Tip-topu. I dok smo se raspitivali, od Državnog inspektorata saznali smo da ovogodišnja istraga još traje, dok su prilično zanimljive rezultate dala dva od prošlogodišnja tri inspekcijska nadzora.

Zabilježeno je Šimunićevo neprijavljanje radnika na obvezno mirovinsko osiguranje i nepostojanje ugovora o radu u pisanom obliku, a u drugom slučaju neizdavanje pravilno ispisanih obračuna dugovane plaće. Prijavili su ga nadležnom sudu i poreznoj upravi, mada nismo uspjeli saznati epilog tih prijava kakve prečesto, međutim, skončavaju u formalnoj ili faktičnoj zastari. Na koncu, od vedrijih vijesti možemo iznijeti samo jednu koja nas pristiže netom uoči tiskanja ovog članka: oštećeni radnici postigli su određeni dogovor sa Šimunićem o rješenju problema, ali tek ćemo vidjeti kako će biti proveden.

■ Igor Lasić

Žele me ušutkati

Zbog čega vas je tužio Klub navijača HNK Rijeka?

Tužba Kluba navijača 'Armada Rijeka' po kojoj sam 'grubo vrijedao tužitelja te time neupitno povrijedio tužiteljevo pravo osobnosti', absurdna je neutemeljena i sramotna. Njome se pokušava ušutkati građane koji ukazuju na veličanje ustaških pozdrava i znakovlja. U mom postu na Facebooku od 2. svibnja 2020. nigdje ne spominjem imena i prezimena navijača. U njoj nema niti spomena 'Kluba navijača Armada Rijeka', već se spominju nosači ustaškog znakovlja, te je time ova tužba promašena.

Što im je bilo uvredljivo u vašoj objavi na Facebooku?

U predvečerje velike obljetnice, 75. godina oslobođenja Rijeke od njemačkih okupatora, pozvao sam nepismene ustašofile da obnove gradivo iz povijesti i poštede nas relativiziranja ustaštva. Da nije bilo antifašista, Rijeka, Istra, otoci i dijelovi Dalmacije danas ne bi bili u Hrvatskoj. Šačica jada i polupismenih nosača 'ZDS transparenta', koji su uzvikivali ustaške pozdrave i mahali zastavama s ustaškim znakovljem na riječkom Mostu branitelja, osramotili su Riječanke i Riječane koji su imali velike žrtve u Drugom svjetskom ratu i dali doprinos u pobjedi u Domovinskom, pa ovakvi ispadli kod ogromne većine izazivaju osjećaj rezignacije i gađenja.

Oni koji ukazuju na ustaške zločine su tuženi od onih koji ističu ustaška znakovlja?

Navikao sam na brojne uvrede tokom političke karijere, ali količina nerazumijevanja, čak mržnje koju osjećam sa strane onih koji relativiziraju ustaško znakovlje, a time i najtamnije razdoblje hrvatske povijesti kada su pod ustaškim pozdravom pobijene stotine tisuća nevinih žrtava, djece, Roma, Srba, Židova, Hrvata i ostalih protivnika ustaškog režima je za mene, rođenog Riječanina i hrvatskog branitelja, potpuno neshvatljiva i duboko šokantna. Tome su sigurno doprinijele promašene izjave bivše predsjednice GRABAR-KITAROVIĆ, anemican PLENKOVIĆEV stav i ulizivanje ekstremnoj desnici iz kratkovidnih sitno-političkih interesa, te nedostatak obrazovanja za građansko društvo.

Koliko je nužno sankcionirati pozdrav Za dom spremni?

Pozdrav ZDS nedvojbeno je ustaški i predstavlja simboličku glorifikaciju ideologije i zločinačkog režima NDH. Korištenje tog pozdrava u javnom prostoru je nedopustivo. To mora biti propisano zakonom.

■ Mirna Jasić Gašić

BORDOLINE

Nema opasnosti, Joži nije do para. On samo želi u zatvor da bi obavio sve liječničke preglede...

Jasminki i Loreni nađen stan

Samohranoj majci Jovanović i njezinoj kćeri, posredstvom Antifašističke lige RH i Srpskog narodnog vijeća, osiguran je smještaj

ZAHLJUJUĆI brojnim donatorima koje su okupili predsjednik Antifašističke lige RH ZORAN PUSIĆ i aktivisti Srpskog narodnog vijeća, pripadnicama obitelji Jovanović pronađen je novi dom. Radi se o unajmljenom stanu za koji su troškove prvih mjeseci podmirili donatori, a smješten je nedaleko njihovog bivšeg doma u širem centru Zagreba. Uz stan, JASMINKA i LORENA JOVANOVIĆ dobine su različite kućne potrepštine nužne za koliko-toliko normalan svakodnevni život, uključujući televizor, pošto do svojih stvari još uvijek ne mogu doći.

Podsjećamo da su samohrana majka Jasmina Jovanović i njena kćer Lorena, odlukom suda prije dva tjedna deložirane iz svog stana zbog duga od 10 tisuća kuna. Obitelj Jovanović našla se na ulici zbog neplaćanja zajedničkih režija u zgradu. Stanari su ih tužili, njih dvije zakasnile su jedan dan sa žalbom, stan je prodan na javnoj dražbi i sudske ovršitelj ih je 24. studenog izbacio iz stana. S desetak vrećica našle su se na ulici, pa su im aktivisti SNV-a pronašli privremeni smještaj. Prije nekoliko dana je pronađen i unajmljen stan, za koji će troškove platiti donatori, dok obitelj Jovanović ne dobije preostali novac od prodaje stana. Pitanje je o kolikom iznosu će se raditi zbog kamata na njihovo dugovanje. Novac od njih, i to više od 250.000 kuna, potražuje i Centar za socijalnu skrb, čija je

Jasminka korisnica već 25 godina. Problem je, naime, što su Jovanovićeve formalno pravno stekle određenu imovinu od prodaje stana i sada moraju vratiti svu pomoć koju im je Centar davao. Jasmina i Loreni ništa nije išlo na ruku. Tužene su po starom zakonu. Po kasnijim zakonskim odredbama, jedina nekretnina nije mogla biti oduzeta zbog duga nižeg od 20.000 kuna, što je kasnije povećano na 40.000. Potraživanje Centra za socijalnu skrb temelji se također na zakonu koji je u međuvremenu promijenjen.

Jasminka se nažalost, sama branila na sudu, jer – kako je kazala – novca za odvjetnika nije imala. Pravnici SNV-a koji pružaju besplatnu pravnu pomoć, pokušali su pomoći različitim pravnim mjerama nakon što im se obratila. Tražili su test razmjernosti usporedbe visine duga i gubitka doma, upozoravali na povredu ljudskih prava, uložili i ustavnu tužbu s molbom Ustavnog suda za privremenu odgodu ovrhe, ali sve uzalud. Jasmina je pokrenula i postupak kako bi dobila nešto novca od malog dijela suvlasništva koji joj je pripao u očevom stanu u Zagrebu, ali i on još uvijek traje.

— Poznavajući tešku situaciju u kojoj se Jasmina našla nakon smrti njene majke, bez primanja, bez posla, kao samohrana majka malog djeteta, pripadnica srpske nacionalne manjine koju nigdje nisu dočekivali s empatijom, teško da bi se i drugi u toj neizvjesnoj situaciji lakše nosili sa životnim tegobama – kazala je nakon deložacije pravnica SNV-a MILENA ČALIĆ-JELIĆ.

Mučno izbacivanje
Jovanovićevih u Zagrebu

Da priča bude još tužnija, Jasmina i Lorena izbačene su na ulicu bez obzira na činjenicu da je obiteljska liječnica najprije Loreni, a onda i Jasmina, propisala samoizolaciju zbog visoke temperature i simptoma koji su upućivali na moguću zarazu koronavirusom. Ništa nije pomoglo da sud ili ovrhovoditelj tog hladnog 24. novembra barem odgode deložaciju ili ih premjeste u Tomislavov dom na Sljemenu, koji služi kao karantena. Stan je iseljen, namještaj je završio u kamionu, a one pred zgradom s desetkom vrećica u kojima je stao sav njihov život.

■ Goran Borković

Igranje s ustašama

MEDUNARODNI dan osoba sa invaliditetom, koji se obilježava 3. decembra, Hrvatski povjesni muzej obilježio je na neobičan način. Na svojoj Facebook-stranici, HPM je objavio fotografiju ratnih vojnih invalida Nezavisne Države Hrvatske kako izrađuju dječje igračke. Fotografija je, kako su naveli, nastala 1945. u Odgojnog odjelu Ministarstva oružanih snaga NDH.

Uz fotografiju ustaša, bez ikakvog konteksta objavio je prioritetu područja navedena u Europskoj strategiji za osobe s invaliditetom od 2010. do 2020., kao što su pristupačnost,

Izrađa dječjih igračaka
u NDH (Izvor: Hrvatski
povjesni muzej)

sudjelovanje, jednakost, socijalna zaštita i zdravstvena zaštita. Ovaj čin bez sumnje je duboko revizionistički i neetičan, jer je povjesna činjenica da je ustaška vojska provodila masovna istrebljenja Židova, Srbaca, Roma i antifašistički nastrojenog hrvatskog stanovništva. NDH je bila sluga nacističke Njemačke koja je ciljano provodila eutanazijski program, osmišljen kako bi brutalno bile odstranjene osobe s invaliditetom, psihičkim i mentalnim bolestima te kroničnim neurološkim poremećajima.

Ubrzo nakon objave, Muzej je obrisao fotografiju. Prije uklanjanja, zaposlenici muzeja su se pravdali da su objave na njihovoj stranici s određenim datumom 'isključivo povod i faktografske prirode.' Naveli su da njihove objave ništa ne veličaju. Ravnateljica Hrvatskog povjesnog muzeja je MATEA BRSTILO REŠETAR, sestrina bivše saborske zastupnice BRUNE ESIH, te je na funkciju 2016. godine imenovao tadašnji ministar kulture ZLATKO HASANBEGOVIĆ.

■ Anja Kožul

LEKSIKON TRANZICIJE Tržište

TRŽIŠTE; fizički ili virtualni prostor razmjene dobara, vrijednosti i/ili usluga. Takva definicija može uputiti na pogrešan trag, razumijevanje tržišta kao neutralnog entiteta koji počiva na objektivnim kriterijima ponude i potražnje, oslobođenog od svakog vida društveno-političkih odnosa. To je rezultat ideologije klasične britanske političke ekonomije s kraja 18. stoljeća, te njene suvremene neoliberalne reafirmacije od 1980-ih naovamo.

Marksistička kritika političke ekonomije kapitalizma pak, povezuje tržište s društveno-političkim kontekstima unutar kojih se tržišne transakcije uvijek odvijaju. Stoga se odbacuju teze o njegovoj 'neutralnosti i objektivnosti', govori se o tržišnim disbalansima, mehanizmima tržišne eksploracije i iskorištavanja u svrhu maksimalizacije profita i akumulacije dobiti, dampingu, monopolu, programirano proizvedenim 'šokovima' na tržištu, nejednakim početnim pozicijama i prilikama da se razlikuju socijalni akteri upuste u promoviranu 'tržišnu utakmicu', itd.

Premda se principi tržišta najčešće povezuju s kapitalističkom ekonomijom, kojoj je jukstapozicioniran model 'regulirane ekonomije' državnog socijalizma, takva je percepcija pogrešna. Iako su socijalistički režimi uređenja društva brinuli za socijalno pravedniju praksu preraspodjeli realiziranog društvenog bogatstva – premda ne i potpuno pravedne, sve su socijalističke države bile u klasne države, to je bio i ostao prostor nerealiziranog komunizma – za očuvanje određenih nekomodificiranih prostora javnosti, odnosno javnih dobara neophodnih za održavanje ideje o društvenim vrijednostima (zdravstvo, obrazovanje, javna infrastruktura, socijalne i kulturne usluge...) i vitalnost zajednice, socijalizam u većini svojih praktičnih verzija nije imun na neke tipove tržišnih odnosa.

Od samih je početaka naša tranzicija trentirana i kao tranzicija u 'tržišno društvo', a svaki kritički glas etiketiran je nekom od isključujućih stigm proizvedenih u tu svrhu (komunjare, uhljebi i sl.). Tržište i tržišna ekonomija postali su tako svetinja tranzicije. Ogroman paket ekonomsko-društvenih reformi usmjeren je na kreiranje što povoljnije 'poduzetničke klime' i ideo-loškog agitpropa u službi plediranja za nove tipove poslovnih aranžmana (npr. start-up, OPG-ovi, kreativne kulturne industrije...). Pritom se prešućuje socijalna realnost tranzicije obilježena sve većim društvenim jazom, klasnim raslojavanjima i posljedičnim osiromašenjem zajednice. Ali ima tu i društvenog licemjerja, oličenog u činjenici da malo tko od 'malih' društvenih aktera u tranziciji dobro razumije i doista vjeruje u načela kapitalističkog tržišta i (neo)liberalne ekonomije. No našom tranzicijom još uvijek prevladava stanje društvenog konformizma i nekonfrontacije s hegemonijom liberalno-tržišnog kapitalizma.

■ Hajrudin Hromadžić

Zašto žrtve šute

Gotovo da nema djevojke i žene koja nije doživjela neki oblik spolnog uznemiravanja, ali zakonski propisi, loši primjeri sudske prakse i stavovi okoline otežavaju im da o tome progovore. Čak i kada podnesu kaznenu prijavu, šanse da će počinitelj biti pravomoćno osuđen su minimalne

EPILOG priče u kojoj je odbačena kaznena prijava protiv bivšeg zamjenika direktora Hrvatske udruge poslodavaca BERNARDA JAKELIĆA, kojeg je 15 zaposlenica optužilo za seksualno uznemiravanje, nanovo je ukazao na niz društvenih, pravosudnih i političkih manjkavosti u tretmanu ovog društvenog problema. Prijava je odbačena zbog protoka roka od tri mjeseca unutar kojeg žrtve mogu prijaviti počinitelja. No

u postupku odbacivanja, DORH je priznao postojanje elemenata kaznenog djela. Prije toga Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova VIŠNJA LJUBIČIĆ utvrdila je propuste HUP-a u zaštiti žrtava. Jutarnji list je, k tome, prije nekoliko dana objavio da je na službenom laptopu udruženja poslodavaca pronađeno i pismo poslano članovima, prepuno uvreda i difamacija na račun prijaviteljice. Prema članku 156. Kaznenog zakona, taj oblik kaznenog djela definiran je kao svako verbalno, neverbalno ili fizičko neželjeno

ostao sveden na sporednu informaciju o Jakelićevu tužbi protiv HUP-a u kojoj traži više od dva milijuna kuna bruto na račun otpremnine, nakon što mu je isplaćen samo manji dio.

Cjelokupni slučaj je simptomatski zato što daje kvalitetan presjek što se desi ženama kad prijave spolno uznemiravanje. Prema članku 156. Kaznenog zakona, taj oblik kaznenog djela definiran je kao svako verbalno, neverbalno ili fizičko neželjeno

ponašanje spolne naravi koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobi, koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje. Ono se sankcionira kaznom do dvije godine zatvora kad se utvrdi da netko uznemirava drugu osobu kojoj je nadređen ili koja se prema njemu nalazi u odnosu zavisnosti ili koja je posebno ranjiva zbog dobi, bolesti, invaliditeta, ovisnosti, trudnoće, teške tjelesne ili duševne smetnje.

U slučaju s početka priče pokazalo se kako isti članak sadrži dodatnu riječ koja je definirala ishod ovog postupka i još nekih drugih prije njega: spolno uznemiravanje kazneno se goni po 'prijetlogu' žrtve. Da je riječ o DORH-ovom procesuiranju isključivo po službenoj dužnosti bez prijetloga, onda bi i rok bio znatno duži od tri mjeseca i ne bi prisiljavao žene da neposredno nakon traumatičnog događaja prijavljuju nadređenog pojedinca.

Relativno nedavno su se desile izmjene Kaznenog zakona i u ovom članku. Pooštene su, naime, kaznene sankcije, ali gonjenje po 'prijetlogu' nije odstranjeno, premda strukovne organizacije, pojedine pravnice i ured Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova već godinama upozorava upravo na ovaj problem. Potonja je institucija u više navrata tražila da se odredba izbriše iz Kaznenog zakona i da se progon za sva djela rodno utemeljenog nasilja, bila ona prekršajne ili kaznene prirode, vrši isključivo po službenoj dužnosti. S time se slaže i MAJA MAMULA, koordinatorica Ženske sobe.

— S obzirom na to kako je spolno uznemiravanje postavljeno u zakonu i to ne baš davno, teško je dokazivo i ima dosta elemenata koji utječu negativno na prijavu i procesuiranje. To što, za razliku od drugih kaznenih dje-

Preko 90 posto žrtava neće prijaviti seksualno nasilje (Foto: Mišo Lišanin/HaloPix/PIXSELL)

Traži se novi Grujić

Nakon skandaloznog odlaska Stjepana Sučića, članovi nevladinih udruga na čelu Uprave za zatočene i nestale Ministarstva branitelja očekuju tolerantniju osobu

Novo lice se čeka na čelu Uprave za zatočene i nestale Ministarstva branitelja. Skoro trideset godina dugu problematiku nestalih lica s područja Republike Hrvatske rješavala su do sada dva čelnika Uprave za zatočene i nestale. Najdugovječniji šef Uprave bio je pukovnik IVAN GRUJIĆ koji je dolaskom kratkotrajne Vlade TOMISLAVA KARAMARKA 2016. godine otišao u mirovinu, a naslijedio ga je STJEPAN SUČIĆ koji je u aktuelnoj Vladi Andreja Plenkovića bio postavljen i kao državni tajnik. Sučić je nakon incidenta u Vukovaru, kada je narušavao javni red i mir te vrijedao policijsku na nacionalnoj osnovi, podnio neopozivu ostavku. Iza sebe je ostavio ne odviše agilnu Upravu za zatočene i nestale koja se u posljednje četiri godine uglavnom bavila istraživanjem i iskapanjem posmrtnih ostataka osoba iz Drugog svjetskog rata i porača. Također je zamalo sasvim prekinuo odnose s Komisijom za nestala lica Vlade Republike Srbije kao bitnim partnerom u rješavanju humanitarnog pitanja nestalih iz rata devedesetih.

Dok je u Grujićevo vrijeme suradnja između hrvatske i srpske strane bila otvorena, Sučić je komunikaciju sa srpskom stranom zamrznuo već na samom startu, dnevnapolitičkom izjavom 'sve zlo poteklo je iz Srbije'. Pompozna i nediplomska izjava je pala 2017. na zagrebačkoj konferenciji posvećenoj procesima ekshumacija i identifikacija nestalih osoba u organizaciji Regionalne koordinacije udruga obitelji nestalih osoba. Zanemario je sva pozitivna obećanja o prioritetnom rješavanju humanitarnog pitanja nestalih, pružena pri međudržavnim susretima na najvišoj razini, kao što je bio dolazak predsjednika Srbije ALEKSANDRA VUČIĆA u Zagreb i susret s predsjednicom KOLINDOM GRABAR KITAROVIĆ te premijerom ANDREJOM PLENKOVIĆEM 2018. godine. Tako je rad Uprave za zatočene i nestale Ministarstva branitelja bio nastavljen u jeftinom tonu odavno izlizane politike.

Pod izgovorom poštivanja Zakona o zaštiti osobnih podataka, činjenice o identificiranim osobama stradalima u posljednjem ratu, postale su nepoznanica. Time je javnost postala uskraćena za informacije o lokalitetima stradanja, životnoj dobi i nacionalnoj pripadnosti žrtava – mnogima neugodnim ali vrlo bitnim podacima za rasvjetljavanje karaktera događaja iz devedesetih.

Neobičan potez Uprave uslijedio je i prošle godine kad su identifikacije organizirane bez prisustva članova Komisije za nestale osobe Republike Srbije koja je

više od deset godina bila redovito pozvana na procese u kojima se pretpostavljalo da su žrtve srpske nacionalnosti. Novosti su tada iz Uprave za zatočene i nestale dobole objašnjenje da su 'osobe čija je završna identifikacija provedena državljanin odnosno građani Republike Hrvatske, čiji članovi obitelji prebivaju u Hrvatskoj, i nije bilo nikakve potrebe u postupku završne identifikacije posmrtnih ostataka uključivati nadležna tijela za traženje nestalih osoba drugih država'.

UPRAVOM za zatočene i nestale Ministarstva branitelja u proteklom četverogodišnjem, Sučićevom periodu nije bilo zadovoljno niti Udruženje porodica 'Protiv zaborava' koje okuplja upravo obitelji nestalih što prebivaju u Hrvatskoj. Predsjednica Udruženja MARICA ŠEATOVIĆ ističe da pitanje nestalih osoba srpske nacionalnosti nije pomaknuto s mrtve točke.

— Uprava za nestale bila je zatvorena za nas. Na svakom koraku su nas sabotirali. Gledali su nas s podcenjivanjem i distancicom. Veliki broj neidentificiranih ostataka

Pukovnik Ivan Grujić 2012.
među posmrtnim ostacima
ratnih žrtava (Foto: Jurica Galočić/
PIXSELL)

u zagrebačkom Zavodu za sudsku medicinu na Šlati još uvijek čeka na identifikaciju. Za vrijeme ministra PREDRAGA MATIĆA održavali su se čak i sastanci u lokalnim zajednicama između predstavnika hrvatskih i srpskih udruga za nestale s predstvincima lokalne zajednice i sveštenicima. Pukovnik Grujić je uvijek bio bar otvoren za razgovor. Jednom je čak bio i na našoj godišnjoj skupštini, što je u posljednje četiri godine bilo nemoguće i zamisliti – govori Marica Šeatorić. Poručuje da od nove osobe u Upravi za nestale očekuje samo da bude otvorena prema svakom čovjeku bez obzira na nacionalnost. EUGEN JAKOVČIĆ iz Documente ističe da je u posljednje četiri godine Uprava za nestale često izbjegavala informacije da su među nestalima i građani srpske nacionalnosti.

— Za vrijeme ministra Matića i prijašnje uprave pukovnika Grujića ta je jasna distinkcija stajala i odvajale su se brojke nestalih 1991. koji su uglavnom bili Hrvati i brojki iz 1995. kada su uglavnom stradali Srbi. Bez suradnje s komisijom iz Beograda i normalizacije odnosa nema rješavanja pitanja nestalih Hrvata. Zaobilazilo se i Udrženje 'Suza' iz Beograda koja velikim dijelom okuplja državljanine i potomke osoba nestalih na području Hrvatske. Vjerujemo da će činjenica da je SDSS vrlo aktivan u Vladi kroz ulogu potpredsjednika BORISA MILOŠEVIĆA

koji pokriva široku problematiku ljudskih prava, pozitivno utjecati na izbor osobe koja bi se istinski pozabavila nestalima bez podjela. Svakako bi takav izbor bio logičan i na tragu aktualne politike pomirenja premijera ANDREJA PLENKOVIĆA. Poslije Knina i Grubora zaista bi bilo licemjerno postavljati osobu koja bi proces rješavanja pitanja nestalih kočila – ističe Jakovčić.

Uprava za nestale bila je zatvorena za nas. Na svakom koraku su nas sabotirali. Gledali su nas s nekakvim podcenjivanjem i distancicom – kaže Marica Šeatorić iz udruženja Protiv zaborava

DRAGANA ĐUKIĆ, predsjednica Udrženja porodica nestalih i poginulih lica 'Suza' iz Beograda, smatra da bi Uprava za zatočene i nestale te Komisija za nestala lica Vlade Republike Srbije konačno trebale nesmetano da rade poštujući bilateralne sporazume. Bez obzira na dnevnu politiku i promjene u samoj Upravi i Vladi.

— Nama nije važno ko je na čelu same Uprave, važno nam je da se sve ubrz i da obe strane imaju dobru međudržavnu saradnju. Nije dovoljno u susretima najviših zvaničnika samo govoriti da je pitanje nestalih humanitarno pitanje. Nama, porodicama trebaju rezultati. U Zagrebu na Institutu skoro tri decenije radi tim stručnjaka. Bez obzira na promjene bilo kakve vrste, oni mogu obavljati posao struke. Proces ekshumacija i identifikacija predugo traju, porodice su na obje strane nezadovoljne s punim pravom. U Hrvatskoj postoje registrovana grobna mjesta, gde su precizno poznate sve činjenice, gde bi se sutra moglo rešiti mnoge sudbine nestalih. Zub vremena čini svoje, sve više roditelja i užih srodnika umire. Plaćimo se da neće imati ko preuzeti posmrtnе ostatke, kad i dođe do identifikacija – poručuje Đukić.

■ Paulina Arbutina

Trebamo spomenik nedužnoj Aleksandri

Sjećanje na porodicu Zec budi snagu da prkosimo nepravdi i da ustrajemo u otporu isključivosti, rečeno je na komemoraciji

KOMEMORACIJA ZA ALEKSANDRU ZEC, njenu majku MARIJU i oca MIHAJLA, održana je u organizaciji Antifašističke lige RH na Sljemenu, gdje su majka i kći ubijene u noći sa 7. na 8. prosinac 1991. godine. Ubojstvo zagrebačkog mesara Mihajla Zeca ispred njegove kuće na zagrebačkoj Trešnjevcu te likvidacija njegovih supruge i kćeri jedan je od najsvirepijih ratnih zločina za koji nitko nije odgovarao. Pripadnici posebne postrojbe, pod vodstvom nedavno preminulog ratnog zločinca TOMISLAVA MERČEPA, priznali su zločin, ali su oslobođeni zbog proceduralne pogreške.

— Došao sam da podržim organizatore koji čuvaju sjećanje na obitelj Zec i malu Aleksandru te da kao potpredsjednik Vlade izrazim svoje suošćeće – rekao je potpredsjednik Vlade BORIS MILOŠEVIĆ. — To je bio strašan zločin jer su ubijeni zato što su bili Srbi i jer je ubijena 12-godišnja djevojčica. Strašan je i zato što su ubojice priznale zločin, a ipak su oslobođene – rekao je Milošević. Napomenuo je kako nas obilježavanje treba ponukati da kao društvo i država ispitamo odnos prema

svim zločinima, posebno prema ovome, da shvatimo kako je moguće da je do njega došlo te zbog čega je pravna država pala na ispit. Isto tako, rekao je Milošević, potrebno je preispitati naš odnos prema djeci srpske nacionalnosti, koja prečesto na svojim ledima nose teško breme ratnog naslijeda.

— Za ovaj konkretan slučaj pravde nikad neće biti, ali do zadovoljstvne može doći ako ga jedan dan obilježimo na dostoјanstven način, da imamo nekakav spomenik, spomen ili ulicu – rekao je Milošević. Multimedijalni umjetnik IVAN MARUŠIĆ KLIF postavio je umjetničku instalaciju, a pjesnikinja MONIKA HERCEG recitirala je poeziju. Okupljeni su potom položili cvijeće. Prisutnima su se obratili aktivisti BRANKA VIERDA, ZORAN PUSIĆ i VESNA TERŠELIĆ.

— Spomenik Aleksandri Zec nije potreban isključivo zbog sjećanja građana Zagreba i hrvatskih državljanima. On je potreban čovječanstvu da ga smeta i uznemiruje kao opomenu da se nikad ne smijemo pomiriti sa životom u društvu u kojem su ubojice slobodne, a nevini ljudi ubijeni. Neka sjećanje na Aleksandru uvijek u nama budi snagu da prkosimo nepravdi, da ustrajemo u otporu spram isključivosti i nasilja te volju da gradimo bolje društvo – rekla je Branka Vierda iz Inicijative mladih za ljudska prava.

— Zločin je sam po sebi strašan. No za ovu zemlju je strašno da nije našla snage da nešto tako evidentno procesira – rekao je Zoran Pusić. Vesna Teršelić se zapitala hoće li Hrvatska imati snage da jedan dan posveti svim civilnim žrtvama rata i započne raspravu o njihovim pravima.

— Nadamo se da ćemo uskoro vidjeti zakon o pravima svih civilnih žrtava rata – zaključila je Teršelić.

■ Mašenjka Bačić

Komemoracija na Sljemenu
(Foto: Davor Puklavec/
PIXSELL)

Drva na pravim adresama

UAKCIJI SNV-ova Odjela za socijalna i humanitarna pitanja 'Međugeneracijska solidarnost', trinaest domaćinstava s područja Kordun i Dalmacije dobilo je donaciju koja im je u ovom zimskom periodu, najpotrebitija – ogrjevno drvo. Riječ je o ljudima starije životne dobi, bolesnima i socijalno ugroženima, čiji prihodi nisu dovoljni da bi osigurali ogrjev za cijelu zimu.

— Oni nisu u sustavu socijalne skrbi i nemaju nekog u zajednici tko bi im mogao pomoći. Područje Dalmacije pokrili smo od Radučića, Smrdelja kod Đevrsaka, Bjeline, Islama Grčkog, Žegara i Golubića do Donjeg Karina. Predstavnici zajednice pomogli su nam pri odabiru domaćinstava jer su najbolje upoznati sa situacijom na terenu – kaže voditeljica SNV-ova Odjela TATJANA DRAGIČEVIĆ. U zaseoku Radići Donji u Radučiću, DANICA RADIĆ je gotovo nepokretna već devet godina, od kada je nakon operacije kičme ostala prikovana za krevet. Preživljava zahvaljujući mirovine. Drva će joj, kaže, svakako dobro doći, jer ono malo što je uspjela kupiti, neće joj biti dovoljno za cijelu zimu.

— Ono mirovine što primim, raspodijelim na lijekove, struju, pristojbu za televiziju i osnovne životne potrepštine. Devet-

naest godina ima da sam se vratio, a već devet sam nepokretna i bolesna. Uspjela sam uštedjeti i za drva, ali ovdje je sve preskupo pa i ogrjev, ne možeš ga kupiti koliko treba. Uz to, moraš platiti onoga tko ti doveze, isječe, iscijepa, jer sama ne

mogu ništa – kroz suze i s mukom priča Danica.

Ni u Smrdeljima kod Kistanja stanje nije ništa bolje. Brat i sestra, DRAGAN i DRAGANA PLAVŠIĆ nisu zaposleni jer još uvijek ne mogu riješiti status državljan-

stva, dok im je majka NEVENKA prikovana za bolesničku postelju. Jedini prihod im je socijalna pomoć za teško bolesnu majku. Nevenka je bolesna već nekoliko godina, ali joj se stanje pogoršalo posljednjih par mjeseci kada trpi nesnosne bolove. Zbog administrativnih zapreka nisu u mogućnosti naći posao, niti registrirati OPG kako bi se bavili stočarstvom ili poljoprivredom. Najbitnije im je, kaže, da imaju najosnovnije; lijekove za majku, pa za drugo – šta ostane.

— Hvala vam mnogo za drva, svakako će nam značiti u ovoj situaciji – nekoliko puta skromno je ponovio Dragan. Pristigla pomoć neophodna je i drugim selima, kaže nam ANJA ŠIMPRAGA, zastupnica u Saboru.

— Ovo su zaista ljudi u potrebi, sami ili bolesni. Nemaju svoju šumu, nemaju gdje ili od čega nabaviti drva za ogrjev. Nažalost, ovaj put nismo u mogućnosti pomoći svima, ali oni koji nisu u stanju ni ustati iz kreveta moraju bar imati toplu kuću u ove zimske dane – kaže Šimpraga. Kupnju, nabavu i prijevoz drva do povratničkih domaćinstava organizirao je Odjel za socijalna i humanitarna pitanja SNV-a uz pomoć i suradnju načelnika općine Krnjak, Dejana Mihajlovića.

■ Vaska Radulović

Kamion pun drva na odredištu

Заједништво и солидарност

**Док има добре воље,
могуће је добро радити
успркос пандемији**

Kакав је положај српске заједнице у вашем дијелу Горског котара?

На подручју Врбовског око 33 посто становништва је српске националности, а у самом Гомирју 98 посто: има нас и старијих и млађих, а прилике нам не би биле лоше да корона није отежала ситуацију. Производња је пролетос смањена, у љето је услиједио опоравак, а сада нам је опет теже. Ипак, људи раде на својим ОПГ-овима, а ту је и шумарство од којег живици цијели наш крај. Дио људи одлази радити у Ријеку, нешто мање у оближњу Словенију. Жељели бисмо имати боље односе унутар наше заједнице, али и болju сурадњу с градским и жупанијским властима, но посљедње не овиси само о нама. Протеклих година овде је било политичких турбуленција, но док има добре воље, могуће је добро радити. Наше заједништво и солидарност потврђени су и у овој епидемији, уз остало и кроз дијељење пакета хуманитарне помоћи и заштитних маски. У сурадњи са Српским народним вијећем организирали смо помоћ и донације за појединце, примјерице за Богдану Петровића из Моравица којем је изгорјела кућа. Позитивни су и односи са СПЦ-ом: отац Михајло из Манастира Гомирје и моравички прота Јеленко Стојановић фантастични су људи, спремни за сурадњу. Можемо им се обратити у свако доба.

Чиме се понажише бави Просвјетин пододбор чији сте предсједник?

Низ сам година плесао фолклор, а на челу пододбора у склопу којег сам то радио сам од почетка ове године. Трепутачно нам је главна задаћа реновирање прилично запуштеног простора, а обнова би већ била при kraju да није епидемије. Кад она јења, просторије ћемо обновити, па поново покренути активности које су ради епидемијских ограничења замрле. Драго нам је да дјелује и Просвјетин пододбор у Мора-

вицама, за чији је добар рад заслужан Новица Вучинит, који је и нама доста помогао. Са својим замјеником ПЕТРОМ МАМУЛОМ испланирао сам цијели низ активности након короне, а оне ће бити усклађене с духом и жељама Гомираца: нећемо организирati ликовне колоније, ако они више воле хармонику, пјевање, плес и дружење. Уз обнову фолклорских активности, простор ће добити рецитаторска или драмска секција. Вјерујем да ће нам, као и досад, у свemu помагати загребачка централа нашег Српског културног друштва.

Дуго сте били на челу Ногометног клуба Гомирје?

Јесам, и стога ми тешко пада што је корона-криза и на то утјеџала, поготову зато што би се овде на ногометним утакмицама окupљало и по шездесетак Гомираца. Проблем је и у томе што нисмо у могућности оформити свој подмладак, па морамо ангажирati играче са стране. Унаточ свemu, били смо активни, па смо организирали и нашу тзв. Црвену ноћ, на коју смо у госте позвали неке од клубова у сусједству; поред дружења, имали смо и томболу, за коју су средства осигурана из градског буџета, а финансијски нам је помогао и СНВ. Жао ми је што ове године нема малоногометног турнира у Загребу, јер нам је то била прилика не само за спортско надметање него и сусрете с колегама из других дијелова Хрватске.

Један сте од полазника СНВ-ове политичке академије, па нас занима ваше мишљење о њезиној уз洛зи и циљевима?

На Академији сам завршио на препоруку свог великог пријатеља МИЛАНА ВУКЕЛИЋА, с којим сам ушао у различите политичке активности и активистички живот на добробит наше заједнице. Формално, с обзиром на мојих 35 година живота, можда не бих требао бити полазником такве школе, посебице стога што водим властити обрт у којем се бавим различitim шумарским пословима, од сјече и извлачења стабала до израде биомасе и пелета за електране. То је моја основна, животна школа, па посла имам довољно, а намјеравам га проширивати и развијати. Јако је добро да пуно младих људи пролази кроз СНВ-ову академију у склопу које се може свашта научити о начинима дјеловања у заједници. Младе доистра треба едуцирати и потицати да се придрже таквом школовању, па се надам да ће Академија изједрити још пуно упућених и квалификованих генерација.

■ Ненад Јовановић

MANJINSKI ZASTUPNIK

Desnica opet udarala lažima

Sdss-ova saborska zastupnica Dragana Jeckov govorila je u Saboru o obilježavanju 29. obljetnice ubistva obitelji Zec, 12-godišnje djevojčice Aleksandre i njenih roditelja Mihajla i Marije. Jeckov je rekla da je ubojstvo obitelji Zec trebalo biti pouka Srbima da napuste Zagreb, a Hrvatima da okrenu pogled na drugu stranu kad ostanu bez svojih sugrađana.

— Pouka je dakako uspjela, inače bismo već odavno imali odgovor Grada Zagreba Inicijativi mladih za ljudska prava koja je tražila da jedna ulica u kvartu Trešnjevka ponese upravo Aleksandrino ime – kazala je Jeckov i dodala da neka djeca i danas trpe zlostavljanje, neka zato što su su siromašna, Srbi ili Romi.

— Upravo zbog ovakvih stvari borimo se sjećanjem na Aleksandru Zec, DANIJELU ROKNIĆ, SLOBODANU i GORANA ČENGICA. Nama u SDSS-u nacionalnost djece ne predstavlja prepreku u sjećanju na njihove izgubljene živote, nama ne predstavlja problem ni borba protiv svakog oblika mržnje i diskriminacije. Nama ne

Istina je, međutim, nešto drugačija. Nekoliko zadnjih godina komemoraciji za obitelj Čengić prisustvuju načelnik Opcine Ervenik, SDSS-ov PREDRAG BURZA, Vijeća srpske nacionalne manjine Šibensko-kninske županije Borivoj Šarić i ŽELJKO ĐŽEPINA, zamjenik gradonačelnika Knina. Na komemoraciju svake godine dolazi i ANJA ŠIMPRAGA, kao donedavna dožupanica Šibensko-kninske županije, danas saborska zastupnica. Srpsko narodno vijeće je u avgustu 2019. godine organiziralo komemorativnu posjetu u selu Ervenik, ispred kuće Čengića, skupa sa Inicijativom mladih za ljudska prava Srbije i Hrvatske.

Vlada prihvatala amandman SDSS-a

VLADA Republike Hrvatske prihvatala je amandman na prijedlog izmjena i dopuna Zakona o lokalnoj samoupravi koji je uložio Klub SDSS-a.

Zastupnici ove stranke traže da se ozbiljno razmotre eventualne negativne posljedice izmjena Zakona za lokalnu samoupravu te da se donesu mjere radi ublažavanja tih po-

SNV i Inicijativa mladih za ljudska prava Srbije i Hrvatske 2019. ispred kuće djece ubijene u Erveniku

predstavlja, a ostalima po savjesti – rekla je Dragana Jeckov. Nakon govora SDSS-ove zastupnice, STIPO MLINARIĆ iz Domovinskog pokreta zatražio je povredu poslovnika rekaši da je Jeckov ‘nabrojala samo Aleksandru Zec, a ova druga imena nije mogla ni pročitati.’

— Ubijeno je 403 hrvatske djece, primjerice MARTINA ŠTEFANIĆIĆ iz Borova Sela, nitko ne zna njezino ime. Gospođa Jeckov tamo blizu stanuje, prema tome volio bih da bude korektna kad govorim. Neka kaže koliko je druge djece osim Aleksandre Zec ubijeno – rekao je Mlinarić. Predsjednik Sabora GORDAN JANDROKOVIĆ rekao je da Jeckov nije napravila povredu poslovnika, ali Mlinariću neće izreći opomenu jer je ‘tema osjetljiva.’

Суверенист HRVOJE ZEKANOVIĆ ustvrdio je da nikad nije čuo da je SDSS spo-menuo obitelj Čengić, dječake Gorana i Slobodana koji su ubijeni u Erveniku kraj Knina. ‘Pričekat ćemo da dode obljetnicu klanja u Erveniku pa ćemo vidjeti da li to vama nešto predstavlja’, poručio je Zekanović.

sljedica. Klub stranke je uložio amandman na članak 2. dodanom članku 8.a stavcima 2. i 3., tražeći da se izbriše: ‘која se isplaćuju iz razdjela 025 – Ministarstvo financija’.

Amandmanom se predlaže brisanje dijela teksta radi suvišnog ponavljanja s obzirom na sadržaj stavka 1. Izmjena i dopuna Zakona o financiranju jedinica lokalne i područne regionalne samouprave kojim je propisano da se sredstva fiskalnog izravnjanja osiguravaju u državnom proračunu iz Ministarstva financija. Iz stranačkog Kluba su objasnili da se povećava udio poreza na dohodak općinama sa 60 na 74 posto, županijama sa 17 na 20 posto, dok za decentralizirane funkcije ostaje 6 posto. ‘Tako vidimo da iz ovog razdjela poreza na dohodak nema prostora udjelu za fiskalno izravnjanje koje je iznosilo 17 posto. Sada će se ono isplaćivati, kako je predloženo, iz sredstava državnog proračuna. U konačnici, odstupanja sume novca u proračunima općina neće biti, ali se dugoročno ovim prijedlogom smanjuje izvorni prihod općina, smanjuje se mogućnost zaduženja i financiranja projekata te je upitna održivost općina te ravnomjeren regionalni razvoj demografski i ekonomski opustošenih krajeva’, objasnili su.

■ Anja Kožul

Napokon se skućili

Vlada Srbije dodijelila je hrvatskoj zajednici bez naknade nekadašnji stan pokojnog premijera Zorana Đindića

HRVATSKA zajednica u Beogradu u petak, 4. decembra, službeno je preuzeila prostorije u centru grada koje joj je prije dva mjeseca na korištenje dodijelila Vlada Srbije. Tim prostorom upravljat će i koordinirati Zaklada 'Antun Gustav Matoš', formirana 4. novembra odlukom Hrvatskog nacionalnog vijeća (HNV).

Za upraviteljicu je izabrana KATICA NAGLIĆ, kojoj je predsjednica HNV-a JASNA VOJNIĆ tom prilikom simbolički predala ključ.

Prostor od 160 četvornih metara na Studentskom trgu u Beogradu, nekadašnji stan pokojnog premijera Srbije ZORANA ĐINDIĆA, koji je donedavno koristila Fondacija 'Zoran Đindić', bit će sjedište Zaklade, regionalnog ureda HNV-a i udruženja koje djeluju na beogradskom području. Jasna Vojnić istaknula je zadovoljstvo i kazala da će nove prostorije, dodijeljene hrvatskoj

zajednici u Srbiji, služiti na dobrobit dvaju naroda i država, te na taj način pridonijeti boljem razumijevanju i suradnji.

— Ponasna sam što ovaj prostor, koji nam je ustupila Vlada Srbije na inicijativu predsjednika ALEKSANDRA VUČIĆA, potvrđuje ne samo naša nova postignuća, već je i znak uzajamnih srpsko-hrvatskih nastojanja te brige da se ime Hrvata u Srbiji zaštiti i prepozna kao bogatstvo ovog društva. Ponasna sam što su Hrvati u Srbiji, osobito u zadnje vrijeme, točka okupljanja i razgovora naših dviju država. Nadam se i vjerujem kako je ovo još jedan korak u zajedničkom koračanju u ljepšu budućnost u kojoj će različitost biti prepoznata kao istinsko uzajamno obogaćenje. Prostorije će biti mjesto okupljanja mladih umjetnika i studenata, s obzirom da kultura povezuje dva naroda — rekla je Jasna Vojnić.

Naglasila je da historija tog projekta nije

bila nimalo laka i da su značajnu ulogu imali čelnici Hrvatskog kulturnog centra u Beogradu, književnica LJILJANA CRNIĆ i glumac ALEKSANDAR SAŠA ALAČ, koji su dugogodišnjom ustrajnošću uspjeli ishoditi odluku vlasti Srbije o dodjeli prostora hrvatskoj zajednici. Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini TOMISLAV ŽIGMANOV naglasio je da će prostor omogućiti uspješnije djelovanje.

— Prostor za hrvatsku zajednicu je dobiven

u Beogradu, glavnem gradu i središtu Srbije, pa će dosezi i vidljivost našeg djelovanja biti daleko veći. Osim toga, prostor je osiguran odlukom vlasti Srbije. Hrvati u Beogradu i hrvatska zajednica u Srbiji na pozitivan način priznati su kao oni kojima država Srbija, bez ikakve naknade, omogućuje da kao zajednica mogu djelovati — rekao je Žigmanov. Primopredaji su prisustvovali izaslanica predsjednika Srbije Vučića SUZANA PAUNOVIĆ, predstavnik ambasade Hrvatske u Beogradu STJEPAN GLAS, te predstavnici hrvatskih udruženja s beogradskog područja koje će koristiti prostor.

— Preuzimanje ovih prostorija nam puno znači, jer se do sada ljudi na ovom području nisu imali gdje okupljati — rekla je za Novosti nakon primopredaje Katica Naglić.

— Sada će se naša zajednica moći organizirati i prikazati u svim poljima, od kulture preko jezika i raznih tribina, literarnih večeri, javnih nastupa i izložbi, a djecu ćemo obučavati hrvatskom jeziku i kulturi. Tu se neće održavati masovni skupovi, već manifestacije s malim brojem ljudi jer kad se odbije prostor za urede, sala za nastupe ima 40 kvadrata uz 20 kvadrata za ulaz i pomoćnu prostoriju, a i prostor se nalazi u stambenoj zgradi — rekla je i naglasila da će proći neko vrijeme do prvih programa.

— Za sada ne možemo raditi jer prostorije nisu opremljene — od interijera imamo komodu, dva sklopiva stola i 15 stolica. Za opremu i redovitu djelatnost sredstva ćemo pokušati dobiti od donatora. Javljam ćemo se na projekte, a kad se budemo dobro or-

ganizirali, za što je potrebno vrijeme, moći ćemo se baviti i privrednim aktivnostima za koje smo također registrirani — rekla je Naglić.

OSVRNULA se i na strukturu Zaklade koja ima sedmočlani Upravni odbor, predsjednika, zamjenika i upravitelja. Među ciljevima ističu očuvanje, njegovanje i prezentiranje suvremene i tradicijske kulture Hrvata iz Beograda te promicanje i unapređenje znanosti, obrazovanja i umjetnosti hrvatske nacionalne manjine.

— Dobrodošli su svi ljudi dobre volje koji žele da se iskažu. Kako na teritoriju grada Beograda imamo pet udruženja, dva u Beogradu, dva u Zemunu i jedno u Surčinu, svatko zainteresiran može postati članom nekog od njih, a mogu doći i intelektualci koji nemaju vremena da se uključe u rad druga, ali mogu okupiti ljudе oko ekonomije, odnosno držati tribine ili predavanja. Očekujemo i da se tu okupljaju djeca. Zašto, uz ostalo, ne bi imali tihe probe nekog omladinskog orkestra? Osim toga, planiramo biblioteku i čitaonicu. Dakle, postoje različite mogućnosti primjerene brojci od oko 7,7 tisuća Hrvata registriranih u prošlom popisu; tu ima starijih, mlađih ljudi

Prostorije će biti mjesto okupljanja mladih umjetnika i studenata, s obzirom na to da kultura povezuje dva naroda — rekla je Jasna Vojnić

pa do male djece, dakle od 7 do 77 godina — objasnila je Katica Naglić.

— U Surčinu s malom djecom imamo tamburaški orkestar, a u Zemunu kvalitetan zbor, a djeluje i literarna sekcija. U oba mesta imamo prostorije pri katoličkoj crkvi i biblioteke. Do sada je najveći problem bio prostor, tako da su udruženja u Beogradu bila registrirana u stanovima svojih predsjednika. Sad će imati priliku da se okupljuju, pripremaju programe i predstave kulturnu baštinu Hrvata s ovog područja. Moram reći da ima dosta mješovitih brakova, pa ćemo biti otvoreni svima, kao što je to već slučaj u Zemunu i Surčinu. U Surčinu, gdje živim, vlada jako dobar odnos, u Zemunu se suradnja razvija, a u samom Beogradu za to do sada nije bilo prilike. Dodjelom ovog stana izišle su nam u susret, ne samo gradske, nego i republičke vlasti, zato očekujem i daljnju suradnju. Konačno, svake godine raspisuju se natječaji za nacionalne manjine pri svakoj općini i pri Ministarstvu kulture. Svemu tome pogoduju dobri odnosi. Normalno se živi, a inače su Zemun i Surčin paralelno naseljavali Hrvati i Srbi; u Surčin su dolazili iz Like, a u Zemun iz raznih krajeva, tako da, kao i u Beogradu, živimo zajedno već stoljećima. Lojalni smo građani koji rade svoj posao, plaćamo porez, na pravimo državne udare, a prema nama se normalno ponašaju, što najbolje mogu reći iz svog iskustva — naglasila je Naglić.

■ Nenad Jovanović

Jasna Vojnić i Katica Naglić (Foto: Hrvatsko nacionalno vijeće)

Cijeli život na rasprodaji

Ima dana da baš ništa ne prodam. Svejedno, ovi mi odlasci na tržnicu otklanjaju depresiju: budem par sati među ljudima, uživam u vrevi kao nekad, kad sam i sam mogao kupovati, kaže Glinjanin Dušan Momić

UNEKA dobra vremena, prije posljednjeg rata na ovim prostorima, Glinjanin DUŠAN MOMIĆ, zaposlen tada u sisačkoj Željezari, svake bi srijede zajedno sa suprugom DANICOM odlazio na čuvenu tržnicu svoga grada obnoviti 'zelene' zalihe, podružiti se s priateljima, razmijeniti novosti te, tu i tamo, pojesti par pečenih kobasicu i zaliti ih pivom. Ni slutio nije da će tridesetak četrdesetak godina kasnije i sam na toj istoj tržnici prodavati predmete iz svoje kuće, garaže i šupe – sve kako bi nekako preživio i premostio besparicu koja ga iz dana u dan sve žešće pritišće. Neko je vrijeme za život zarađivao kao zatvorski čuvar u Domu za preodgoj maloljetnika, nekoliko je godina proveo i na tzv. privremenom radu u Francuskoj, ali najveći dio od 28 godina prikupljenog radnog staža proveo je u glinskom pogonu sisačke Željezare.

— Nisam zadovoljan s iznosom mirovine od 1.100 kuna. Naime, kao domski sam stražar imao beneficirani radni staž, ali mi nikada nije priznat. Da sam oštećen za svega stotinu kuna, a zasigurno se radi o višem iznosu, osjećao bih se prevarenim: sada nikako da spojim kraj s krajem i svaka mi kuna puno znači. Primam, nasreću, nešto više od sto eura mjesečno na temelju rada u Francuskoj, jer bez toga ne znam kako bih preživio. Jednom tjedno djelatnice Centra za socijalnu skrb dođu mi pospremiti kuću pa pritom malo porazgovaraju sa mnom i to, što se brige države tiče, bude to. Nekako je još sve i klimalo dok je bila živa moja Danica. Kad je supruga prije dvije godine umrla, sve mi je nekako krenulo naopako. Jedan naš sin, DANIJEL, živi i radi u Italiji, a drugi, DRAGAN, u Beogradu: obojica su iz Gline otišla prije rata. Danijel me povremeno posjeti, ali Dragan dolazi rijetko. I on, čini mi se, jedva spaja kraj s krajem – objašnjava Dušan.

Kada su započeli sukobi a komešanja među ljudima postajala sve češća, Momići su dobro pazili da se kome ne zamjere te da pritom zadrže dostojanstvo i sačuvaju ugled koji su stekli podjednako kod Srba i Hrvata; znali su da će zla vremena proći, a da će ljudi ostati i ponovno živjeti zajedno. Da ih nitko ne bi uznemiravao ili, možda, prisiljavao na nešto što ne žele, otišli su u obližnju Šaševu, selo Dušanovih predaka,

i ondje se primirili sve do Oluje. A kad je 1995. započela ta vojna akcija, vratili su se u Glinu.

— Iz Šaševe i drugih sela svi su u nepreglednim kolonama bježali prema Bosni i dalje za Srbiju, no Danica i ja nismo dovojili nijednog trenutka. Nije bilo nikakvog razloga za bježanju: nikoga nismo uvrijedili, u Glini smo imali više prijatelja Hrvata nego Srba, pa sam sve kontao kako nema razloga da bježimo. Nakraju, Glina je moj grad – i točka. Ta se odluka

Sretan dan, zaradio sam 150 kuna - Dušan Momić

pokazala dobrom. Prvih dana po povratku, bilo je provokacija, ali sitnih i nebitnih. Glinjani koji su me otprilike poznavali opet su nas dobro prihvatali. No poznajem mnogo Srbu koji su pobegli u panici i strahu a da u životu ništa nažao nikome nisu napravili, pogotovo ne radi nečije nacionalne pripadnosti. Neki među njima su se vratili, ali većina ipak nije. Događalo se svašta i svatko je drugačije proživljavao svoju tešku, silom nametnutu sudbinu – kaže nam Dušan.

Ni Momićima nije bilo baš lako započeti novi život u Glini. Prije nego što će

započeti prikupljati papire za mirovinu i ostale nove dokumente za sebe i suprugu, Dušan je nabavio nekoliko košnica pčela, pa je počeo proizvoditi med koji bi prodavao na kućnim pragovima. Ostvario je prijevremenu mirovinu i nekako se preživljaval, a i općinske su vlasti obećale svakome tko ostane, davati dvjesto kuna mjesečne pomoći za novi početak. No i tu se Dušan osjetio prevarenim: par je zajedno dobio dvjesto, a ne četiri stotine, koliko je bilo obećano. Kuću na obližnjem brdašcu Pogledić koju je prije rata podigao novcem zarađenim u Francuskoj zatekli su poslije Oluje opljačkanu do temelja: lopovi su odnijeli strojeve, kućanske uređaje i sve ostalo što je iole vrijedilo. Kaže da ga nije bilo briga tko je to učinio ni onda, a nekmoli danas. Kako nisu mogli odmah useliti u svoju glinsku kuću, prijatelji su ih primali na konak, pa su tako deset dana bili su kod jednog Srbina, a deset kod Hrvata.

KAD je nakon više od pola stoljeća zajedničkog života umrla Danica, Dušan je pao u veliku depresiju i razbolio se do te mjere da ga je jednom Hitna pomoći morala reanimirati; s vremenom se tijelo donekle oporavilo, ali duša nikako da ponovno ugleda svjetlost. Da bi prikratio tugu i pritom zaradio ponešto za nasušne potrebe, odlučio je na glinskoj tržnici prodavati stvari koje mu, procijenio je, više neće trebati. Tako svake srijede dolazi na tržnicu, pa negdje na njezinu rubnom dijelu na najlon rasprostire svrdla, noževe, bušilice, bruseve, klijesta, odvijače i druge stvari. Odredi im početnu cijenu, pa čeka kupce.

— Nije mi lako, prijatelju moj. Evo, danas je temperatura oko nule, smrzavam se, a mnogi prolaze da uopće ne pogledaju ni

Nije bilo nikakvog razloga za bježanju: nikoga nismo uvrijedili, u Glini smo imali više prijatelja Hrvata nego Srba, pa sam sve kontao kako nema razloga da bježimo. Nakraju, Glina je moj grad – i točka

mene ni moju robu. A cijene su stvarno niske, puno toga je desetak – dvadesetak kuna ili tek nešto više, samo da prodam. Danas mi je ipak sretan dan: prodao sam desetak alatki, pa zaradio 150 kuna! Ni u snu nisam mislio da će se jednog dana morati ovako smrzavati samo da popravim kućni budžet. Imam dosta suđa koje je moja žena za života prikupila, ali za to nitko nije zainteresiran, pa ima dana da se vratim kući a da baš ništa nisam prodao. Svejedno, ovi mi odlasci na tržnicu otklanjaju depresiju: budem par sati među ljudima, porazgovaram s poznatima i uživam u vrevi kao nekad, kad sam i sam mogao biti kupac – zaključuje Dušan Momić.

■ Vladimir Jurišić

Zgrada 'pojela' voćinsku crkvu

U Voćinu na državnim zemljistima ima i drugih lokacija za gradnju. Centar sela je prazan, kaže zamjenik župana Igor Pavković

PARK prirode Papuk jedan je od jedanaest parkova prirode u Hrvatskoj. Zbog iznimne geološko-biološke raznolikosti i vrijedne kulturno-povijesne baštine, njegovih 336 četvornih kilometara 1999.

godine proglašeno je zaštićenim područjem. U dvadeset godina postignuti su iznimni rezultati za što je javna ustanova dobila niz priznanja, a iz godine u godinu sve je veći broj gostiju koji dolaze u ovaj dio Slavonije. Upravo bi održivi turizam u budućnosti

Rasvjeta u Sjeničacima

ULASINJSKOM Sjeničaku je naselju nedavno postavljena nova javna rasvjeta. Vrijednost radova je iznosila 116.000 kuna, od čega je Općina Lasinja izdvojila 36.000 kuna, a ostatak od 80.000 kuna je osiguralo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije iz Programa za poboljšanje infrastrukture na područjima naseljenim nacionalnim manjinama za 2020. godinu. — Osim navedenog, Općina Lasinja je sanirala uništene lokalne puteve koji su bili uništeni ljetos u nevremenu. Sada su ponovo nasuti. Vrijednost radova je iznosi-

trebao biti poluga razvoja za pet općina i dva grada u Požeško-slavonskoj i Virovitičko-podravskoj županiji. Iz tih razloga u Voćinu se gradi Geo-info centar, početna točka za upoznavanje posjetitelja s karakteristikama Geoparka Papuk koji bi trebao informacijski osvremeniti geološku, biošku i kulturnu baštinu. Prostor će imati neto površinu od 843,13 četvornih metara i pogled na stari srednjovjekovni grad. Dio je projekta Geopriče UNESCO-a, geoparka ukupne vrijednosti 90 milijuna kuna uz 85 posto potpore Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU. ‘Geo-info centar će biti mjesto putovanja kroz čitavu prošlost od početaka našeg planeta, a 3D dvorane omogućit će zaustavljanje na povijesnim i geološkim aspektima. Posjetitelje se voditi kroz 23 milijuna godina unazad:

osjetit će ozračje špilja i jama, ući u atmosfersku nišu miocenskog kopna u kojem će se susresti s tamošnjim životinjama kao što su nosorozi, sabljaste mačke, ali i miocenskog mora u kojem će se susresti s miocenskim psinama koje su u ono vrijeme obitavale u Panonskom moru’, najavljuju u Parku prirode Papuk.

Sve bi to bilo sjajno da se Centar ne gradi u neposrednoj blizini pravoslavne crkve čime se zatvara pogled na vrijedan kulturno-historijski spomenik Voćina, lokalnu pravoslavnu crkvu koja također može biti zanimljiva turistima. Vjernici misle da je to napravljeno namjerno kako bi se umanjila vidljivost hrama i umanjila povijesna baština Srba u ovim krajevima. Ni sveštenstvo nije oduševljeno, ali iz crkve nema izjava za javnost.

Crkva Svetih 318 bogonosnih otaca sagrada je 1790. godine. Hram su spalili ustaše 9. siječnja 1942. godine, a parohijski dom je uništen do temelja. Crkva je ponovo podignuta 1976. da bi u prosincu 1992. godine bila oštećena paljenjem. Obnovljena je 2000., a novi krov, elektroinstalacije te vanjsku i unutarnju fasadu dobila 2015. godine.

— Sve je urađeno prema zakonu, na čestici koju je država poklonila Parku prirode, ali ne mogu biti siguran da tu nije bilo neke skrivene namjere jer u Voćinu na državnim zemljistima ima i drugih lokacija. Centar sela je prazan i to bi po mom mišljenju bilo daleko atraktivnije mjesto za jednu takvu zgradu. Pokušali smo riješiti problem, bilo je dobre volje u Parku prirode i slali smo dopise u Ministarstvo, ali nismo uspjeli. Na kraju, možda to i nije loše: posjetitelji će se tu okupljati i sigurno će vidjeti crkvu – kaže zamjenik župana Igor Pavković.

■ Goran Gazdek

Golema zgrada u blizini Crkve Svetih 318 bogonosnih otaca

la oko 70.000 kuna, a sredstva je osigurala Općina – kazao je načelnik Općine Lasinja ŽELJKO PRIGORAC. Postavljanje javne rasvjete obavljeno je i u Mjesnom odboru Gornji Sjeničak – Utinja iz sastava Grada Karlovca.

— Nabavljeno je 26 komada uličnih svjetiljki, od kojih su neke već instalirane. Ukupna vrijednost radova je oko 20 hiljada kuna od čega je Mjesni odbor Sjeničak – Utinja osigurao 8.000 kuna, a Grad Karlovac 12.000 kuna – istakao je dožupan Karlovačke županije MIRKO MARTINOVIC.

■ M. C.

Stupovi javne rasvjete

INFO

Dani srpske kulture na Zoomu

EPIDEMIJA koronavirusa i ograničenja koja nosi sa sobom poremetili su redovna aktivnosti pojedinaca i institucija, pa ni SKD Prosvjeta nije ostala imuna. Ipak, Dani srpske kulture kojima bi krovna institucija kulture Srba u Hrvatskoj krunisala kraj aktivne kalendarske godine, a koji su ove godine došli pod znak

8 prošlogodišnje manifestacije u Zagrebu

pitanja, ipak će se održati, doduše preko Interneta. O tome govori predsjednik SKD Prosvjete MILE RADOVIĆ.

— Do sada smo, poštujući sve epidemiološke mjere i preporuke nadležnih službi, realizirali veći dio programa planiranih za 2020. Time smo očuvali našu kulturnu misiju unutar srpske zajednice u Hrvatskoj. Na žalost, dio programa nećemo moći realizirati na način kako smo to planirali – naglašava Radović.

— Jedan od takvih, izuzetno važnih programa su Dani srpske kulture. Prilagođavajući se novim okolnostima, odlučili smo da Dane ipak održimo koristeći Zoom platformu. Tome smo prilagodili naš program koji sadrži razgovore s umjetnicima, predstavljanje kulturnih institucija, promocije knjiga i predstavljanje istraživanja vezanih za manjinske teme. Vjerujemo da ćemo predloženim programima privući vašu pažnju pa ćete nas pratiti i učestvovati u pripremljenim programima, kao i da ćemo što skorije prevladati ovo teško vrijeme i uskoro realizirati naše programe na načine kako smo to činili do sada – zaključio je predsjednik Prosvjete.

U ponedjeljak, 14. decembra u 17.00, Dane srpske kulture otvara razgovor s glumcem TIHOMIROM STANIĆEM koji će voditi DUŠKO LJUŠTINA. Dan kasnije tema dana je život, djelo i ostavština MILUTINA MILANKOVIĆA. O naučniku govore Đorđe Nešić i Aleksandar Popović, a razgovor vodi Slobodan Živković. Srijeda, 16. decembra, predviđena je za promociju knjige ČEDOMIRA VIŠNJIĆA ‘Glas sa granice’. O knjizi govore Đorđe Nešić i Đorđe Matić. U četvrtak u 17:00 bit će održana rasprava o istraživanju socijalne distance među etničkim zajednicama. O tome govore Goran Bašić i Ksenija Marković, a razgovor vodi Vladimir Vučetić. Petak, 18. decembra rezerviran je za razgovor o knjizi ‘Apsint’ autora GORANA MILAŠINOVIĆA koji vodi Aneta Vladimirov. Svi programi počinju u 17 sati, a zoom adresa za sve njih glasi – <https://zoom.us/j/7610522637>

■ N. J.

Сама међу вуковима

**Не волим бити без телефона. Кад се поквари,
одсјечена сам од свијета. Буде ми тешко и кад
нестане струје, што се догађа код великог снијега,
каже 80-годишња Перка Ковачевић из Јеловца**

Cпустила се температура у Лици испод нуле. Над усамљене и зарасле путове од Доњег Лапца према Небљусима и граничном пријелазу Ужљебић надвила се магла. Крај ријетких кућа, што ближе праговима, правилно је поредано огrevno дрво. Иако из димњака излази дим од ватре помијешаног буковог трешћа, граба, понеке шљиве и јошћа, уз огњишта није толико топло.

По својој кући у Јеловцу сама хода Перка Ковачевић (80), данас тек сјенка жене која би у сретнија времена учас пртила дубоки снијег до главне цесте за Доњи Лапац да би навријеме стигла на своје радно мјесто. Данас тим истим путем тек ријетки навраћају до ње, поготову зими. Зимска хладноћа и самоћа увукле се у старачке кости и закутке некоћ живахна дома. Пролази још једна година, а она са све већом зебњом чека онај лички снијег с којим се знала добро носити, но сад јој већ помисао на њега изазива панику: сама усрд густих шума Пљешивице, без људског чељадета у близини, ослушкује завијање вукова и стрепи хоће ли какав већи нанос уништити електрични далековод па тако оштетити телефонске жице и онемогућити јој сваки контакт са свијетом. У таквим екстремним увјетима, на испитима издржљивости и храбrosti падају многи млађи и јачи

од усамљене осамдесетогодишњакиње, чак и они спремни за авантуре и жељни пустоловних изазова.

Прије три године до Перкине се куће кроз сњежне наносе морала пробијати и војска, но она ни тада није сједила скрштенih руку него је властитом лопатом крчила снијег усусрет механизацији. На 'ти' с личком осамом, предосјећа долазак госта док је још далеко на макадамском путу што води до њезина заселка. Обрадује се кад звук строја, праћен свјетлом ралице, запара муклу тишину пусте зиме. Јер, без обзира на забит у којој живи, пут до ње редовито се чисти од снијега, а сваки пролазак зимске службе њој је попут дара који ће бар на тренутак отклонити самоћу и нелагоду што пртишће душу. Посебну јој радост представља долазак тима Црвенога крижа, који службеним теренцем обилази старачка и самачка домаћинства у личким врлетима. Тада јој Мирјана Дотлић из Лапца донесе наручене намирнице и потребне лијекове, али и оно што је Перки данас најпотребније – мало дружења и разговора с другом особом, неопходног 'дивањења' уз чашицу или сок, чај или каву.

— Осећам се све осамљенијом и устрашенијом: кад је снијег још посвуда и још није искрчен, страх ме почне гушити, а паника се увлачи у кости. Чим прође ралица, буде ми лакше, јер знам

да могу макар пјешице некамо отићи и да до мене нетко може доћи. А долази ми једино из Црвеног крижа, двапут тједно или како већ стигну. Једва их дочекам. Ако ми нешто затреба, зовнем своју Мирјану телефоном, можда јој некад и сметам, знам да данас свако има својих обавеза. Али што ћу, морам је звати. Да се баш посве не одвикнем од људи – приповиједа нам старица о томе како је у њезиној доби живјети у Лици, поготову кад зимска студен жестоко стегне.

— Не волим бити без телефона, све је добро док ми он ради. Кад се поквари, одсјечена сам од свијета. Буде ми тешко и кад нестане струје, што се догађа код великог снијега иjakог вјетра. Чујем тад само вукове. Знам да и медвједи, кад не спавају, навраћају до мојих шљива, познам им трагове. Пролазе овуда и лисице, дивље свиње. Све то лакше издржим уз телефон – наставља Перка.

— Додуше, и ловци прођу, али и њих се бојим. Пуцају уокolo, близу куће. Не знам би ли уопће смјели ловити у близини кућа, којих је некад у овом заселку било седам пуних. Сада смо само ја и још једна старица која такође никамо не може. Празној сусједној кући не могу уопће ни прићи колико је у шипражје зарасла – каже нам.

— Покушавам се и даље што боље носити с овом дивљом и моћном при-

родом, том шумом која је све гушћа. Посала сам башчу, али ми је поједоше срне: прескоче ограду и све побрсте, а мени остале само крумпир, ако и њега вепрови не изрују и не поједу. Косим и двориште око куће, уређујем воћњак. Сваке године платим човјеку да ми покоси ливаду испод куће, тек тако, да је шума не прекрије. Ево, ту је граница, даље не идем, не усудим се – показује нам руком крај окућнице.

— Понекад ми брат наврати из Србије, али и он тамо има своје проблеме и обавезе. Живим тако сама са својим кокошима, имам их десет. И о мачкама бринем: понекад заборавим сама себи скучати, али на њих не заборављам, увијек им се неке хране нађе. Рад и брига о животињама помажу ми да бар мало заборавим на потешкоће. Понекад погледам неку емисију о здрављу на телевизiji, тек да ми штогод паметног уђе у главу – ниже наша суговорница животне слике из све хладније Лике.

Oсим удаљености од људи и цивилизације, Перку мучи и кров који прокишњава откако се 1998. вратила из изbjeglišta. Помоћ државе никада није добила, а камоли остварила право на обнову. Ту је и проблем с водом: водовода, јасно, нема, али нема ни извора или бунара у близини, па је морала сама 'патентирати' свој водопскрбни систем: кишницу из олукa скупља у бачву, па онда из ње узима воду.

— Ето, видите, од кровића до мог басенчића, па онда канте у руке и у кућу. Само је важно да има кише и да ми басен буде пун – каже жена која је јуначки издржала рат и изbjeglišta, бригу око болесних родитеља, повратак на пусто огњиште. Које ће након ње остати завазда угаšeno, баш као и цијeli Јеловац. Понудили су јој да током зиме пресели у Доњи Лапац, где би била ближе људима и основним цивилизацијским благодатима, али је ту могућност одбила без пуно размишљања. Унаточ томе што се бори с хладноћом и страховима, каже да су јој њен стол, кревет и поглед кроз прозор једини сигуран и познат простор.

— Не би могла бити у Лапцу ни три дана, на ово овде сам навикла. Жељела бих једино да бар повремено могу до некога отићи, попрочати људски па се вратити својој кући. Дом је дом, а ја сам овде на свом, како год ми било – закључила је Перка Ковачевић.

■ Паулина Арбутина

Перка Ковачевић
и Мирјана Дотлић из
Црвеног крижа

Vukovarski srednjoškolci i profesori provode uspešan projekt

Interesantna knjiga o baranjskome mjestu

Robot iz Tesline škole

Učenik odsutan iz škole, od kuće se robotom može kretati po učionici i školi i pratiti nastavu skoro kao da sedi u razredu

TEHNICKA škola 'Nikole Tesle' iz Vukovara, uz podršku Fondacije 'Novo Sutra', provodi projekat 'Robot' koji će učenicima omogućiti praćenje nastave na daljinu. Iz kabineta elektronike koji vodi profesor BORIS IVANKOVIĆ nedavno je izrašao prototip robota.

— Radi se o robotu na daljinsko upravljanje na koji se učenik od kuće putem interneta može spojiti sa svog laptopa ili računara. To je ustvari robotsko vozilo koje ima glavu s ugrađenim tabletom pa omogućava audio i video komunikaciju između profesora i učenika. Osim toga učenik se tim robotom može kretati po učionici i školi i pratiti nastavu kao da je u razredu — pojašnjava profesor Ivanković. Sve je počelo 2017. godine kada je vukovarska Tehnička škola

Vukovarski robot u šetnji skolom (Foto: B. Ivanković)

od Fondacije 'Novo sutra' dobila sredstva u iznosu od 240.000 kuna za opremanje kabinet elektronike i robotike. Dobijenu opremu odlučili su da iskoriste za uvođenje novih tehnologija u nastavu.

— Pre dve godine smo u jednoj humorističkoj seriji videli sličnog, ali jednostavnijeg robota. Pomislili smo da bi to bilo korisno kada bi neko od učenika zbog bolesti bio sprečen da dođe u školu — priča naš sagogovnik. Prvo su napravili software, a zatim su ga isprobali na malom robotskom vozilu, a onda krenuli u izradu velikog robota.

Sve bi i ranije završilo da proletos nije počela pandemija koronavirusa zbog koje je nastava bila *online*, a iz istog razloga kasnila je isporuka potrebnih delova. Početkom novembra, Tehnička škola Nikole Tesle doživela je veliki gubitak. Od posledica zaraze koronavirusom preminuo je profesor ZORAN KONJEVIĆ koji je zajedno

s profesorom Ivankovićem učestvovao na izradi robota te u brojnim drugim projektima iz područja elektronike i EU projekti ma koje je škola provodila.

— Kolega Zoran bio je temelj svih projekata. On je bio oslonac, dobar duh naše škole. Kako bismo se odružili, odlučili smo da kabinet elektronike i robotike ubuduće nosi njegovo ime — kaže profesor Ivanković. U izradi robota koji je postao atrakcija škole učestvovali su i učenici, budući tehničari za računarstvo. Ovaj smer pohada oko 150 učenika u nastavi na hrvatskom i srpskom jeziku.

— Prototip je gotov, a mi smo dobili nova sredstva od Fondacije Novo sutra u iznosu od 123 hiljade kuna tako da ćemo u sledećih godinu dana napraviti još sedam takvih robota. Učenici će učestvovati u spajanju mehaničkih delova, lemljenju elektroničkih sklopova, 3D ispisivanju, pravljenju baterija i sličnom. Pet robota ćemo podeliti institucijama ili školama na konkursu koji ćemo objaviti — najavljuje profesor i dodaje kako je pojavom pandemije koronavirusa ovaj projekat dobio na značaju.

— Ovaj naš robot je prototip, ali uz lagano usavršavanje, ovakvi roboti bi mogli postati sastavni deo školske nastave u budućnosti. Osim toga ovaj projekat ima za cilj usvajanje tehnoloških znanja i veština mladih s područja Vukovara i okoline koja će im olakšati ulazak u svet tehnologija 21. veka. Cilj nam je i da zainteresujemo veći broj osnovaca za upis u našu školu — zaključuje Boris Ivanković.

■ Dragana Bošnjak

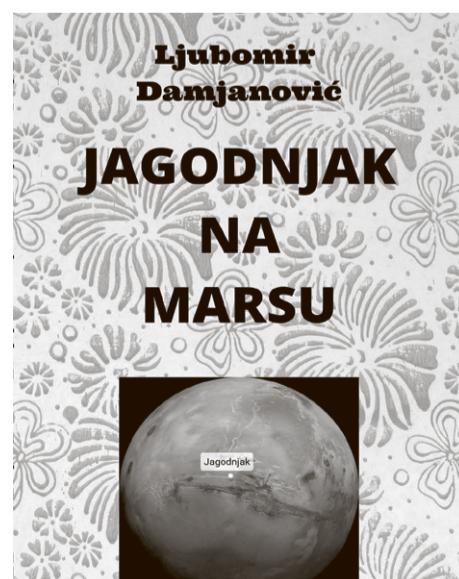

Jagodnjak na Marsu

Zapisi su naišli na živo zanimanje jer su pisani živopisnim baranjskim divanom

USEPTEMBRU ove godine penzionisani inženjer tehnologije LJUBOMIR DAMJANOVIĆ (rođen 1954. godine), koji živi u Subotici, izdao je knjižicu od 110 stranica pod naslovom 'Jagodnjak na Marsu', u kojoj je skupio isto toliko zapisa o svom rodnom selu Jagodnjaku, koje je u posljednjih nekoliko godina objavljivao na Fejsbuku. I kad su objavljivani na internetu i sada u knjizi, ti zapisi su naišli na vrlo živo zanimanje ne samo Jagodnjačana, nego i ostalih Baranjaca, pogotovo oni koji su pisani živopisnim baranjskim srpskim divanom. S autorovim dopuštenjem prenosimo zapis s naslovom 'Svinjokolja' sa 61. stranice:

‘U jek’ su klanja — svako jutro nećije kmeči. Et’ juče smo klal’ troje jaki’. Tak’,

skupimo se fertalj do sedam, popijemo koju i kaf’, pa na pos’o. Ima na klanj’ posla za svakog ko ‘oce rad’ti. Prvo se gica zakolje, pa šuri vrelom vodom u kor’tu, ondak vješa na grablje i tranzira. To radi glavni šlahter, a mi mu pomažemo. Raspore ga, izvadi crijeva i iznutrice, odsiječe glav’ i plećke i rasi-ječe u polutke. Žene čiste i Peru crijeva. Polutke se s grabalja nose n_astal de se oblikuju šunke, ruže, boncek’, kremenadle, rebra, odvaja meso za prerađ’, ogronic’, slanina i od slanine kož’ce. Uveče bude svega — supe, kuvanog, sarme, friškog pečenja i kobas’ce, pa krofni i salenjaka, vrući’....

■ J. Nedić

Korice knjižice
'Jagodnjak na Marsu'

Stogodnjak (559)

11. 12. – 18. 12. 1920: veliko nezadovoljstvo iskazuju Crnogorci nastanjeni u Beogradu, zbog odluke vlade da isplaćuje apanažu detroniziranim crnogorskim kralju Nikolici koji živi u emigraciji. Optužuju ga za podupiranje pobunjeničkih snaga u Crnoj Gori i za smrt više od 300 osoba koje su poginule u borbama s crnogorskim odmetnicima. Uza sve to, kako kažu, ‘crnogorska skupština jednoglasno je zaključila da se kralj Nikola imade detronizirati, pa ako vlada sada donosi suprotne odluke znači da ne poštuje ni volju skupštine, ni volju naroda...’

* neke su se novine žestoko okomile na Branislava Nušića koji je, u svojstvu načelnika ministarstva prosvjete, sklopio s jednim švicarskim konzorcijem ugovor o zajmu od 50 milijuna švicarskih franaka na rok od sedam godina, a novac će biti utrošen za gradnju tridesetak kulturnih ustanova — 19 u Beogradu, po 4 u Zagrebu i Ljubljani, 3 u Skoplju... Zauzvrat, osim nepovoljnih kamata, država bi švicarskom konzorciju moralu u koncesiju dati sve kino-dvorane u državi i prepustiti mu 20-godišnji monopol na prikazivanje filmova koje bi odredio sam konzorcij. To je izazvalo val nezadovoljstva u kulturnim krugovima, osobito u Zagrebu, gdje su svoje stajalište izrazili kroz golu računicu: ‘Grad bi za samo četiri kulturne ustanove, koje bi se izgradile od zajma, morao platiti više od pola milijarde kruna, što je potpuno neisplativo i nepovoljno i za naš grad i za našu državu...’

* u povodu rođendana prestolonskog jednika Aleksandra, u Zagrebu je najprije upriličena služba Božja u pravoslavnoj crkvi, a zatim na Trgu bana Jelačića održan i paradni mimohod trupa zagrebačkog garnizona. Sve je okončano svečanom zabavom u prostorijama ‘Kola’ na koju se moglo ući samo uz posebne pozivnice na kojima je stajalo: ‘Odjelo za oficire paradno, a za dame i građane svečano.’

* Arhijerejski sabor srpske patrijaršije donio je odluku da svećenici, koji se ne nalaze u službi, mogu nositi i obično građansko odijelo, ali pod jednim uvjetom — da to odijelo bude skrojeno tako da pokazuje izvjesne posebnosti, po kojima bi se ipak moglo prepoznati da je riječ o svećeniku...’

* iz Beča je prispjela veća količina sitnog metalnog novca u apoenima od 5, 10 i 25 para na kojem je cirilicom i latinicom ispisana njegova vrijednost. Naredbom ministra financija novac je odmah pušten u opticaj, ali uz odredbu objavljenu u ‘Narodnim Novinama’ da kovanicu ‘od 5 para privatna lica moraju primati u iznosu do 5 dinara, komade od 10 para u iznosu do 10 dinara, a komade od 25 para u iznosu od 25 dinara...’

■ Đorđe Ličina

la protiv spolne slobode, ovo djelo ide na prijedlog žrtve, ne mora nužno biti korak spoticanja, ali stavlja žrtve ovog kaznenog djela u nepovoljan položaj u odnosu na žrtve drugih kaznenih djela protiv spolne slobode, kao manje 'ozbiljne' žrtve, kaže Mamula, dodajući da vremenski rok ukazuje na duboko nerazumijevanje ovakvog ponašanja i psihologije žrtve.

— Svi u praksi koji radimo na problematici seksualnog nasilja svjesni smo da 91 posto odraslih žrtava seksualnog nasilja duže razdoblje nikome neće reći što su preživjeli. A za djecu su ti brojevi još porazniji, ističe ona.

U usporedbi s drugim oblicima spolno uvjetovanog nasilja, seksualno uzinemiravanje spada među najprisutnije pojave. Prema istraživanjima koja su provedena prije 10 do 20 godina, ono je izrazito prisutno na visokim učilištima: više od trećine studentica doživjelo je neke oblike seksualnog uzinemiravanja, od direktnih ucjena za ocjenu, do seksualnih primjedbi i aluzija. Istraživanje o ovom obliku uzinemiravanja na radnom mjestu pokazalo je kako je 38 posto žena doživjelo takvo iskustvo. Što se tiče javnih prostora, istraživanje Ženske sobe pokazalo je da je čak 55 posto žena doživjelo neželjene seksualne primjedbe i vulgarne ponude, a 43 posto neželjeno dodirivanje tijela.

Kao razloge za ovu pojavu Mamula navodi patrijarhalno društvo i patrijarhalne vrijednosti, široko rasprostranjene stereotipne rodne uloge, nevjerovanje žrtvi da je takvo ponašanje za nju stvarno problem te minimaliziranje proživljenog nasilja kao šale ili komplimenta. Dodaje da seksualno uzinemiravanje počinje od rane dobi, paralelno s usvajanjem stereotipnih rodnih uloga. S godinama se takva ponašanja intenziviraju.

— Kada tome dodate razliku u moći, problem postaje gotovo nerješiv, smatra koordinatorka Ženske sobe, navodeći i neke primjere iz rada institucije koju predstavlja.

'Svaki put kad dođe po dokumente, koristi priliku da mi stavi ruku na rame, zagrli me ili mi dodiruje leđa i grudi', ispričala je jedna žena. 'Mora da vas je muž noćas usrećio kad tako blistate. Kako bi bilo da vas i ja probam tako usrećiti!', ukazala je druga na neželjene seksualne primjedbe. 'Tko ne bi htio pomoći tako prekrasnoj studentici da lakše prođe ispit!', prepičala je treća sugovornica.

— Gotovo da nema djevojke i žene koja nije doživjela više puta različite manifestacije seksualnog uzinemiravanja u nekom od navedenih okruženja, kaže Mamula.

U usporedbi s takvim društvenim trendom, prijave i pravosudni epilozi broje se u promilima. Prema službenim podacima MUP-a, broj prijava za spolno uzinemiravanje iz članka 156. Kaznenog zakona porastao je u zadnje vrijeme za 55 posto. Prije tri godine prijavljeno je 26 slučajeva, a u 2019 zabilježeno je njih 59. Premda ured pravobraniteljice zaprima između 20 i 30 prijava godišnje za spolno uzinemiravanje, od toga samo nekoliko otpada na kaznena djela za koja ovaj ured podnosi prijave DORH-u. I tu je epilog poražavajući: brojke osuđenih počinitelja po prijavama Pravobraniteljice su minimalne, svega jedna do dvije godišnje. U nizu godina zabilježen je izostanak presuda. Iako ne raspolažu s brojkama pravomoćno osuđenih počinitelja po ovim prijavama, iz ureda pravobraniteljice ističu da je opće poznato da su one minimalne.

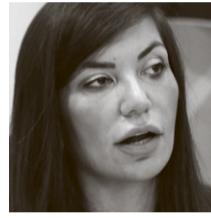
Više je od nekoliko razloga za ovakve statistike. Maja Mamula ističe da mnoge žene ne prijavljuju uzinemiravanje zbog osjećaja šoka ili zato što misle da će ponašanje prestat i ako jasno iskomuniciraju da je ono nepoželjno. Prisutan je i strah utemeljen na konkretnim prijetnjama ili ucjenama od strane počinitelja: ucjene za ocjenu, pad ispita, položaj u radnom kolektivu, gubitak

Višnja Ljubičić (Marko Prpić/PIXSELL)

Maja Mamula (Matija Habljak/PIXSELL)

Snježana Vasiljević (Marko Mrkonjić/PIXSELL)

posla, a ponekad i na račun neke žrtvi bliske osobe. Većina žena koje dožive seksualno uzinemiravanje ni ne razmišlja o prijavi. Najveći dio se nalazi u procjepu između doživljavanja nekog ponašanja kao iznimno neugodnog, neželjenog, neprihvatljivog i reakcija okoline i društva, kako je to nešto 'normalno', uobičajeno, čemu ne treba pridavati poseban značaj.

— Spolno uzinemiravanje, opet suprotno uvriježenom vjerovanju, nije bezazleno i može ostaviti teške posljedice na psihičko i fizičko zdravlje žrtve, pogotovo ako je visokog intenziteta, često i dugotrajno. Posljedice su tako vrlo slične posljedicama drugih oblika seksualnog nasilja, koji se u većoj mjeri prepoznaju kao 'teži', kaže Mamula.

Uz vremenski rok za prijavu, veliki broj nepokrenutih postupaka uzrokuju materijalni razlozi, poput nedostatka dokaza te najčešće odustajanje od progona počinitelja, kako žrtava tako i DORH-a. Kada tužbe dođu do suda, žrtve se znaju suočavati s nerješivim preprekama. U jednom slučaju, primjerice, sudac je oslobođio poslodavca zato što je prijava radnice bila utemeljena isključivo na njenoj izjavi, bez očevidaca. Iako je državno odvjetništvo u ovom i drugim slučajevima imalo mogućnost stručnog psihološkog

Spolno uzinemiravanje, suprotno uvriježenom vjerovanju, nije bezazleno i može ostaviti teške posljedice na psihičko i fizičko zdravlje žrtve, pogotovo ako je visokog intenziteta, često i dugotrajno – upozorava Maja Mamula iz Ženske sobe

vještačenja, kojim se može utvrditi vjerdostojnost iskaza, to se nije desilo. Takva procjena bila je presudna u drugom slučaju, ali tek nakon što je sudac oslobođio počinitelja jer nije povjerovao iskazu žrtve. Tada je, naime, on podnio privatnu tužbu za klevetu protiv žrtve, koja je oslobođena nakon što je razgovor sa stručnjakom pokazao da je govorila istinu. U trećem slučaju sudac je kao olakotnu okolnost za počinitelja naveo činjenicu da se radilo o samo jednoj epizodi verbalnih neugodnosti, i da bi se za osudu trebalo raditi o ponavljajućim radnjama. U četvrtom postupku sudac je žrtvu pozvao mobitelom na davanje iskaza. Nepripremljena i bez osobe od povjerenja, skamenila se od straha. Rezultat je bila odbačena kaznena prijava. Hrvatsko zakonodavstvo omogućava i podnošenje tužbe za naknadu štete, ali su dugotrajnost postupka i nemali troškovi parničenja nešto što dobar dio žrtava ne može priuštiti. Nerijetke su posljedice svega degradiranje na radnom mjestu i drugi oblici viktimizacije. Pravnice koje sudjeluju u ovakvim postupcima kažu nam da je dio sudaca educiran o ovim pitanjima, ali da postoji značajan broj koji malo ili ništa ne zna.

Čak i kada je riječ o presudama, pravobraniteljica Ljubičić kaže da sudovi nerijetko u području spolnog i rodno utemeljenog nasilja svojim tumačenjem i primjenom zakona oduzimaju njihov smisao. Recentniji primjeri na koje se referira različita su kaznena djela, ali ih objedinjuje zamjetno relativiziranje u sudskoj praksi. Eksplicitan je primjer bivšeg HDZ-ovog dužnosnika ALOJZIJA TOMAŠEVIĆA, koji je kažnjen za obiteljsko nasilje tako da mu presuda nije pružila prepreku u nastavku obavljanja svih javnih i političkih funkcija. U Zadru su osumnjičenici za višekratno silovanje djevojke pušteni da se brane sa slobode iako su živjeli u maloj sredini pokraj žrtve. Nadležni sud i državno odvjetništvo nisu ni teretili ni osudili policajca koji je spolno uzinemiravao podređenu kolegicu. U slučajevima DARUVARAC i KOMŠIĆ Vrhovni sud je snižavao kazne počiniteljima nekih od najbrutalnijih rodno utemeljenih zločina protiv žena. Javno se komentirao i slučaj u kojem je poslodavac odlučio počinitelja kaznenih djela protiv spolnih sloboda na štetu svoje kolegice vratiti na radno mjesto i to pod izgovorom da mu je kazna preinačena u rad za opće dobro i da za vrijeme suđenja nije ponovio djelo ili činio nova. Iako je svjesna da je pravosuđe u svakom od ovih slučajeva individualiziralo svoje postupanje te detaljno obrazložilo svoje odluke, pravobraniteljica naglašava kako navedeni primjeri svakako nisu odraz politike nulte tolerancije na nasilje u obitelji i rodno utemeljeno nasilje te u tom smislu ne šalju poruku javnosti da ćemo se kao društvo najstrože obraćunati s ovom vrstom nasilja.

Pravobraniteljica, k tome, upozorava na nužnost sveobuhvatnih promjena. Kao jednu od ključnih vodilja navodi Istanbulsku konvenciju koja je zadnjih godina na meti desnice zbog 'rodne ideologije'. Iako je njojne omogućen početak poboljšanja zakona i prakse u suzbijanju rodno utemeljenog nasilja, nasilja u obitelji i nasilja prema ženama, to se prema mišljenju pravobraniteljice nije dogodilo na sustavan način uz vodstvo struke. Država mijenja zakone na temelju individualnih slučajeva, civilnih inicijativa i prosvjeda građana i ponekad zanemaruje znanstvena istraživanja, struku, međunarodne trendove i konvencije, ali i specifičnosti hrvatskog društva. Pravobraniteljica upozorava da je i dalje značajan broj propisa ostao neusklađen s Konvencijom. 'Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Kazneni zakon, Prekršajni zakon, Obiteljski zakon ključni su zakoni u području suzbijanja rodno utemeljenog nasilja koji i dalje ne prepoznavaju

Sudski sporovi su dugački i skupi, a cilj bi trebao biti smanjivanje financijskih troškova i drugih prepreka koje sprječavaju žrtve u prijavljivanju ili procesuiranju slučajeva na odgovarajućem sudištu – govori Snježana Vasiljević s Pravnog fakulteta

nasilje prema ženama kao rodno utemeljeno ili ga ne kriminaliziraju ili ne određuju gojenje po službenoj dužnosti ili u konačnici ne pružaju stvarnu već samo deklaratornu zaštitu žrtvama', poručila je pravobraniteljica.

Izvanredna profesorica na Pravnom fakultetu u Zagrebu SNJEŽANA VASILJEVIĆ ističe da je pravni okvir u Hrvatskoj zadovoljavajući na formalnoj razini, ali da je potrebno učiniti dodatne napore u postizanju stvarne jednakosti. 'Duboko ukorijenjeni seksizam potiče porast izravne diskriminacije (poput diskriminacije trudnica), seksualnog uzinemiravanja na radnom mjestu, nasilja u obitelji te seksističkog govora mržnje u javnom prostoru i na internetu', kaže Vasiljević, zbog čega smatra da je nužno implementirati Preporuku Vijeća Europe iz 2019. godine o sprječavanju i borbi protiv seksizma te donijeti novu Nacionalnu politiku za ravnopravnost spolova. Važno je, dodaje, i provoditi sveobuhvatne i kontinuirane edukacije na svim razinama, u obrazovanju, državnoj upravi, javnim i privatnim tvrtkama, a posebno pravosudnih dužnosnika, sudaca te policijskih službenika.

— Sudski sporovi su dugački i skupi, a cilj bi trebao biti smanjivanje financijskih troškova i drugih prepreka koje sprječavaju žrtve u prijavljivanju ili procesuiranju slučajeva na odgovarajućem sudištu te poduzimanje koraka za rješavanje rizika reviktimizacije. Konačno, potrebno je ustaviti sustav koji će u društvenom kontekstu ohrabriti žrtve da istupe i da se odluče na pokretanje postupka protiv počinitelja, ističe Vasiljević.

Slično rezonira i Maja Mamula, koja tvrdi da bez ranih programa prevencije seksualnog uzinemiravanja i nasilja, uključenih u vrtiće, osnovne i srednje škole, nećemo imati ozbiljnu promjenu. Važne su i kampanje osvještavanja javnosti, reakcija gradana na seksualno uzinemiravanje drugih umjesto okretanja glave, te dovoljan broj specijaliziranih mjesto za podršku žrtvama, što u Hrvatskoj još nije slučaj.

— Takoder, poruke koje šalje zakonodavac kroz zakone, ali i sudska praksa, zasigurno još uvijek ne pridonese da se žrtve odluče na prijavu, zaključuje Mamula, pozivajući sve osobe koje su doživjele bilo kakav oblik seksualnog nasilja da se jave Ženskoj sobi za besplatnu pomoći i podršku na svim razinama. ■

Macronova doktrina pendreka

Krajem studenog u donjem domu francuskog parlamenta izglasan je prijedlog zakona o sigurnosti prema kojemu je objavljivanje i distribuiranje snimki policajaca trebalo postati protuzakonito. Jedan je to u nizu autoritarnih zakona koji govore o nesklonosti vlasti da suzbiju brutalnost francuske policije

Policjski sindikati usprotivili su se predloženim reformama za suzbijanje rasizma (Foto: Stephane Lemouton/PIXSELL)

FRANCUSKI predsjednik EMMANUEL MACRON dao je sredinom studenog istraživačkom centru Groupe d'études géopolitiques 33 minute dugačak video intervj u pod naslovom 'Macronova doktrina'. U 'jednom od njegovih najdužih intervjuja' predstavio je svoju 'novu doktrinu o međunarodnim odnosima', a iz tog predstavljanja bilo je očigledno da on sebe i svoju zemlju vidi kao predvodnike transformacije evropskog projekta u bitno utjecajniji globalni faktor.

To bi se trebalo dogoditi na polju svojevrsnih niša kao što su zdravstvo, digitalne i zelene tehnologije. No na pitanje da navede neki 'evropski san', Macron je rekao i da bi Evropa 'trebala ponovno preuzeti baklju vlastitih vrijednosti u borbi protiv terorizma i radikalnog islamizma'. Naglasio je da to ne bi trebao biti sukob kršćanske i islamske civilizacije, već da se radi o 'borbi za nas, borbi protiv barbarstva i mračnjaštva'. 'Da Evropa ima judeokršćanske korijene je činjenica, ali ona je isto tako izgrađena na dva temelja, suživotu religija i sekularizaciji politike, to su njezina dva najveća dostignuća. Borba naše generacije u Evropi bit će borba za naše slobode. To dakle neće biti novo prosvjetiteljstvo, ali će biti obrana prosvjetiteljstva od mračnjaštva', zaključio je.

Kao predstavnik ekstremnog centra, Macron je retorički izrazito vješt u balansiranju suprotstavljenih političkih stavova pa, primjerice, s lakoćom može govoriti o nužnosti socijalne pravde, ali samo u kontekstu osimoma srednje klase. Osim u činjenici geopolitičke snage Francuske, i tu možda treba tražiti razloge zašto njegovo vladilo polazi za rukom donositi zakone autoritarnih tendencija a da se to ne problematizira u evropskim institucijama, i istovremeno zauzimati tvrd stav prema kršenjima vladavine prava u Poljskoj i Mađarskoj.

Posljednja takva dva zakonska prijedloga, jedan koji se odnosi na ovlasti policije i drugi koji se tiče suzbijanja terorizma, naišla su na žestok otpor samo na ulicama francuskih gradova, dok je većina vodećih medija te dogadaje popratila više kao još jedan iskaz francuske folklorne prakse nasilnog demonstriranja, negoli ozbiljan institucionalni nastaj na iste one vrijednosti za koje Macron izgara u svojim govorima.

Krajem studenog tako je u donjem domu parlamenta izglasano prijedlog novog zakona o sigurnosti prema kojemu je objavljuvanje i distribuiranje snimki policajaca trebalo postati protuzakonito. Objavljuvanje snimke lica ili bilo kojeg drugog 'identificirajućeg elementa' kojim se 'ugrožava fizički ili psihoški integritet' policajaca kažnjavalо bi se globom do 45 tisuća eura ili godine dana zatvora. Taj zakonski prijedlog u siječnju je trebao proći i izglasavanje u Senatu, da ga nije preduhitrio dogadjaj koji je pokazao koliko je snimanje bitno za suzbijanje poslovične brutalnosti francuske policije, zbog čega je, uostalom, i predložen.

Nekoliko dana nakon predstavljanja novog zakona, tamnoputi 41-godišnji muzički producent MICHEL ZECLER, porijeklom s Martiniquea, uputio se u svoj studio smješten u elitnom 17. arondismanu Pariza, gdje ga je presrelo nekoliko policajaca. Budući da nije imao obaveznu masku, Zecler je požurio ući u studio, no policajci su ga dohvatali i punih šest minuta tukli rukama, nogama i pendrecima, pa čak i bacili dimnu bombu u tek nekoliko kvadrata velikom predvorju studija. Potom su ga odveli u pritvor, zajedno s još nekoliko ljudi koji su tamo bili i priskočili u pomoć, te podigli protiv njega kaznenu prijavu zbog napada na policajce. Zecler bi po svemu sudeći za to bio i osuđen da nedugo nakon incidenta na portalu

Prema izvještaju ureda pučkog pravobranitelja iz 2017., u Francuskoj mladi muškarci crnačkog ili arapskog porijekla imaju 20 puta veću šansu nego bijelci da ih policija zaustavi radi pretresa

Loopsider nije osvanula snimka nadzorne kamere koja svjedoči suprotno od onoga što su rekli policajci.

Protiv policajaca je pokrenuta istraga a on je oslobođen, nakon čega je novinarima ispričao da su ga policajci vrijeđali rasističkim uvredama i da su im 'oci bile pune mržnje'. Pokušavši shvatiti zašto su ga napali, rekao je da im je možda bilo sumnjivo 'u bogatoj četvrti vidjeti crnca koji izgleda kao da dolazi iz radničkog kvarta'. Uz višestruke ozljede glave i tijela, Zecler mora i na operaciju teticu na ruci. Nekoliko dana kasnije objavljene su i snimke policijskog prebijanja 24-godišnjeg sirijskog fotografa, suradnika novinske agencije AFP, dok je snimao upravo prizore policijske brutalnosti na jednom od prosvjeda koji su uslijedili povodom novog zakona o sigurnosti.

Prema izvještaju ureda pučkog pravobranitelja iz 2017. godine, u Francuskoj mladi muškarci crnačkog ili arapskog porijekla imaju 20 puta veću šansu nego bijelci da ih policija zaustavi radi pretresa. Slučaj Michela Zeclera tu statistiku potvrđuje, a snimanje telefonom ujedno je jedan od rijetkih načina za pripadnike manjina da dokažu agresivno postupanje policije. Budući da su nakon objave ove snimke uslijedili masovni protesti diljem francuskih gradova, predsjednik Macron javno je izrazio zgrajanje nad ovakvom policijskom praksom, a premijer JEAN CASTEX najavio je osnivanje radne skupine koja bi do početka iduće godine trebala razraditi novi prijedlog zakona kojim će se uređiti odnosi između policije i medija.

Što se, pak, tiče odnosa francuske vlade i policije, o njemu svjedoči događaj iz lipnja, kada su se policijski sindikati usprotivili

Prijedlog protiv novog zakona o sigurnosti (Foto: Elyxandro Cegarra/PIXSELL)

predloženim reformama za suzbijanje rasizma, koje su predviđale zabranu izvođenja zahvata koji dovodi do gušenja. U to su se vrijeme diljem svijeta dogadali protesti protiv policijskog rasizma u Americi, povodom ubojstva Afroamerikanca GEORGEA FLOYDA koji je umro upravo uslijed gušenja takvim zahvatom.

No za razliku od notorno rasističke američke policije, pritom s DONALDOM TRUMPOM na vlasti, francuska vlada nije uspjela zahvat gušenja staviti izvan zakona jer joj to nisu dozvolili policijski sindikati. Pritom se u Francuskoj u siječnju dogodio slučaj istovjetan onome Georga Floyd, kada su policajci zaustavili 42-godišnjeg dostavljača alžirskog porijekla CÉDRICA CHOUVIATA, zbog toga što je na skuteru razgovarao mobitelom. Chouvia je umro dva dana kasnije od posljedica gušenja i slomljene grkljana, a policajci su optuženi za ubojstvo iz nehata.

Unatoč tome, tadašnji Ministar unutarnjih poslova CHRISTOPHE CASTANER od zabrane je odustao i ispričao se sindikatima nakon što su ovi upriličili prosvjede diljem zemlje. Stoga analitičari smatraju da je bilo kakve dubinske reforme policije zapravo iluzorno očekivati jer je ona vlasti od presudne važnosti za razbijanje učestalih nasilnih protesta. Naročito to vrijedi za Emmanuela Macrona, čiji je mandat praktički od prvog dana obilježen masovnim prosvjedima, počevši od pokreta Žutih prsluka koji je nastao 2018. zbog povećanja cijene benzina, preko najave mirovinske reforme koja je prošle zime dovela do višemjesečnog generalnog štrajka, pa do protesta protiv policijske brutalnosti i rasizma.

Krajem rujna organizacija Amnesty International objavila je izvještaj koji dokumentira upravo do koje je mjere policije u Francuskoj instrumentalizirana kao pendrek vlasti umjesto kao služba za zaštitu građana, te analizira drakonsko suzbijanje prava na okupljanje i protestiranje, zloupotrebu globi, arbitarna hapšenja i sudski progon ljudi koji nisu počinili nikakav prijestup, uključujući i novinare, aktiviste za ljudska prava, pa čak i radnike hitne pomoći.

Izvještaj pokriva period između 2018. i 2019. godine te konstatira da se napad reprezivnih institucija na mirne prosvjednike nastavio i u 'post-lockdown' periodu. U vrijeme protesta Žutih prsluka od kraja 2018. do sredine 2019., navodi se u izvještaju, u predistražnom pritvoru završilo je više od 11 tisuća ljudi, a u te dvije godine 40 tisuća ljudi osuđeno je prema 'nejasno definiranim zakonima o protestiranju'. Samo 2019. više od 20 tisuća ljudi osuđeno je zbog 'iskazivanja prezira prema javnim službenicima', za što je predviđena kazna do 15 tisuća eura ili godinu dana zatvora.

Sindikalist Frédéric, primjerice, u dvije godine pet je puta morao platiti globu za taj

Nakon ubojstva profesora povijesti Samuela Patyja na policijskom ispitivanju završio je i niz djece stare samo 10 godina zato što su nezgrapno odgovarala na pitanja učitelja kao što su 'što mislite da bi mi se dogodilo da nacrtam proroka'

prijestup, a jedan prosvjednik u Marseilleu platio je 900 eura globe i još 1000 eura 'odštete' policijacu kojega je opsovao jer je ovaj udario prosvjednicu. Budući da su prije pojavе koronavirusa sudionici protesta počeli nositi maske, kacige i zaštitne naočale kako bi se zaštitili od suzavca i gumenih metaka, uvedena je i zabrana pokrivanja lica, s globom do 15 tisuća eura, a jedna je žena u Parizu kažnjena zbog 'pripremanja nasilnih prosvjeda' jer je na Dan Bastilje na Elizejskim poljama napuhavala balone.

Unatoč 50 tisuća umrlih zbog epidemije Covida-19, francuska je vlada, čini se, obođrena u donošenju ovakvih zakona rastom podrške birača koji traže zaštitu od nasilnih socijalnih nemira, ali i terorističkih napada koji su u zadnjih pet godina uzeli više od 260 života.

Na valu te podrške donesen je i novi paket mjera za 'suzbijanje terorizma' i 'obranu Republike i njezinih vrijednosti', koje uključuju i zabranu školovanja kod kuće, ali i obavezu nastavnika da prijavljuju sumnjivo ponašanje učenika. Ukrzo nakon posljednja dva teroristička napada u listopadu, ubojstva profesora povijesti SAMUELA PATYJA i trostrukog ubojstva u Nici, na policijskom ispitivanju završio je i niz djece stare samo 10 godina zato što su nezgrapno odgovarala na pitanja učitelja kao što su 'šta mislite da bi mi se dogodilo da nacrtam proroka'. Jedna je djevojčica, primjerice, odgovorila da bi učitelj bio ubijen. Djeca su optužena da su 'opravdavala terorizam' zbog čega će morati pohađati tečaj građanskog odgoja, a njihovi roditelji ispitivani su o svojim religijskim praksama i stavovima. Ukupno je tijekom tri tjedna procesuirano oko 400 takvih prijava, a njih 17 rezultiralo je otvaranjem policijske istrage.

Komentirajući Macronove mjere za de-radikalizaciju društva, bivši član njegove stranke AURÉLIEN TACHÉ rekao je da se nije, pod egidom zaštite republikanskih vrijednosti, zapravo ide niz dlaku protivnicima Republike koji imaju ksenofobnu agendu. Taché je time aludirao da se Macron dodvrava biračima desnice, za čije će se glasove na predsjedničkim izborima 2022. boriti s kandidatkinjom ekstremne desnice MARINE LE PEN. JEAN-LUC MÉLENCHON, parlamentarni zastupnik stranke ljevice Nepokorena Francuska i još jedan predsjednički kandidat, također smatra da je borba za pridobivanje glasova konzervativnih birača dovela do porasta islamofobije na političkoj sceni te da zloupotreba pojma laiciteta produbljuje fragmentaciju francuskog društva. ■

INTERNACIONALA

Čovjek kao Bokan

Patološki huškač već je nekažnjeno posijao dovoljno zla u ratovima 90-ih, a sije ga nekažnjeno i danas, prema svima koji se ne uklapaju u njegovu bolesnu koncepciju nacije

KRATKI tekst što su ga Novosti objavile o ARNAUDU GOUILLONU, kojeg je srpski ministar vanjskih poslova NIKOLA SELAKOVIĆ nedavno imenovao za direktora Uprave za suradnju s dijasporom i Srbima u regiji, izazvao je nekadašnjeg idejnog vođu paravojne formacije Beli orlovi DRAGOSLAVA BOKANA na seriju bijesnih komentara usmjerenih prema Novostima, Srpskom narodnom vijeću i posebno autorici teksta ANJI KOŽUL. Goullion je srpski državljanin francuskog porijekla koji je funkciju, prema ministru Selakoviću, zasluzio osvjeđenočenom borbom 'za bolji položaj srpskog naroda na Kosovu i za istinu o istorijskim dogadjajima u regionu u protekla tri desetljeća'. Zbog humanitarnog rada njegove fondacije Solidarnost za Kosovo, obogažvana je ličnost u Srbiji i Republici Srpskoj gdje je nagrađen visokim odlikovanjima. No mladi Gouillon, podsjetila je novinarka Novosti, bio je u Francuskoj pripadnik desnih islamofobnih grupa, a njegova fondacija na Kosovu djeluje jednonacionalno.

To podsjećanje uzbudilo je Bokana, danas nerealiziranog filmskog režisera, a nekoć ideologa paravojne skupine čiji su pripadnici počinili neke od najsvirepijih zločina u ratovima u Hrvatskoj i BiH. Trojica su osuđena u Haagu, a neki i u Srbiji. MILAN LUKIĆ osuđen je u Haagu između ostalog i zbog ubojstva 59 muslimanskih žena, djece i staraca koje

Dragoslav Bokan u emisiji
Balkan info

je u lipnju 1992. zaključao i zapalio u jednoj kući u Višegradi, da bi dva tjedna kasnije njegova skupina u drugoj kući zapalila još 60 civila. Beli orlovi bili su umiješani i u zločin u hrvatskom selu Lovasu, gdje je u jesen 1991. ubijeno 70 ljudi. Nije jasno koliko je u njihovim zlodjelima bilo Bokanova učešće, jer neki ga smatraju većim hvalisavcem nego ratnikom. No svakako je bio zlotvor koji je huškač ljude da mrze zbog nacije i vjere, da ubijaju i ginu za njegove bolesne nacionalističke fantazije. Na skupovima 1991. urlao je: 'Sad ćemo stvarno da ruke odsecamo!' Kasnije se hvalisao kako je strijeljao ustaše.

Bokan je 1993. skinuo uniformu i posvetio se propagandnom ratu u Bosni, gdje osniva časopis Naše ideje. Nakon 2000. nastavio je nacionalističku medijsku djelatnost, a zbog jedne pljačke iz 1996. bio je 2009. i osuđen na godinu dana zatvora. Danas se predstavlja kao 'reditelj, pisac, filosof, istoričar umetnosti, kulturolog, kreativni direktor, urednik, stručnjak za marketing, konsulant', ali njegova javna uloga nije bila osobita sve donedavno, dok nije pripušten u blizinu državnih struktura. Dugo se tužio da ga nigdje ne primaju, a ove se godine izgleda domogao angažmana na režiji službene komemoracije za žrtve 'Oluje' u Sremskoj Rači, s traktorima i stojadinama u scenografiji. Barem se time hvali.

Da je Bokan početkom 90-ih bio patološki nacionalistički lajavac jasno je i danas, kada svako malo gostuje u opskurnim YouTube emisijama, sposoban da satima jednolično agilno štekće o mržnji Hrvata, Šiptara i muslimana prema Srbima i svemu što je srpsko. Početkom rujna držao je tako trosatni monolog o mržnji srpskih susjeda prema Srbima i svemu što je srpsko. Nije zaboravio ni bjelosvjetsku urotu velikih sila koje mrze

Srbe i sve što je srpsko. Nije zaboravio ni autošovinizam, samomržnju dijela Srba, u koje spadaju kvarni intelektualci i razmaženo građanstvo sa svojim modernističkim tlapnjama, sekularizmom, feminizmom, LGBT pravima i drugim dekadentnim vrijednostima. Takvi za Bokana nisu Srbi. To su doslovno 'izdajnici', 'izrodi', 'degenerisani primerici'.

Naročito su sumnjivi Srbi u Hrvatskoj. Bokan ne razumije kako oni mogu živjeti s Hrvatima jer Hrvati su opasan narod koji mrzi Srbe jednako kao i Šiptari, čak i gore. 'Koliko su nas pobili! Planine mrtvih Srba, planine mrtvih Srpskinja, planine mrtve srpsčadi', opominje Bokan i kaže da su Hrvati dvolični. Imaju dnevno lice, evropsko, "a onda noć pada i nastupa klanje Srba, sa rukama krvavim do laka". Hrvati su jezivi, kaže on, kod njih 'ima nečeg jezivog, nečeg goreg od fašizma'. Zbog toga su Srbi koji suraduju s Hrvatima u najboljem slučaju 'kapoi' u konclogoru za Srbe zvanom Republika Hrvatska. 'BORIS MILOŠEVIĆ je u toj funkciji, kao i PUPOVAC, kao kapo, kao ljudi koji suraduju sa okupatorima da bi dobili bolji ručak i malo bolji život', kazao je u emisiji, čudeći se što ne odu iz Hrvatske.

Na Novosti se obrudio beskrajnim Facebook statusima koje su reproducirali pojedini šovinistički portalni, a njegove teze slijedila su i dva lista, Kurir i Večernje novosti. Bokan napada novinarku Novosti opsensivno joj ulazeći u profile na društvenim mrežama, skidajući fotografije i njušeći po privatnom životu. Piše da je 'izdala sve srpsko u sebi', da je 'nominalna Srpskinja' i 'nekadašnja sunarodnica', da je 'primerak apsolutno najgoreg pokolenja u našoj istoriji', da je 'srbomrziteljka' i 'pritvorna guja' kojoj treba oduzeti nezasluženi crkveni orden i državljanstvo te joj onemogućiti ulazak u Srbiju. Njen je tekst 'najjeziviji napad na srpsku državu', to je 'jezivi, neljudski i antisrpski tekst', to je 'zločinački i srbofobijom ispunjeni tekst', a Novosti su 'nesnošljiva mešavina najgoreg ulizištva svojim šovinističkim cenzorima i gospodarima', one su 'prohrvatski, ekstremno levičarski i jugoslavenski orientisani titoistički saradnik srpskih neprijatelja', one su 'mračni hrvatski tjednik' i otvoreno 'antisrpsko glasilo'. Milošević i Pupovac samo glume zastupnike Srba u Hrvatskoj, dok ustvari rade po nalozima 'srbomrziteljske hrvatske države'. To njega brine: 'Stravično je dokle mogu da idu razni srpski izrodi i ostrščeni mrzitelji sopstvenog naroda!'

Pod sumanutim statusima nanizale su se odvratne uvrede i prijetnje Anji Kožul, a sam Bokan dodaо je sljedeći komentar: 'Zauvek zapamtite njezino lice i nemojte joj dozvoliti da glumi Srpskinju posle ovoga. Ona je naš neprijatelj, izrod i izdajnik, onaj najbedniji - što za šaku kuna radi sve što joj kažu, u svim pozama i kad god se čefne njenim gazdama iz šahovničarske kvazi države.'

Pored njegovih riječi, nema se o Bokanu još puno za reći. On je simptom šireg problema što ga imaju oni koji njegove teze filtriraju u novinske komentare, kao i oni koji smatraju prikladnim angažirati ga da im režira bilo što. Patološki huškač već je nekažnjeno posijao dovoljno zla u ratovima 90-ih, a sije ga nekažnjeno i danas, prema svima koji se ne uklapaju u njegovu bolesnu koncepciju nacije koju mrzi cijeli svijet i čiji pripadnici mrze sami sebe. Zaista, kakav čovjek mora biti da živiš za to? Čovjek kao Bokan.

■ Nikola Bajto

KRATKO I JASNO

Merkel je za strogi lockdown

Kakvo je stanje u Njemačkoj i koje su mјere na snazi?

U Njemačkoj je trenutno na snazi takozvani mali lockdown, uveden početkom studenog. No on nema puno veze s lockdownom koji smo imali ovog proljeća. Život teče više-manje normalno. Restrikcijama su pogodene tek neke branje poput ugostiteljstva, sportskih sadržaja i kulturnih institucija. Škole i vrtići rade normalno, a ljudi idu na posao. No uvedene mјere nisu polučile željene rezultate. Primarni cilj je bio smanjenje incidencije infekcija na manje od 50 na 100.000 stanovnika. Njemačka je sada jako udaljena od toga – trenutna incidencija iznosi 150 infekcija na 100.000 građana. Ipak, smanjen je eksponenciјalni rast. No porastao je znatno i broj smrtnih slučajeva, premašivši 500 slučajeva na dan. To su sasvim drugačiji razmjeri krize od proljeća. Ne može se reći da Nijemci imaju magično rješenje kako spriječiti širenje krize.

Njemački stručnjaci traže stroži lockdown – od 24. prosinca do najmanje 10. siječnja trebalo bi zatvoriti sve trgovine, a tijekom praznika izbjegavati putovanja?

U dramatičnom apelu znanstvenici njemačke akademije Leopoldine traže uvođenje strogog lockdowna, odnosno da mjesec dana život miruje, da ljudi rade od kuće, da se zabrane turistička putovanja, a trgovine zatvore i, ako smo dobro razumjeli, da se zabrani održavanje misa. I kancelarka ANGELA MERKEL preferira strogi lockdown od Božića te pokušava sprječiti euforiju nastalu zbog cjepiva. Naime, i ovdje smo svjesni činjenice da su blagdanski dani rizični za širenje zaraze.

Pet znanstvenika iz znanstvenog savjeta hrvatske Vlade poručilo je da su izbačeni iz ovog tijela, što je Vlada kasnije pokušala ublažiti tvrdnjom o nesporazumu. Kako u Njemačkoj funkcioniра odnos vlasti i stručnjaka?

Kancelarka Merkel u pravilu, ne samo u slučaju ove krize, sluša savjete stručnjaka, ne samo virologa i medicinara. I to iz jednostavnog razloga što je i sama znanstvenica. Međutim, unatoč prigovorima izgovorenim u Bundestagu u jeku krize na proljeće da se skriva iza odluka znanstvenika, vlada je ustvrdila da odluke donosi na temelju mišljenja stručnjaka, ali je naglasila da ona snosi političku odgovornost.

■ M. Baćić

Nova svemirska utrka

**Kina izdvajanjima za znanost
ubrzano dostiže Sjedinjene Države, a
rivalstvo u svemiru samo je dio vojnog,
tehnološkog i ekonomskog rivalstva na
matičnom planetu**

KINESKA svemirska sonda Chang'e 5 lansirana 23. studenog trebala bi se sredinom prosinca spustiti na Zemlju s vrijednim teretom od dva kilograma Mjesečeva tla. Ako projekt Kineske nacionalne svemirske agencije (CNSA) prođe po planu, Kina će postati treća zemlja koja je uspjela na Zemlju donijeti dio Mjeseca – posljednju takvu misiju izveo je Sovjetski Savez još davne 1976. Materijal izvučen bu-

šenjem Mjesečeve površine trebao bi dati neke odgovore vezane uz nastanak Zemljiniog prirodnog satelita. Ovom misijom Kina je istaknula kandidaturu za novog svjetskog lidera u istraživanju Mjeseca. Program Chang'e, nazvan po kineskoj božici Mjeseca i započet ranih 2000-ih, dosad je uspješno u orbitu oko Mjeseca poslao pet, a na površinu tri sonde. Prošle godine, Kina je postala prva zemlja koja je uspjela spustiti sondu i 'lunohod' na stranu Mjeseca stalno okrenutu suprotno od Zemlje. Program predviđa izgradnju robotske svemirske stanice do 2022., a do kraja desetljeća i misiju s ljudskom posadom.

Sonda Chang'e 5 sletjela je 1. prosinca i na Mjesec postavila kinesku zastavu (Foto: CNSA/CLEP)

PERSONA NON CROATA

Foto: EXPA/PIXSELL

Ugledni britanski list The Guardian objavio je ovogodišnju listu 100 najboljih nogometnika svijeta. Na 97. mjestu našla se JELENA ČANKOVIĆ, vezna igračica švedskog FC Rosengårda i ženske reprezentacije Srbije. Tijekom 2020. ostvarila je drugi najveći broj udaraca na gol i stvorila najviše šansi u čitavoj Europi. 'Njena kreativnost, inteligencija i oko za gol čine je igračicom na koju treba обратити pažnju', komentira Žiri, koji između ostalog čine legende ženskog nogometa poput Anje Mittag ili Lotte Schelin.

■ J. B.

Kineske svemirske ambicije očekivano su privukle pažnju sila koje su ranije vodile u istraživanju Mjeseca, no ta su istraživanja posljednjih 40-ak godina znatno usporila. To se osobito odnosi na Sjedinjene Države. Predsjednik na odlasku, DONALD TRUMP, još je 2017. u prvoj godini svog mandata – što je ujedno bila i 45. obljetnica boravka posljednjeg američkog astronauta na Mjesecu – naložio pokretanje novog programa istraživanja Zemljiniog satelita. Program je nazvan 'Artemis', po grčkoj božici Mjeseca Artemidi, a do 2024. predviđa slanje prve astronautkinje na Mjesec. U skladu s dugoročnom strategijom američkog svemirskog programa, Artemis uključuje znatno sudjelovanje privatnog sektora, odnosno 'autorsing' dijela poslova, što podrazumijeva i orientaciju programa prema komercijalnom iskorištavanju svemira. Artemis, međutim, zasad znatno kasni jer je Kongres pod kontrolom opozicijskih demokrata odbijao odobriti potrebna sredstva. No uspješne kineske misije i rastuće globalno rivalstvo među dvjema svjetskim velesilama mogli bi ubrzati i američke planove.

Iako Kina i SAD nisu jedine zemlje s velikim planovima za Mjesec – programe misija imaju i Japan, Rusija i Indija – izgledno je da su dvije najveće sile glavni takmaci. Tijekom mandata XI JINPINGA i XI JINTAOA kineska izdvajanja za znanost dosegla su gotovo 2,5 posto budžeta. Prema časopisu Science, Kina je 2018. na istraživanja potrošila 468 milijardi, a SAD 582 milijarde dolara, no razlika je iz godine u godinu sve manja. Kinesko-američko rivalstvo u svemiru samo je dio vojnog, tehnološkog i ekonomskog rivalstva na matičnom planetu. Rastuće tenzije između dvije države koje zajedno čine preko 40 posto globalne ekonomije potaknule su nagadanja o mogućnosti novog hladnog rata i povratka bipolarnog svijeta.

Obnovljeni interes za Mjesec savršeno se uklapa u to predviđanje. Nije slučajno da su zadnji veliki poduhvati na Zemljiniom satelitu izvedeni 1970-ih, u jeku tadašnjeg američko-sovjetskog hladnog rata. Bez te kompeticije bilo bi teško opravdati golema financijska izdvajanja za svemirski program. NASA-in program Apollo (1961.–1972.), koji je uključivao i spuštanje ljudskih posada na Mjesec, svojevremeno je zapošljavao nevjerljivih 400.000 ljudi i trošio oko 4,5 posto državnog proračuna SAD-a. Tadašnji svemirski programi bili su i sastavni dio vojnog ulaganja u razvoj raketne tehnologije, odnosno interkontinentalnih balističkih nuklearnih projektila koji su osiguravali uzajamno uništenje. Čak i u slučaju da se američko-kinesko rivalstvo razvija prema 'novom hladnom ratu', zasad se srećom ne radi o utrci u razvoju naoružanja koje može u sekundi uništiti čovječanstvo. Ta tehnologija, doduše, već postoji, a Kina i SAD samo su neke od zemalja koje je posjeduju. S druge strane, osim sredstva za nadmetanje, svemirski programi svojevremeno su bili i prilika za rijetku suradnju suprostavljenih velesila. Iako kineska i američka svemirska agencija trenutno ne surađuju, obje su u partnerskom odnosu s Evropskom svemirskom agencijom, koja je zasad odustala od velikih samostalnih planova za Mjesec. Bolja globalna suradnja među silama mogla bi biti ključna ne samo za svemirska istraživanja, nego i za opstanak života na ovom planetu. Dovoljno se prisjetiti da smo usred pandemije, ali i na pragu klimatske katastrofe.

■ Nikola Vukobratović

Frontex protiv migranata

KLUBOVI zastupnika socijalista (S&D) i ljevice (GUE/NGL) u Evropskom parlamentu zatražili su ostavku šefa evropske granične agencije Frontex FABRICEA LEGERIJA, nakon što je zajednička istraživačka grupa Bellinger, Lighthouse Reports, Der Spiegel, ARD i TV Asahi otkrila da je agencija institucionalno uključena u protuzakonita protjerivanja (*pushbacks*) migranata u Grčkoj. Prema tom izvještaju, u Egejskom moru moru *pushbackovi* tipično izvode na dva načina: blokiranjem gumenjaka koji plove iz Turske prema Grčkoj ili fizički, dok plovilo ne ostane bez goriva, ili 'onesposobljavnjem motora', te, ukoliko su se dokopali grčkog kopna, 'stavljanjem ljudi na gumene čamce bez sredstva pogona i potom šlepanjem i ostavljanjem čamaca na pučini'. U jednom incidentu iz travnja, primjerice, njemačka posada Frontexa svjedočila je događaju u kojem je grčka obalna straža 'poduzela mјere za kontrolu granice' blizu otoka Samosa. Izraz se odnosi na namjerno stvaranje valova oko izbjegličkog čamca, što je u ovom slučaju učinjeno unatoč upozorenjima Frontexove nadzorne letjelice da gumeni čamac nema motor i da ljudi njime ne mogu upravljati.

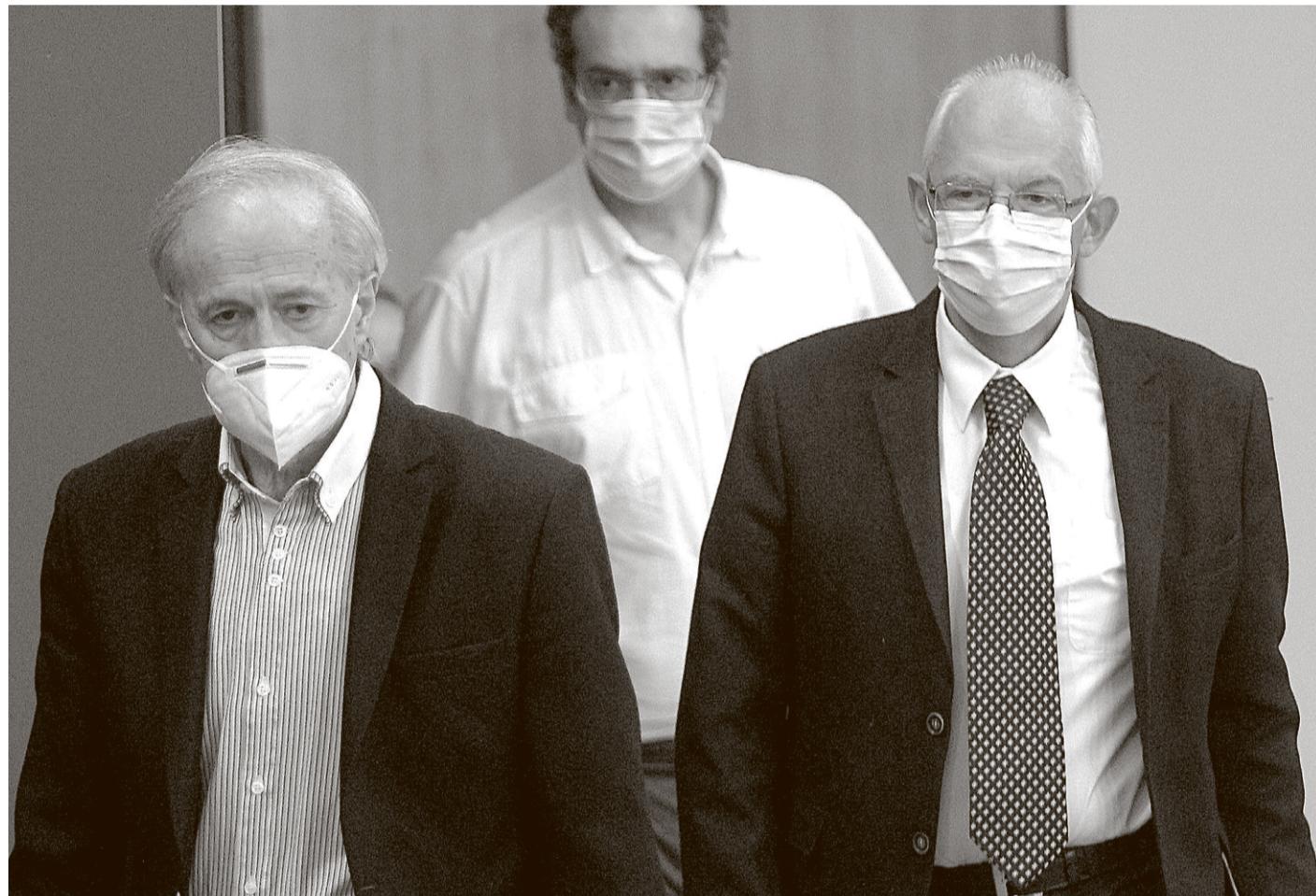
Nijedan od ovih postupaka nije službeno zaveden u Frontexovim dnevnicima, a agencijski zaposlenici svjedočenja su novinarima dali anonimno. Jedini poznati slučaj službenog problematiziranja ovakve prakse dogodio se sredinom studenog, od strane predstavnika Švedske u odboru Frontexa, a istoga dana Evropska komisija zatražila je od agencije očitovanje o ovim optužbama. Početkom prosinca Fabrice Leggeri saslušan je u parlamentarnom Odboru za unutarnje poslove, gdje je negirao sve navode iz novinarske istrage. Leggeri se pred Odborom branio tvrdnjama da su mu 'ruke vezane evropskom legislativom i političkim sukobima Grčke i Turske' i rekao da je evropska regulativa o nadzoru granica iz 2014. 'nejasna' pa, primjerice, Frontex dozvoljava da od ljudi na čamcima zatraži da promjene kurs i ne ulaze u grčke teritorijalne vode. Požalio se i da turska vlada svojim borbenim avionima redovito ometa Frontexove letjelice zato što ima teritorijalne sporove s Grčkom, što su članovi Odbora priznali kao problem, ali ne takav da bi opravdao protjerivanje ljudi u životno rizične situacije.

Leggeri je morao objasniti i zašto agencija još nije realizirala odluku o zapošljavanju 40 ljudi koji bi kontrolirali krši li Frontex međunarodno humanitarno pravo, odgovorivši da već mjesecima ne uspijeva s Komisijom rješiti s tim povezane administrativne zavrzlame. Rekao je i da je Frontex grčkim vlastima slao upozorenja, na koja su oni uzvraćali da nikakva pravila nisu prekršena. 'Žao mi je, ali sistem EU je takav da ja ne mogu ne vjerovati nacionalnoj vlasti da države članice ako ona kaže da je sve u skladu sa zakonom', zaključio je. Frontex je, inače, s proračunom od 460 milijuna eura najobiljnije finansirana evropska agencija, a uskoro će upravo njezini zaposlenici postati prvi uniformirani službenici u povijesti Evropske unije.

■ T. Erceg

Virus razdora

Napadi na Krizni štab iz redova vladajuće koalicije sugeriraju da i u njoj tinjaju podjele i sukobi, ali još više pokazuju da se srpsko društvo sve teže nosi s polugodišnjom krizom koju je izazvala epidemija koronavirusa

NISAM vam ja neprijatelj nego virus. Iako već mjesecima šalje ovu poruku svima koji ga javno i potajice napadaju i razvlače po medijima i na ulici, najistureniji član srpskog kriznog štaba za borbu protiv epidemije koronavirusa, epidemiolog PREDRAG KON, dobio je ulogu glinenog goluba i u srpskom parlamentu. Kako u njemu praktično nema opozicije, Kona i druge članove Kriznog štaba na Zub su uzeli pojedini zastupnici vladajuće koalicije, prije svih naprednjak VLADIMIR ĐUKANOVIĆ i lider Jedinstvene Srbije DRAGAN MARKOVIĆ PALMA.

Ni brza reakcija predsjednika države i Srpske napredne stranke ALEKSANDRA VUČIĆA, koji se u ime stranke i vlasti Konu i svim članovima štaba ispričao već nakon prvih prozivki u parlamentu, zasad nije zaustavila tamburanje po glavama onih koji u ime zdravstvene struke predlažu mjere i načine suzbijanja epidemije, a konačne odluke donose Vlada i osobno šef države. I dok se napadi na njih iz opozicije i opozicijskog dijela javnosti mogu razumjeti kao pokušaj da i upravljanje epidemijskom krizom iskoriste

kako bi birače dodatno uvjerili da su izabrali lošu vlast, napadi iz redova vladajuće koalicije sugeriraju da i u njoj tinjaju podjele i sukobi, ali još više pokazuju da se i srpsko društvo sve teže nosi s polugodišnjom krizom koju je izazvala epidemija koronavirusa i koju svakim danom sve više produbljuje.

I dok su se nakon Vučićeve intervencije zastupnici naprednjaka makar privremeno primirili, lider Jedinstvene Srbije Marković Palma ovoga je tjedna u parlamentu otiašao i korak dalje. Liječnike iz Kriznog štaba optužio je da 'samo gostuju na televizijama, a ne idu da leče narod'. Dnevnik Blic prenosi da je potom nastavio u istom stilu: 'Sad dok sam išao za Beograd, koju god stanicu da okrenem, neko od lekara priča o koroni. Pa gde ih bre nađoste toliko? Idite tamo kao one vaše kolege koji leče narod. Ja čestitam onim članovima Kriznog štaba koji rade, pa kada izadu sa posla, daju saopštenje koliko je danas zaraženih u njegovoj bolnici bilo. Ništa nije tačno što nam je Krizni štab govorio prethodnih sedam meseci o koroni. Ništa nije tačno, osim brojki koje iznose, samo ti podaci su tačni. Ovo sada je gore vreme nego kada su padale bombe NATO agresora

Dobili ulogu glinenog goluba i u parlament – članovi Kriznog štaba (Foto: ATA Images/PIXSELL)

na Srbiju, sada smo više uplašeni i moramo da vidimo kako to da sprečimo.'

No na tome nije stao. Zastupnik i vječiti gradonačelnik Jagodine Palma je liječnike optužio da 'rade za dobavljače i zbog toga pričaju toliko o vakcinama', u čiju efikasnost inače sumnja. Njegov recept za suočavanje s rekordnim rastom broja novozaraženih građana (od šest do osam tisuća dnevno), s velikim brojem umrlih (60-ak svakoga dana) i preko 8000 na bolničkom liječenju, glasi: 'Ja molim Vladu, da iskoristite ono što je vaša moć, sada ide katolički Božić, pa Sveti Nikola, pa Nova godina... I ako treba ljudima da presedne sve to, ajde da ih pustimo na miru, kao oni koji ratuju kad potpišu primirje, pa da kažemo, ne ratujemo 15 dana, ajde da ne pričamo 20 dana o koroni i o vakcinama.'

Problem je međutim što zastupnik Palma nije egzotična pojava u Srbiji. Blic je ovih dana objavio analizu reakcija svojih čitalaca na pojedine tekstove o korona-krizi i zaključio da polovina njih zagovara i poštuje restriktivne mjere propisane radi suzbijanja

epidemije, a druga polovina im se poput Palme protivi i traži da ih se pusti da na miru žive kao što su dosad navikli.

S druge strane, anesteziolog i predsjednik Sindikata liječnika i farmaceuta Srbije RADE PANIĆ prije 15-ak dana podigao je buru kad je gostujući na srpskoj N1 televiziji zavatio da je 'zdravstveni sistem Srbije zvanično pukao'. Pozvao se pritom na izjavu ministra zdravlja ZLATIBORA LONČARA da je trenutno koronavirusom zaraženo 2340 zdravstvenih radnika zbog čega uskoro više neće biti dovoljno medicinara da liječe oboljele, ali ni mesta u bolnicama zbog velikog priljeva novooboljelih. Panić je zato zatražio uvođenje mjera 'koje su značajno oštire od ovih koje su sada'.

S njegovim ocjenama i zahtjevima odmah su se složili potpisnici proglaša 'Ujedinjeni protiv kovida' koji mjesecima kritiziraju Vladin krizni štab, pogotovo njegov liječnički dio, optužujući ih da zarad političkih interesa vladajućih zaobilaze struku i ne propisuju mjere nužne za suzbijanje epidemije. Još od konca rujna, njihovi predstavnici javno su tražili donošenje strožih mjera, odnosno djelomični ili potpuni lockdown. Sada kad se Srbija po rastu novooboljelih od Covida-19, uz Gruziju, našla na vrhu europske ljestvice, osim što likuju da su bili u pravu, još žešće nasrću na kolege iz Kriznog štaba tražeći da odmah uvedu lockdown ne osvrćući se na interes vladajućih.

OPKOLJENI sa svih strana, izloženi sve grubljim prozivkama i napadima (ni kom epidemiologu BRANISLAVU TIĐOROVIĆU ovih je dana oštećen auto), članovi vladinog Kriznog štaba još uvijek ne odustaju i hodajući po žici pokušavaju izbalansiranim mjerama zaustaviti i suzbiti novi val širenja virusa, ali i omogućiti što je moguće normalniji život građana i privrede. Odgovarajući na kritike zbog uvođenja djelomičnog, a ne potpunog zaključavanja Srbije, unatoč prepunim bolnicama oboljelih, Predrag Kon je za N1 televiziju izjavio: 'Nije tu pitanje greške, odlučeno je da se ne sprovodi maksimalno zatvaranje. Da je odlučeno da bude maksimalnog zatvaranja, onda svakako ne bi bilo ovako velikih brojeva, ali istovremeno bi stao život.' Drugim riječima, Kon očito više nema vremena i živaca za raspravu o tome što se moglo i trebalo poduzeti, jer se rasprava o tome ne samo u Srbiji svela na skolastičku raspravu poput one o tome koliko anđela stane na vrh igle. Slično su zaključili i drugi liječnici iz Kriznog štaba, pa je epidemiologinja DARIJA KISIĆ TEPAVČEVIC na početku aktualnog bujanja epidemije građanima Srbije hladno servirala da 'svaka porodica sada treba da bude svoj krizni štab koji određuje šta je najbolje za sve njene članove, a svako svoj sopstveni kontrolor'.

No s tim obiteljskim kriznim štabovima malo tko, pa ni njihovi članovi, razbija glavu. Mediji u Srbiji ovih dana naveliko objavljaju da su srpska skijališta za novogodišnje praznike već rasprodana, a i organizatorima dočeka Nove godine sasvim dobro ide. Djelomično zatvaranje koje je započelo prošlog vikenda, a trebalo bi trajati do sredine prosinca rezultate će eventualno početi davati uoči praznika. Predrag Kon upozorava da je 'najveći problem za epidemiološku situaciju dolazak novogodišnjih praznika i ponašanje građana kao da se ništa ne dešava, koje bi moglo dovesti do eksplozije epidemije posle Nove godine'. I dok mu kritički, pa i pljuvački, nastrojene kolege poručuju zatvaraj sve ili podnesi ostavku, zastupnik Palma i njemu slični traže da ga se 'ugasi' i pusti ih da na miru tih 20-ak dana žive kao da epidemija ne hara Srbijom i njezinim bolnicama i grobljima. ■

Kasa duplog pasa

Četiri naša najveća nogometna kluba – Dinamo, Rijeka, Hajduk i Osijek – obilno koriste javna sredstva lokalnih zajednica na različite načine. U većini slučajeva ta se sredstva zatim preljevaju u privatne džepove, a brojnim potporama, naknadama i prenamjenama zemljišta nije uvijek lako ući u trag

RODITELJI djece koja se bave nekim sportom odavno već znaju u kojoj mjeri je riječ o privatnim obiteljskim projektima. Njihovo dijete u svom klubu najčešće neće imati potrebnu opremu i neće putovati na turnire u slučaju da roditelj nema otkud platiti dodatni trošak. Ovo društvo ipak više ne pokriva tolike JANICE i LUKICE u nastajanju. No javna sredstva najednom će se pojavitako razigrano čedo iskaže s pubertetom i stanoviti potencijal za profesionalnu karijeru. Nema veze što trenira eventualno u kademima nekoga privatnog kluba – nogometnog, recimo, jer drugo što jedva da postoji.

Sad više nema ni toga, doduše, s obzirom na epidemiološke zabrane treniranja svim neprofesionalnim sportašima. Amaterima ili rekreativcima, veteranim i pionirima zabranjeno je sve, i to ukazuje također na njihovu političku degradaciju u poredbi s realiziranim vrhunskim natjecateljima. Diskriminirani su po obavezama u javnom zdravstvu, baš kao i po pravima u javnim financijama.

Ne postoje istraživanja o tome koliko se u Hrvatskoj odvaja budžetskih sredstava za profesionalni sport, a koliko na neprofesionalne sportske aktivnosti. Prethodne godine je ekonomist TOMISLAV GLOBAN na portalu Ideje.hr analizirao javna davanja opće države – svih razina vlasti, mada su niže u tome izdašnije – za rekreaciju i sport generalno. Vodio se podacima Eurostata u čijoj bazi je skupno prezentirana kategorija 'Rekreacija i sport, kultura i javna emitiranja, religija i rad za opće dobro'. Hrvatska u njoj drži sami vrh Europske unije, na čvrstome trećem mjestu. No kad je istraživač odvojio samo iznose namijenjene rekreaciji i sportu, ostali smo na uvjерljivo zadnjoj poziciji.

Šturi i nerazvrstani podaci o javnim rashodima dadu se upotpuniti finansijskim izvještajima klubova, ali često ni to nije pouzdano. Štošta se prikriva kroz različito navedene namjene i forme uplata grada ili županije direktno klubu, ili kroz lokalne sportske saveze, ili preko komunalnih poduzeća, ili u vidu oglašavanja, ili pomoću zasebnih poslovnih ugovora. Ostaje nam da stanje sondiramo na primjerima četiriju najvećih gradova RH, i dakako nogometnih njihovih prvoligaša.

Odmah treba napomenuti da su posrijedi slučajevi različiti međusobno i po modelu vlasništva i po udjelu javnog novca u prihodima. Na prvo mjesto te nevelike četvorke stavit ćemo Dinamo, ali ne zato što bi bio ukupno povijesno najvažniji i najbolji, nego zbog najvećih finansijskih manipulacija.

Taj klub već je desetljećima ogledni uzorak za crpljenje javne vrijednosti. Njegov

gazda ZDRAVKO MAMIĆ pritom raspolaže resursom kojem zakonski nije vlasnik – to je pak neka uboga, faktično razvlaštena udruga građana koja ne može do svojih prava. Opće je mjesto da iza Mamića stoji prvenstveno MILAN BANDIĆ nad proračunom Grada Zagreba s čijeg mu konta nabacuje desetine milijuna kuna godišnje. Uglavnom na ime sportskog razvoja mladih, naše najveće vrijednosti. Kad im se tržišna cijena jednog dana formira u mnogostruko većim svotama, međutim, dodana vrijednost najmanje će se vratiti zajednici koja je osigurala ulog za njezino stvaranje.

Zagrebački gradonačelnik isplatio je lani Dinamu svega 14 milijuna kuna, tričariju u odnosu na onih preko 35 milijuna odvojenih pet godina ranije, ili većinu ostalih godišnjih donacija. Kako god, Bandić je ta ključna pozadina Mamićeva poslovnog uspjeha. A treba navesti i da je prošle godine čak pola iznosa bilo namijenjeno održavanju i dogradnji stadiona. To je dakle drugi kanal u koji ponire javni novac kad je Dinamo u pitanju, još otprije Milana Bandića.

Priča o zdjalu kojem sportski novinari uobičajeno tepaju kao 'maksimirskom ruglu' ionako je odvise poznata. No zanimljivo je da se u žiži još jednog obimnog klupske te gradskog slučaja nalazi – nikad rekonstruirani stadion. Radi se o Rijeci, gradu čiji je istoimeni prvoligaš sa slavne Kantride zapeo u svojevrsnom izbjegličkom kampu na brdu s onu stranu gradske obilaznice. Razlog su nekretninsko-mešetarske kalkulacije novih privatnih većinskih vlasnika kluba.

Utakmica juniora Hajduka i Dinama (Foto: Ivo Čagalj/PIXSELL)

Grad Rijeka, i dalje tridesetpostotni vlasnik kluba, oko Kantride nije popustio većinskom vlasniku GABRIELEU VOLPIJU, zatim DAMIRU MIŠKOVIĆU. No uspješno se nagodio s njime oko novog igrališta na Rujevici, pariječki gradonačelnik VOJKO OBERSNEL potpisuje tri milijuna kuna godišnje naknade za tu svrhu. S tim da stadion i klub predstavljaju dvije odvojene Miškovićeve tvrtke.

U onu drugu, klub, ulijeva lokalna zajednica još i nešto više javnog novca; prije dvije godine je to bilo približno četiri milijuna kuna. Točnu cifru je teško znati, jer su stavke nespecificirane. Prošli tjedan izbila je burna rasprava na tu temu između saborske zastupnice KATARINE PEOVIĆ iz Radničke fronte, kandidatkinje za riječku gradonačelniku funkciju, i Obersnela te njegova dogradonačelnika NIKOLE IVANIŠA, ujedno člana klupske uprave Rijeke. Peović je ustvrdila da Obersnelove ukupne uplate tome klubu – iako većinski privatnom – dosegaju gotovo četvrtinu gradskih financija za javne potrebe u sportu.

Uslijedile su diskvalifikacije u kojim se spominjalo neznanje, populizam, osvetništvo i staljinizam, ali Obersnel i Ivaniš nisu uvjernjivo demantirali neugodnu tvrdnju. Grad Rijeka odvaja 14 milijuna kuna za javne potrebe u sportu, plus devet milijuna za unajmljivanje objekata nužnih za provedbu javnih potreba u sportu. I to su sve točke u gradskom budžetu kojima se uopće izrijekom u vezu dovode sport i javne potrebe.

Prije će biti da su gradska davanja većinski privatnom klubu ustvari trećinska u istom kontekstu, naročito zato što se ne zna kakve uplate klub specificira pod 'ostali nerazvri-

stani poslovni prihodi' u godišnjem finansijskom izvještaju, a kakve Grad Rijeka u nizu posve općenito imenovanih stavki. No teško je rastumačiti i izjavu Vojka Obersnela da grad izdvaja '82 posto novca namijenjenog programima sporta za programe za djecu i mlade, a ne profesionalni sport'.

Djeca i mladi u takvom kubu su već u funkciji profesionalizma, tj. nužne reprodukcije njegove radne osnove. Pritom ne treba smetnuti s umu da ovde najmanje pouzdano znamo koliko u klub ulaže Damir Mišković. A moralib Riječani čuti i to, da bi imali uvid u razmjere ulaganja kao tridesetpostotni vlasnici u odnosu na njega sedamdesetpostotnog.

Nadalje, o Hajduku ćemo reći samo toliko da mu gradska davanja u pravilu ne prelaze ona u riječkom slučaju. Pa što god o tome imao reći splitski gradonačelnik ANDRO KRSTULOVIC OPARA u povremenim marketinškim eskapadama, prešućujući dugove grada za raniji period klupskih ulaganja u gradski stadion. Godine 2019. je Hajduk od lokalne zajednice dobio oko pet milijuna javnih kuna, i to gotovo isključivo za omladinsku školu. No ključna razlika nije u apsolutnom iznosu, nego u činjenici da Hajduk pripada većinski – Gradu Splitu, odnosno lokalnoj zajednici. Nešto poput Dinama, rečeno modelski i teoretski, ali bez Mamića.

Toliko je otprilike izdvajao i Grad Osijek za svog istoimenog prvoligaša, sve dok ga nisu otkupili ljudi VIKTORA ORBANA, uz pomoć onih BRANIMIRA GLAVAŠA. Danas gradski budžet plaća samo simboličku participaciju razvoju mladih igrača, oko 400 tisuća kuna godišnje, što s ostalim lokalnim subvencijama ne prelazi milijun kuna u klupskim obveznim finansijskim izvještajima.

I taman kad bi se pomislio da je prijateljski FIDESZ riješio sve osječke probleme s prevelikim izdacima za profesionalni sport, kadli se ukazala afera sa – što bi drugo i moglo biti – stadionom. Sudeći po nekim detaljima gradskog ugovaranja posla s vlasnicima omladinske škole, a i tu se interes političkog i finansijskog biznisa opravdava razvojem mladih, dakle, stadion u jeku izgradnje podupire se gradskim zaobilježenjem izvjesnih propisa oko prenamjene i razlike u vrijednosti zemljišta.

Grad Osijek tako će navodno ubilježiti gubitak, ali to je samo jedan od načina stalnog i raznolikog izvlačenja javnog novca i drugih vrijednosti pomoću subvencija ili ustupaka u hrvatskom sportu. Zajedničko im je notorno javno-privatno partnerstvo, zvanično ili nedeklarirano, s uvijek istim poznatim ishodom. ■

NEPRIJATELJSKA PROPAGANDA

Ljubiteljica knjiga,
poduzetnica,
antivakserica – Alis
Marić (Foto: Žarko Bašić/
PIXSELL)

Otrov

Ima u književnim krugovima ljudi koji do jučer nisu čuli za ALIS MARIĆ, što objašnjava zašto izvan književnih krugova nitko nije čuo za njih. Jer dok literarnim krugovima kruži mantra kako knjige danas nitko ne čita, blog Alis Marić 'Citaj knjigu' prati preko pola milijuna ljudi samo na Facebooku. I dok literarni krugovi još polažu nade u neke ozbiljne dokumente, poput 'Nacionalne strategije poticanja čitanja' Ministarstva kulture, čitanje se – ispada – ozbiljno potiče samo tamo gdje nema ni nacionalnih strategija ni ministarstva ni dokumenata. Za čitav taj gorući problem čitanja, pokušavamo reći, možda nije najpametnije pitati književne krugove: nekad je bolje klikati književne blogove. A ondje je Alis Marić vladarica, naša najuspješnija book blogerica, vrhunská do-it-yourself poduzetnica...

Ah, da, i antivakserica.

Nije da to nije bilo poznato i ranije, niti je Marić krila svoje stavove. U maju ove godine, recimo, na portalu Flash.hr objavila je dulji tekst o tome kako 'Duboka država, engleska kraljica, elite i najveće svjetske korporacije' pod krikom borbe protiv koronavirusa zapravo želete kontrolirati naše živote, svesti čovječanstvo na milijardu ljudi i usput uništiti malo i srednje poduzetništvo. Zaključivši: 'Nema šanse da u mene ubrizgaju otrov zvan cjepivo.' Ali tek nakon što je novinar Indexa NENAD JARIĆ DAUENHAUER prošlog tjedna prenio nekoliko njenih Facebook-statusa, u kojima se uz ostalo hvali kako je u taksiju odbila staviti masku, na Alis Marić stropštala se lavina optužbi i zgražanja. A nakon što se Marić javno ispričala i nakon što se hajka malo primirila, preostalo je nekoliko pitanja.

Pozitiva

Prvo bi, na primjer, moglo glasiti: otkud jednoj book blogerici, u zemlji u kojoj nitko ne čita, uopće toliko followera? Odgovor: neće biti da nitko ne čita, nego da se o čitanju ne zna skoro ništa. Jer blog 'Citaj knjigu', skupa s ekstenzijama na društvenim mrežama, pravi je festival čitalačke radosti koja uglavnom prolazi ispod radara kulturnih komentatora. Festival šaren, rasterećen i demokratičan: tu

se veselo miješa svašta, od mudrih poslovica do Instagram-naslovica, od svjetskih klasičika do prezrenih žanrova, od ANDRIĆA do ljubića, od velikih pisaca do 'Malog princa'... Pravi postmodernistički anything goes vrtuljak koji se okreće oko engagementa publike, skrivenog marketinga i pravila tržišta. Ili je takav, barem, ako postmodernizam shvatimo prema onoj popularnoj ideji FREDRICA JAMESONA, kao 'kulturnu logiku kasnog kapitalizma'. Samo, što bi o tome mogli znati naši književni krugovi: tamo su bili uvjereni da s postmodernizmom raskidaju još početkom devedesetih, kada im je kapitalistička kultura tek kucala na vrata.

I eto drugog pitanja: ako blog 'Citaj knjigu' stvarno ima veze s nekakvim trijumfom kapitalističke kulturne logike, zašto nam o toj logici ništa nisu rekle kulturne rubrike? Odgovor: zato što kulturne rubrike, čini se, još uvijek misle da se kapitalizam dogada nekome drugome. Pa nam ne kažu ni kako smo ni zašto umjesto kulture u međuvremenu dobili 'kreativne industrije', reklamu umjesto recenzije, umjesto kritike klikove... A pošto kultura kapitalizam prepusta drugima, eno Alis Marić u poduzetničkim prilozima, eno je na biznis portalima i u glossy 'ženskim' magazinima: tamo se već godinama nižu panegirici njenom poslovnom uspjehu, prikazujući ga kao hrvatsku varijaciju američkog sna. Isti onaj Index koji Alis Marić danas raskrinkava – primjerice – ne tako davno ju je predstavio kao 'ženu s misijom' i osobu koja je 'za knjigu samostalno napravila više od svih novinara i izdavača zajedno'. Marić pritom nisu voljeli samo mediji: pro-biznis stranka Pametno kandidirala ju je prošle godine na evropskим izborima, a s njom su, naravno, redovno suradivali svi važniji nakladnici. I

Najuspješniji book blog u Hrvatskoj

većina njih će, čim se ova buka malo stiša, nastaviti suradivati: Marić donosi publicitet, publicitet nosi prodaju.

Zato, treće i završno pitanje: nismo li, ruku na srce, sve ovo sami htjeli? Odgovor – ruku na srce a masku na lice – jesmo. Htjeli smo poticati čitanje: eno ga, potiče se. Htjeli smo da knjige budu popularnije: na Facebooku imamo pola milijuna dokaza neospornog uspjeha. Htjeli smo razvijati poduzetništvo u kulturi: lijepo se, vidimo, razvilo. Htjeli smo malo manje kritičarskog zanovijetanja, a malo više afirmativnih poruka, malo manje prigovaranja, a malo više dobre volje, malo manje negative, malo više pozitive... Ili, kako bi to rekla sama Alis Marić u onoj svojoj javnoj isprici: 'Inače se trudim dijeliti pozitivne vijesti i priče, a ne biti negativna.'

I tako: malo po malo, pozitivna priča po pozitivnu priču, na kraju smo dobili ono što smo tražili. Kako u kulturi, tako u pandemiji: čita se, izgleda, više nego ikada, a i pozitivnih je sve više.

Performansi

Poduzetništvo u kulturi se dakle razvija, a dosta dobro ide i kulturi u poduzetničkim sferama: poslovnjaci se, primjerice, u doba korone sve više okreću žanru političkog performansa. Prvo su, na spontanom prosvjedu protiv mjera zatvaranja kafića i restorana, ugostitelji ispred Ministarstva financija palili grobne lampione; zatim je, nekoliko dana kasnije, sveprisutna udružuga Glas poduzetnika po vodstvu HRVOJA BUJASA ostavila vijenac ispred Ministarstva gospodarstva, simbolički sahranjujući domaći biznis. Razumijemo poruku, ne čude nas demonstracije, ali ipak: nije li pomalo morbidno u vrijeme dok neki stvarni ljudi stvarno umiru od zaraze režirati metaforičke korote i sprovode? Poduzetnici ovačko, čini se, ostavljaju isti onaj dojam za koji redovno optužuju svoju nemezu, nabujalu

Posljednji pozdrav
poduzetništvu (Foto: Borna
Filić/PIXSELL)

državnu birokraciju: da su posve izolirani od stvarnosti koja ih okružuje.

Simpatičniji je zato bio performans sporataša MARIA VALENTIĆA i ŠIMUNA CIMERMANA. Njih su dvojica – nakon zatvaranja teretana – objavili video kraćeg treninga na fitness spravama u praznoj crkvi na Jarunu, pošto crkveni interijeri ostaju izuzeti iz restriktivnih mjeru razlozima koje ne može

dokučiti razum, ali umije približiti vjera. Nova sportska disciplina – nešto kao *holy building* – očekivano nije naišla na razumijevanje katoličke nastrojenog dijela javnosti, pa je video brzo uklonjen, a Valentić je ponudio ispriku koju ipak završava jasnim riječima: 'I dalje stojim pri tome da bi mjeru koje su na snazi trebale biti jednakoprimenjene na sva polja djelatnosti.'

WHW

Kustoski kolektiv WHW uvršten je na 82. mjesto redovnog godišnjeg popisa 100 najmoćnijih aktera umjetničkog svijeta, koji od 2002. objavljuje ArtReview. Kako bi postale prve hrvatske predstavnice na prestižnoj listi, IVEĆ ČURLIN, NATAŠA ILIĆ i SABINA SABOLOVIĆ prethodno su morale otiti iz Hrvatske: prošlog proljeća izabrane su za direktorce bečke Kunsthalle, a ovo je lijepa prilika da se prisjetimo poruke koju su tada uputile domaćoj kulturnoj javnosti. 'Ovo međunarodno priznanje doživljavamo u tužnom nesrazmjeru s lokalnom valorizacijom rada WHW-a', pisale su. 'Kulturna politika godinama samo pogoršava uvjete u kojima radi WHW, kao i većina kolega s kulturne scene... Smatramo da bi činjenica da će još jedan vrlo aktivni doprinos lokalnoj kulturnoj produkciji biti preusmjeren na inozemstvo trebala potaknuti nositelje

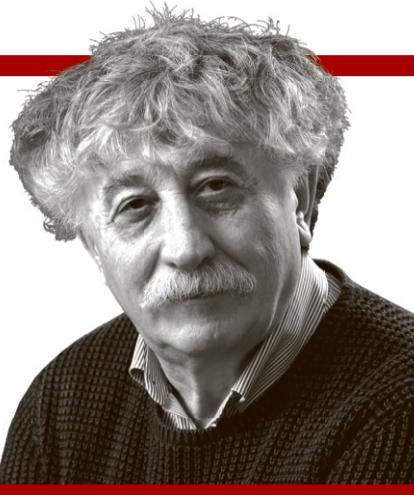
WHW: Ana Dević, koja je ostala u Zagrebu, Ivet Čurlin, Nataša Ilić i Sabina Sabolović (Foto: Damir Žižić)

kulturne politike u Hrvatskoj da preispitaju uvjete rada na kulturnoj sceni.' Nositelji kulturne politike, kao što znamo, uvjete rada u međuvremenu nisu preispitali: prije će biti da su ih pogoršali. Odlazak WHW-ovki – drugim riječima – nije promijenio baš ništa u Hrvatskoj, ali je zato promijenio poredak najvažnijih imena na svjetskoj sceni.

A tamo su se dosta dobro uklopile, jer ove godine čak četiri vodeća mjesta liste ArtReviewa drže razni kolektivi, pokreti i kolaboracije: pobjednik je Black Lives Matter, sljedi ruangrupa iz Jakarte, koja će voditi sljedeću Documentu, potom FELWINE SARR i BÉNÉDICTE SAVOY, promotori dekolonizacije kolekcija zapadnih muzeja, te #MeToo pokret. Tu su, dalje, JUDITH BUTLER, Forensic Architecture, STEVE MCQUEEN, HITO STEYERL, BANKSY, AI WEIWEI... Sve u svemu, nešto probranije društvo od čelnica i čelnika našeg Ministarstva kulture, Grada Zagreba i ostalih institucija kojima su kustosice godinama uzaludno pokušavale objasniti zašto vrijedi podržati njihov rad. WHW-ovkama zato čestitke na međunarodnom izboru, ArtReviewu također, a lokalnoj kulturnoj publici uspomene i lijepo sjećanje na vrijeme kada su Čurlin, Ilić i Sabolović svoje izložbe postavljale ovdje.

PIŠE Sinan Gudžević

Ruka Božja je Maradonina vjera u pravdu. On je ta generacija koja je ginula u Falklandskom ratu. Tolike smrti njegovih vršnjaka velika su frustracija. Englezi su za Argentine odavno lopovi, pa Maradona je sam kazao da onaj što ukrade lopovu zaslužuje 100 godina pomilovanja

Ruka Božja

OVOME tekstu ne pristaje da počne žalbom na muku. A oko nje ga sam se namučio više nego oko ijednoga drugog teksta koji sam pisao za ovu rubriku, dakle u šest godina i sedam mjeseci. Sve to sjedeći za stolom sa digitalnim spravama i njihovim programima, nešto što bi trebalo da čovjeku posao olakša i liši ga muke.

Prije četraest godina sam posjetio čovjeka sa kojim sam na slici uz ovaj tekst. Čovjek je RUDOLF KREITLEIN, od prije šest godina nije više među živima. Posjetio sam ga u njegovoj kući u predgradu Stuttgarta Degerlochu. S njime sam se video dvaput u dva dana, ukupno desetak sati. Razgovore sam snimio na diktafonu koji mi je posudila novinarka LJUBICA LETINIĆ, Ljubice hvala ti opet. Te sam razgovore sačuvao na jednom kako se to kaže, eksternom tvrdom disku. I barem dvaput sam, te godine i još jednom poslije, preslušao sve što je snimljeno. I sve je bilo jasno, čujno, razgovijetno. Sve! A ovih dana uzmem da opet preslušam razgovore s Kreitleinom, kad ono razgovori potpuno iskidani, iskomadani na stotine i stotine komada od po 5 (pet) sekundi! I svaki komad ima brojke i slova i ekstenziju .au. Sve se to nadulo na gigabajt i još pola. Četiri dana sam, koristeći Winamp (drugi programi ne otvaraju komade) utrošio da sastavim te dronke i krnjatke u kakvu takvu cijelinu.

Rudolfa Kreitleina sam posjetio zato što je on sudio utakmicu Real Madrid – Partizan Beograd, 11. maja 1966. u Bruxellesu, koji mi zovemo Brisel. Želio sam da ga upoznam, jer je tu utakmicu sudio pravično i časno, iako je Partizan izgubio 1:2. Da mu, na 40. godišnjicu te utakmice, zahvalim što mi je kao dječaku dao i vjeru i nadu da je pravičnost ne samo moguća, već da se dade vidjeti čak i na televiziji. Oni koji možda ne znaju, neka znaju: ta utakmica bila je finalna utakmica Kupa evropskih šampiona u fudbalu.

U ovoj rubrici sam taj susret već opisao, i ne bih se na njega vraćao da nije umro MARADONA. Sjetio sam se da mi je Kreitlein barem sat vremena pričao o svojoj 'argentinskoj' sudbini, te u toj priči nespomenut nije ostao ni Maradona. A to što je rekao, čini mi se da je važno, u ove dane kad se kao partenopejskom partenogenezom (RAFFAELE LA CAPRIA) nakotilo raznih copy-paste analitičara igre i loptanja, tih hipokritskih narikača što se razmeću svojom kobajagi stručnošću i isto takvom sociološkom kompetencijom. Ovo što slijedi priča Kreitlein, sklopljen od hiljadu audio krnjadaka uz pomoć ljepila od sjecanja.

Da kažem nešto o razularenim novinarima papagajima. Oni su pokvareni, a pokvarene je lako potkupiti, nisu čak ni skupi. Njih nema tako malo, ima ih više nego poštenih. Vidite, recimo, slučaj Maradona i novinarski izum ruka Božja, Gottes Hand, la mano de Dios. Diego Maradona je svakako jedan od najvećih igrača u povijesti, po mome mišljenju jedini koji u nekim stvarima nadvisuje PELEA. Maradona, kao igrač, za sudije nije bio nikakav problem. On je dječak koji voli igru, voli loptu, spretan je s loptom toliko da mu u vrijeme kad je igrao nije bilo ravnoga u svijetu. S njime je Argentina postala i prvak svijeta, a svi znamo da je on u svakoj ekipi bio kao dva igrača više u polju. Ali je on još i vrag, spremjan na svaku vragoliju. On je rastom nizak, čak je i od mene niži, mene su zbog niskog rasta zvali 'hrabri krojačić', zname

već da sam po zanimanju krojač. I taj prvi gol Engleskoj bio je njegova vragolija. On je u svemu bio brži od drugih, on je tako munjevito ubio rukom loptu da to ni sudac Tunižanin nije primijetio. Čak sam i ja, a tolike sam utakmice sudio, pomislio da je gol u redu. Ali današnja televizija je kao rentgen: tri snimka ti pokazuju da nisi slomio ništa, a tek četvrti pokaže prelom i to jasan. E takav je i taj gol bio, fascinant, vragolija je osvojila svijet. Poslije utakmice, na novinarsko pitanje, da li je taj gol dao rukom, Maradona je odgovorio: 'Malo ga je dala glava Maradonina, a malo ruka Božja'. E tu smo kod novinarske pokvarenosti. Oni su to ruka Božja odmah objavili svijetu kao da je Maradona Bog. A Maradona je, iz onoga što preko dvadeset godina gledam, iz onoga što su mi rekli njemački igrači i tre-

korakom, onda je jako grubo faulirao HUNTA, ja dosudim slobodni udarac, on opet mjeri daljinu. E kad je, nakon toga slobodnog udarca, pokazao kažiprstom na svom čelu ono da sam lud, rekao sam i njemu i sebi, e sad je dosta, isključeni ste, gospodine Rattin! To je bilo prvo isključenje na Wembleyu. Pred kraljicom u počasnoj loži. Ali, on nije htio izići, prekid je trajao osam minuta. Tada nije još bilo kartona, sve je bilo usmeno. A podli novinari su, dva dana nakon te utakmice, pisali o meni još ironično. Ja sam, prije isključenja Rattina, opomenuo tri argentinska i dva engleska igrača, braću CHARLTON. Napisali su ti nazovinovinari kako su braća Charlton tek iz novina sutradan saznali da su bili opomenuti. To je bilo strašno vrijeme, sve se rešavalо govorom, a još bez izmjene igrača

FIFA sudija Rudolf Kreitlein i partizanovac Gudžević u Stuttgartu, 6. maja 2006. (Foto: Anneliese Kreitlein)

neri, jedan jako dobar čovjek, čak i skroman. Nije prepotentan, galantan je, zauzima se za siromašne, otvoren je i iskren. A nositi se s tolikom slavom, a još živjeti u južnjačkom svijetu, o sveto nebo! On da za sebe kaže da je Bog?!? Ama nikako! On se redovno prekrsti, Bog se ne krsti, je li.

ASTVAR je jasna, i novinarima je jasna, ali je njihova podlost jača. Ruka Božja je Maradonina vjera u pravdu. On je ta generacija koja je ginula u Falklandskom ratu. Tolike smrti njegovih vršnjaka velika su frustracija. Pustimo sad kakav je to bio rat, kako je počeo, zašto i tako dalje, tamo je izgnuto mnogo mladića. Englezi su za Argentine odavno lopovi, pa Maradona je sam kazao da onaj što ukrade lopovu zaslužuje 100 godina pomilovanja. Argentineci su i danas u tom košmaru. Ja znam što je ratni košmar, bio sam ratni zarobljenik njemački čak u Americi.

A ima još i ova stvar. Već sam Vam ispričao kakvu sam muku imao sudeći utakmicu Engleska – Argentina na svjetskom prvenstvu 1966. To je bila četvrtfinalna utakmica, dva mjeseca nakon utakmice Partizana i Reala iz Madrida. Rekao sam već zašto sam isključio kapitena Argentine RATTINA. On je, isto kao Maradona kasnije, imao broj 10 na leđima. Taj Rattin je igrao za isti klub odakle je i Maradona došao u Evropu, za Boca Juniors. Ali je Rattin, za razliku od Maradone, bio željan svađe sa sudijom, barem sa mnom je to radio od početka. Kod postavljanja zida za slobodni udarac, on mjeri rastojanje svojim

i bez kartona. Kad je Rattin najzad krenuo prema svlačionici, okrenuo se u hodu prema publici u uhvatio se za ono mjesto između nogu. Pa je, dalje, ošamario korner-zastavicu, a ova je bila stilizirana kao engleska zastava. To Maradona nikad ne bi načinio.

Eto, i ja sam, sudeći najbolje kako sam znao, možda dao početak i za nogometnu frustraciju Argentineca prema Englezima. Da sam bio više Nijemac nego čovjek, ja bih 'zažmrio', e da Argentineci pobijede Englesku i da se u eventualnom finalu sastanu sa Zapadnom Njemačkom. Ali takav kompromis je za mene bio dalek kao Mikronezija. Argentina bi za ekipu HELMUTA SCHÖNA bila lakši protivnik od domaćina Engleske. Argentineci su izgubili 0:1, ni sa 10 igrala nisu bili loši. A rane zbog nacističkih zločina još nisu bile zarasle, Englezi su molili Boga da u finalu sretnu baš Njemačku. Sada, već dvadeset godina slušam Engleze kako kukaju na taj Maradonin gol rukom. A Maradona vragolan pet minuta kasnije dao im je gol i nogom, i niko ne kaže da je to bila nogu Božja. A Englezi i ne spominju dva neregularna gola u finalnoj utakmici protiv Zapadne Njemačke, dva koja su ih učinila prvacima svijeta. Gol za 3:2 HURST nije ni postigao, lopta nije prešla liniju, a onaj za 4:2 je bio još neregularniji, jer su najmanje trojica civila u trenucima kad se razvijala akcija bili duboko u igralištu i to na onoj strani gdje je gol postignut. ■

Kako smo građili Treći svijet

Izložba ‘Baština međunarodne suradnje’ svjedoči impozantnim projektima koje su naše institucije i poduzeća izgradili u Africi i dijelovima Azije u zlatno doba Pokreta nesvrstanih. Zahtjevni radovi realizirani su zahvaljujući jugoslavenskim arhitektima, koji su svoje znanje stekli u obnovi zemlje nakon Drugog svjetskog rata

Studentski dom
Unity Hall, Kwame Nkrumah
University, Kumasi, Gana
(Foto: Privatna arhiva autora)

UPROSTORU Društva arhitekata Zagreba u toku je izložba pod naslovom ‘Baština međunarodne suradnje: afrički i azijski radovi hrvatskih arhitekata’. Nositelj projekta je udruga Bacači sjenki, ujedno i suradnik u realizaciji izložbe, a partneri Društvo arhitekata Zagreba i zagrebački Arhitektonski fakultet. Kroz izložbu su nas proveli kuratorice i autorice postava MOJCA SMODE CVITANOVIĆ i MARI-NA SMOKVINA. Ona je skromna opsegom i postavom, ali vrlo informativna. Sastoji se od deset stolova, informativnih cijelina, na kojima su obrađene teme od radova na pojedinačnim građevinama do nacrta cijelih urbanističkih projekata gradova. Tu je još nekoliko panela, na jednome je *timeli-*

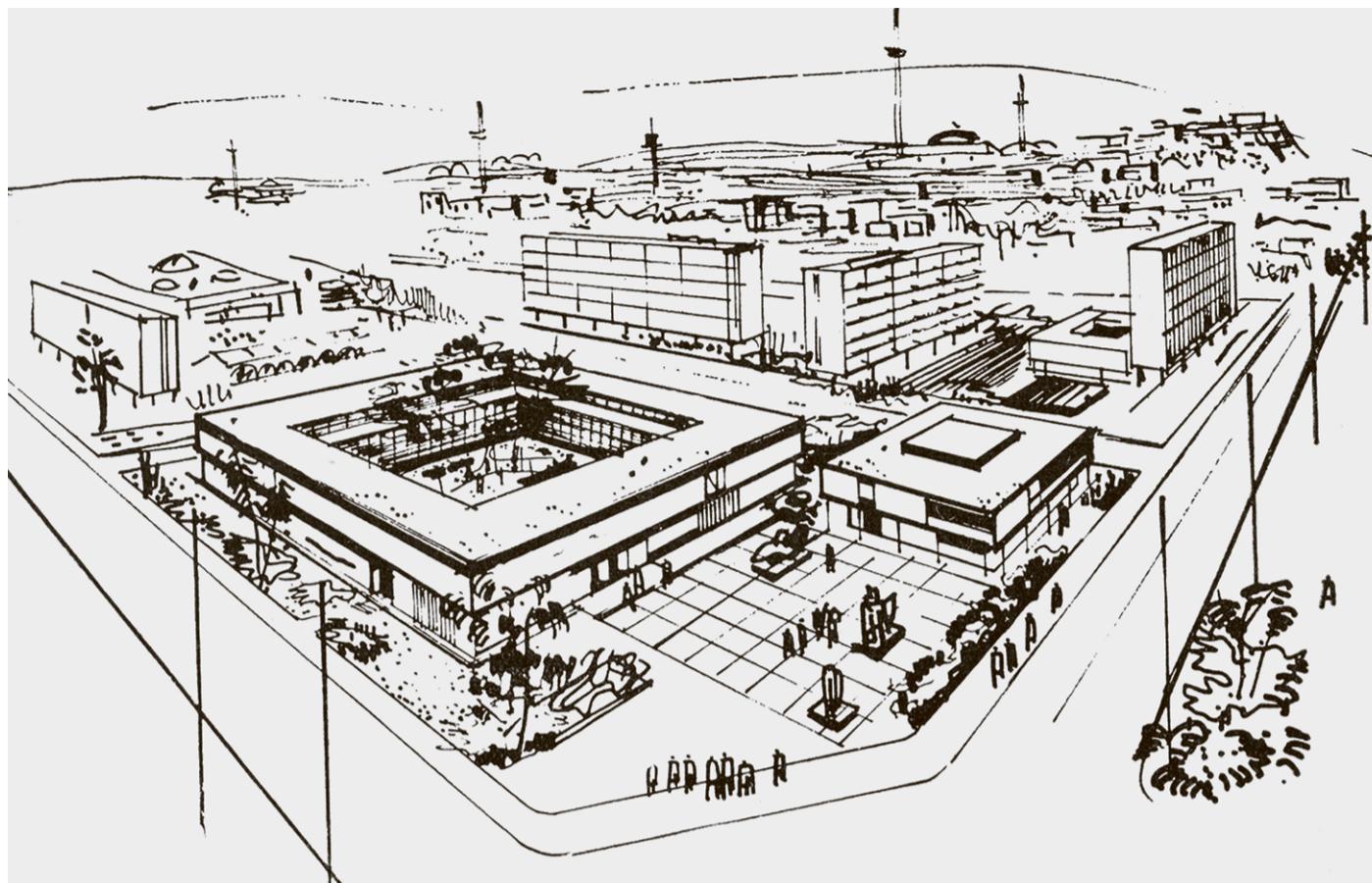
Divergentno širenje naše arhitekture nemoguće je razmatrati izvan društveno-političkog konteksta toga vremena, a rezultat je vanjske politike socijalističke Jugoslavije

ne događaja koji se opisuju, a prikazuju se i nekoliko video uradaka i film o današnjem stanju arhitekture u pojedinim zemljama i novim, znatno skromnijim projektima, u koje su uključeni ljudi iz naših krajeva. Taj otvoreni završetak, tj. pogled u moguću budućnost novih projekata, onkraj slavne prošlosti uglavnom iz 1950-ih i 1960-ih godina, posebno je važan voditelju udruge Bacači sjenki BORISU BAKALU, jer, kako nam je rekao, izvodi iz začaranog kruga historičizma i naglašava da vrijeme, iako je teško i neizvjesno, nije stalo. Radi se o tri recentno izvedene škole u Africi, onoj u Kivumu u Ruandi (2016 – 2019.), jednoj javnoj školi u Gani (2018.), te vjerskoj obrazovnoj instituciji, također izvedenoj u Gani (2020. godine).

Centralni dio izložbe zapremaju dakle fotografije i podaci o objektima, koje su naši poznati arhitekti, ali i institucije, te, nadasve građevinska poduzeća, izveli u zlatno doba Pokreta nesvrstanih, a koje se poklopilo s procesom dekolonizacije i nastanka novih društvenih sistema u Africi i dijelovima Azije. Kako u letku koji prati izložbu kažu autorice, ovo divergentno širenje naše arhitekture u prostornom i organizacionom smislu nemoguće je razmatrati izvan društveno-političkog konteksta toga vremena, a rezultat je vanjske politike socijalističke Jugoslavije, vodene idejom nesvrstavanja. No to ne znači da je postojao samo jedan put saradnje. Upravo ovih deset cijelina naglašava raznovrsnost i heterogenost pristupa koji su se primjenjivali u toj ‘ekspanziji’ u Treći svijet. Autorice pišu: ‘S ekonomskog stajališta moguće je diferencirati skalu od gospodarski značajnih, do svim individualnih poslovnih, pa i migracijskih poduhvata. Iz perspektive neposrednih radnih okolnosti najizraženija je opreka u mjestu izrade projekata pri čemu se određena dokumentacija ‘izvozi’ iz hrvatskih biroa, dok druga nastaje temeljem višegodišnjeg rada u međunarodnom okruženju stručnjaka na samoj lokaciji.’

KRITERIJ nam je bio značaj sa-moga djela’, govori nam Mojca Smode Cvitanović. ‘Tako imamo stručnjake koji su dje-lovali kao stručnjaci tehničke pomoći, a to znači da ih je neka naša organizacija slala da u pojedinoj instituciji zemlje u razvoju, gdje je nedostajalo kadra, na ne-koliko godina zapune to radno mjesto. Tako je BRANKO PETROVIĆ bio glavni arhitekt Ministarstva javnih radova i komunikacije Etiopije, što je onda dosezalo razinu nekog diplomatskog značaja. Sličan slučaj je tehnička pomoć Jugoslavije Gani, gdje je MIRO MARASOVIĆ bio voditelj Projektnog ureda sveučilišta u Kumasisu, novostvorenog projekta koji je nosio ime KWAME NKRUMAH, a on mu je, uz to što je bio predsjednik Gane, bio i rektor’.

Kasniji primjer je onaj sa Zelenortske otoka, jer je Portugal, za razliku od Britanije i Francuske, kasnije napustio svoje kolonije. Specifičan položaj Jugoslavije bio je u tome što takvu vrstu pomoći ili posla zemlje domaćini nisu shvaćale kao nastavak kolonizacije, što bi se moglo reći u slučajevima kada su bile angažirane zemlje s tadašnjeg Zapada, pa i Istoka. Sve je to ovisilo i o izabranom političkom putu pojedine zemlje, no u Africi su npr., rješavaju nas predrasuda autorice, kao graditelji bili prisutni svi, tj. stručnjaci iz brojnih zemalja Prvog i Drugog, tzv. razvijenog svijeta. Grubim sociologiziranjem moglo bi se zaključiti da je i slučaj Jugoslavije bio posljedicom činjenice kako je, nakon što je naša zemlja tokom 1950-ih i 1960-ih bila dobrim dijelom izgrađena kroz obnovu, sada taj građevinski stroj trebalo zaposlit negdje drugdje. Popis firmi koje su mogle izvoditi zahtjevne radove zaista je impozantan. Radi se o desecima poduzeća samo iz Hrvatske. Spomenimo ovdje tek nekoliko njih: Hidroelektru, Tehniku, Vijadukt, Tempo, Industrograđnju i Ingru. Uz to stoji i činjenica da smo imali generaciju dobro školovanih i isprakticiranih arhitekata, koji su svoje znanje stekli u obnovi naše zemlje nakon Drugog svjetskog rata. Spomenimo i samo neke od njih: ZDRAVKA BREGOVCA, VJENCESLAVA RICHTERA, LAVOSLAVA HORVATA, Miru Marasovića, Branka Petrovića, VLADU ANTOLIĆA (koji je radio za UN) itd. Oni su bili sposobni realizirati zahtjevne projekte na zavidnom nivou. Ovdje nema prostora da se upuštamo u stilističku analizu pojedinih građevina ili kompleksa, ili

Nacionalni muzej u Alepu, djelo Zdravka Bregovca i Vjenceslava Richtera (Izvor: Arhitektura, 1-6, 1956.)

da ocjenjujemo urbanističke planove pojedinih utopijskih gradova (od čega se većina zamišljenog često i, zbog političkih previranja, nije realizirala). No ono što općenito možemo reći jest da se radilo uglavnom o visokom modernizmu, dakle internacionalnom stilu. Na naše pitanje postoji li neka interakcija između tog ipak evropskog načina građenja i lokalnih tradicija, autorice odgovaraju tezom da modernizam jest bio internacionalni stil, ali da on nema neke izvorne zemlje porijekla. 'Lokalne prilagodbe' nisu bile puko provincialne, već se uvijek gledalo da se naslove na kulturu, klimatske uvjete, ako već ne i tradiciju (jer bilo je to vrijeme težnje za novim) pojedinih sredina.

U nemogućnosti da iscrpimo sve primjere, izabrali smo četiri reprezentativna kompleksa kao ilustracije za našu prisutnost u spomenutim dijelovima svijeta. Tako su Zdravko Bregovac i Vjenceslav Richter autori realiziranog Nacionalnog muzeja (Muzeja starina) u gradu Alepu u Siriji (1956.), čija sudbina je postala dramatičnom, obzirom na aktualni rat u toj zemlji. Interesantno je da taj rad autori nisu htjeli autorizirati i ne navode ga u svojim biografijama, a mi možemo samo nagadati zašto (da li zbog nemogućnosti nadgledanja izvedbe?). Iz popratnog filma vidimo akciju spašavanja tisuća artefakata iz zgrade muzeja koji se našao u ratnoj zoni. On je sada

ponovo otvoren, no i same autorice izložbe imaju teškoću u komunikaciji s Alepom, pa ne znaju detalje sadašnjeg stanja objekta, a još manje kulturno neprocjenjivih artefakata u njemu.

Drugi fascinantan primjer je izrada generalnog urbanističkog plana Conakryja, glavnog grada Gvineje (na čemu se radilo od 1961. do 1963. godine). Tu je u glavnoj ulozi bio Urbanistički institut Hrvatske, a projektanti su bili RADOVAN MIŠČEVIĆ i FRANJO GAŠPAROVIĆ. Kao i svi utopijski

Projekt Žarka Vinceka: džamija za stambeno naselje uz mornaričku bazu u Homsu, Libija, 1976. (Izvor: AS, Zagreb, 1979.)

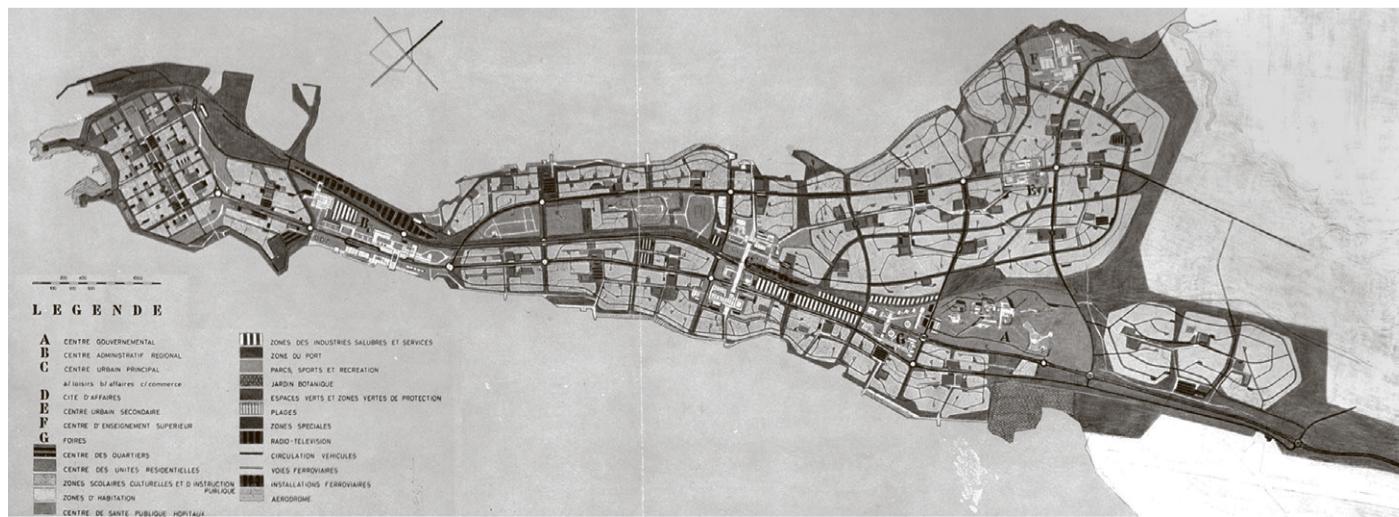
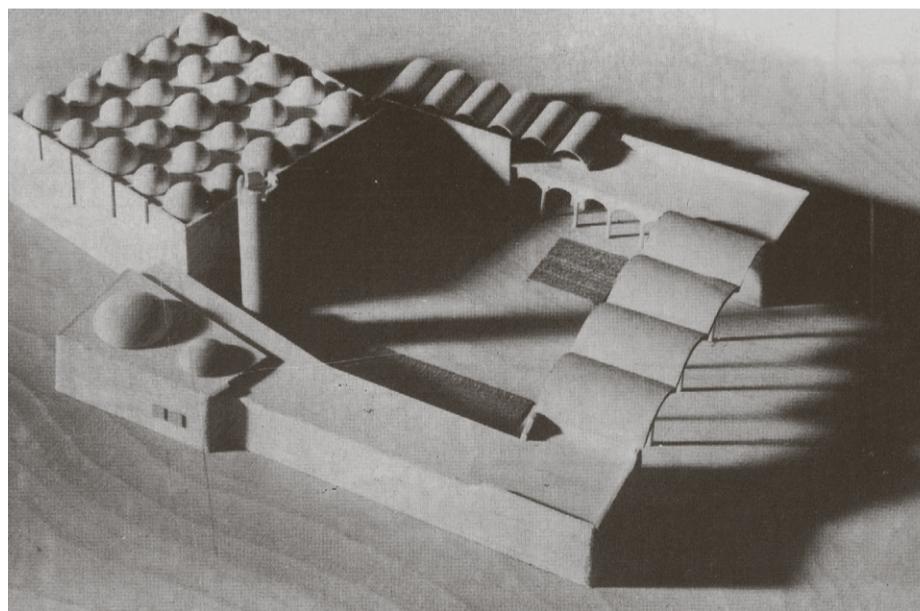
projekti moderne, i ovaj je ostao nedovršen i prekriven novim naslagama komercijalnog pristupa arhitekturi i planiranju, ali izvorna ideja bila je vrlo egalitarna i solidarna: izraditi uvjete za dostojanstveno stanovanje i život svih stanovnika grada. Poseban slučaj je kompleks univerziteta Kwame Nkrumah u gradu Kumasiu u Gani, što se sastojao od fakulteta, studentskog doma, kluba nastavnika i rezidencije rektora. Autori projekta bili su Miro Marasović i JOHN OWUSU ADDO (1964 – 1968.), a on je do danas pretrpio samo minimalne preinake, osim rezidencije rektora, koja je sada sasvim preinaćena. Iako nova arhitektura koja tu nastaje nema puno razumijevanja

Naše firme i arhitekti su najveći kompleksi izradili u libijskom Homsu. Za vrijeme Gadafija tu je napravljena mornarička baza, popratno stambeno naselje, a lijep primjer je i modernistička džamija, rad Žarka Vinceka, koji je nažalost ostao projektom

prema ovom sada već starom modernističkom sloju. Ali nije li to i naša sudbina? Rad je registriran i valoriziran na međunarodnoj razini. Ako ne računamo oduzimanje imena osnivaču Nkrumahu, pa onda opet njegovo vraćanje u 1990-ima. Naše firme i arhitekti su možda najveći kompleksi izradili u Libiji, u gradu Homsu. Za vrijeme GADAFIJA (1976.) tu je napravljena mornarička baza, popratno stambeno naselje, a lijep primjer je i modernistička džamija, rad ŽARKA VINCEKA, koji je nažalost ostao projektom.

PUNO je tu još zanimljivih priča koje bismo mogli otvoriti. Takva je npr. ona jesmo li mi izvozili pamet dok su radničke ruke bile domaće. Tu nema jedinstvenog pristupa, no građevinski inženjer ZVONIMIR ŽAGAR pričao je kako je u Gani tehnička bila na niskom nivou, pa je samo izvođenje radova, od miješanja betona na dalje bilo uglavnom ručno. Izgledalo je to poput izgradnje piramide. Samo bez robova, već s entuzijastičnim radnicima, koji su, kao i koju deceniju ranije u nas, bili ponosni što sudjeluju u izgradnji svoje novooslobodene zemlje.

Sve te priče nisu iz neke antičke starine, ta stare su tek oko pola stoljeća. No svijet se u međuvremenu toliko promijenio, socijalizam kao svjetski proces je zaustavljen, a sve to odražava se i na društveni položaj arhitekture, na onaj 'Pametniji grad' o kome bi govorili cijeli projekt udruge Bacači sjenki. Što je od njega ostalo, što nam tek dolazi? Sigurno kombinirani i neujednačen razvoj urbanih cjelina, veliko raslojavanje u istovremenom propadanju cijelih zapuštenih kvartova i divljoj gradnji novih. Vratimo li se na utopijske primjere s današnjeg novog početka, one alternativne projekte škola u Gani i Ruandi, gdje smo opet bili uključeni, možemo zaključiti da oni traže nove puteve za izgradnju javnih dobara, u mnogo skućenjem prostoru današnjeg sistema donacija i karitativnosti, a u bijegu od velikog pritska kapitala. Svugdje, pa i u arhitekturi i urbanizmu. ■

Generalni urbanistički plan Conakryja, Gvineja (Izvor: Urbanistički institut Hrvatske, 1963.)

MAŠA SENIČIĆ

Želim okončati opsesiju prostором

Kad govorimo o istoriji hotelâ retko se bavimo kompleksnim načinima na koje je taj mikrokosmos uticao na ljude. Izložba 'Zlatna obala' je napravljena hronološki, ali ideja je da od raznorodnog materijala nastane daleko poetskija publikacija

MAŠA SENIČIĆ je beogradska pjesnikinja, multimedijalna umjetnica i teoretičarka umjetnosti, a njene široke i raznovrsne interese nije lako svrstati u zadane ladice. Zagrebačka publika mogla je ove jeseni u Galeriji Miroslav Kraljević vidjeti njenu izložbu posvećenu jednom jadranskom ljetovalištu iz jugoslavenskih vremena, a taj smo povod iskoristili za razgovor o autoričinim brojnim sadašnjim i budućim projektima.

U Zagrebu ste gostovali izložbom 'Zlatna obala', koja se bavi sudbinom ljetovališta 'Inex-Zlatna obala' na crnogorskom primorju. Istražujete sjecišta osobnih reminiscencija – od razglednica do Facebook recenzija – s jedne strane, te medijskih napisa, materijala iz samog prostora, poput posuda, zatim dokumentacije i arhiva, s druge strane. Kako ste došli do tog postupka i, uopće, do ideje za ovu izložbu?

Izložba je nastala sa idejom da zabeležim svoja i tuda sećanja vezana za jedno ne tako poznato mesto na južnoj jadranskoj obali, kod rta Ratac, između Sutomora i Bara – a čija su ikonografija i vegetacija obeležile decenije brojnim porodicama i pojedincima. Moj deda je radio u građevinskom preduzeću 'Ivan Milutinović' u doba kada je ono otkupilo uvalu, kasnije nazvanu Zlatna obala, u kojoj je izgrađen hotelsko-turistički kompleks. To se događalo na samom početku 1970-ih, a paralelno je nastajalo i naselje u kom su moj deda i neke njegove kolege kupili kuće. Preduzeće je zatim prodalo kompleks tadašnjem jugoslovenskom gigantu Interexportu. Do sredine 1980-ih godina hotel je bio namenjen

mahom stranim turistima, ali su odmaralište koristili i radnici preduzeća. Jedno vreme on je bio i u društvenom vlasništvu. Raspad Jugoslavije je, naravno, uticao na preraspodelu turista, a hotelu je početkom 1990-ih trebalo ozbiljnije renoviranje koje se nikada nije dogodilo. Provela sam detinjstvo tamo: kako je naselje bilo udaljeno od grada, bili smo oduvlek usmereni na hotelsku infrastrukturu, prodavnici, restoran. Bilo mi je zanimljivo da obuhvatim čitav istorijat hotela svojim istraživanjem jer se ja sećam samo njegove poslednje, po svemu sudeći najmanje glamurozne faze. Kuću smo prodali sredinom dve hiljaditih, nakon dedine smrti, a u prvoj kasnijoj poseti hotelu osetila sam da tu ima

toliko toga meni nepoznatog. Zlatna obala je prodата 2013., glavna restoranska zgrada je srušena 2014., a bungalovi su u kontinuiranom procesu renoviranja: ta sudbina mi je bila simptomatična i za mnoge druge objekte na Jadranu. Kad govorimo o istoriji hotelâ često izdvajamo činjenice, tlocrte, arhitekte, a retko se bavimo kompleksnim načinima na koje je taj mikrokosmos uticao na ljude. Izložba je napravljena hronološki, 'školski', ali ideja je da od raznorodnog sakupljenog materijala nastane publikacija koja bi bila daleko poetskija. Proces istraživanja nije gotov.

Sve ove teme istražujete i kroz prizmu digitalne humanistike. U to se područje upisuje i vaš doktorat, naslovljen 'Mesta sećanja – analogni, digitalni i post-mediji'. O čemu je točno riječ?

Čini mi se da je digitalna humanistika u našem akademskom polju mnogo manje zastupljena nego na Zapadu. U pitanju je relativno mlada, izrazito eklektična disciplina, koja pokušava da odgovori na mnoga pitanja kojima se bave i filozofija i sociologija i antropologija, ali u polju digitalnog, tj. uzimajući u obzir specifičnosti prostora mreže – njena pravila, interfejs, strukturu, arhitekturu, materijalnost. U doktoratu se bavim unakrsnim pitanjem digitalne humanistike i studija sećanja: 'mesto sećanja', poznati koncept koji je skovao PIERRE NORA, pokušala sam da razumem u svežem, radikalnijem kontekstu. Mesto sećanja kakav je hotel 'Inex-Zlatna obala' može naposletku biti i prostor igrice, i sajt, i film... zato me zanima upravo (mogući) razvoj mesta sećanja kroz njegovu neophodnu i sve učestaliju remedijaciju, ali i – na tom tragu – različiti oblici oprostoravanja narativa.

Vaša druga pjesnička knjiga, 'Povremena poput vikend-naselja' (2019.), nedavno je u rekordnoj konkurenciji ovjenčana nagradom 'Dušan Vasiljev', a dočekala je, što nije baš uobičajeno za poeziju, i drugo izdanje. Takoder ste dramaturginja, scenaristkinja, novinarka, eseistkinja... Kako percipirate svoje mjesto i poziciju među raznorodnim umjetničkim, istraživačkim i kreativnim praksama kojima se bavite? Možete li izdvojiti neke zajedničke tematsko-motivske nazivnike ili intelektualne i umjetničke preokupacije koje pokrivaju različite segmente vašega rada?

Uvek se predstavljam u određenom kontekstu pa tako i na kompjuteru imam pripremljene različite biografije za različite prilike. Koliko god ta interdisciplinarnost bila zamarajuća za ljude koji stalno pokušavaju da te negde smeste – a svi pokušavaju da te negde smeste – mislim da je ona nekima, a meni sasvim sigurno, najprirodniji način funkcionisanja. Naporno mi je i dosadno da se definišem kroz jednu stvar, a mislim da je ovo naše okruženje i dalje konzervativno na način da insistira da je tvoja *prava* profesija samo jedna; npr. kad radim u pozorištu, moja rodbina je zadovoljna jer se 'bavim svojim poslom'. Ali, *sve je to* moj posao! Postoji čak jedna te ista, i čini mi se vrlo vidljiva poetika, a ja sam u neprestanoj potrazi za prikladnim formama i medijima u kojima bi se izvesne teme najbolje manifestovale i koje čine zanimljiv i konzistentan narativ.

Imam dojam da u svom radu uvijek trage za nadnacionalnim, 'regionalnim' kontekstima. I izložba o kojoj je bilo riječi premijerno je postavljena u Zagrebu, govori o crnogorskom primorju, a dobrim ste je dijelom smisljali u Beogradu.

Veliki deo mojih radova, a i moj život, određuje neprestano kretanje. Mnogi koji me prate na društvenim mrežama imaju utisak da sam ja 'stalno negde', što mi je zanimljivo i smešno, a nije ni sasvim tačno; ove godine smo svi verovatno osetljiviji na kretanje zbog nemogućnosti brojnih ljudi da se pomere, iz zdravstvenih, političkih ili naprosto finansijskih razloga. Ja ipak dajem sve od sebe da se krećem u gradu, među gradovima, kvartovima. Ne zaboravimo i posmatrašvo, kao vrlo važnu disciplinu i sastavni deo prolaska kroz stara ili nova mesta – nemoguće je zadovoljiti se jednim, konačnim kontekstom u koji gledaš i kroz kojih hodaš.

Uskoro idete u Suboticu, gdje kao dramaturginja počinjete rad na komadu Harolda Pintera 'Stara vremena', u režiji Szabolcsa Tolnaija, za Subotičko narodno pozorište. O kakvom se projektu radi, i na čemu još trenutno radite?

SZABOLCSU sam bez neke posebne namere, u periodu ovogodišnjeg intenzivnog čitanja, poslala tu PINTEROVU dramu – koja je meni jedna od najdražih, a vrlo brzo smo dobili priliku i da radimo na njoj. 'Stara vremena' su poprilično kamerni tekst, ali veoma zanimljiv zato što naizgled deluje kao građanska drama, psihološki realizam, a to nije ni po strukturi ni po prirodi jezika, koji me u pozorištu posebno zanima. Osim Pintera, tu je još i pomenuto štampano izdanje 'Zlatne obale', a ono bi trebalo da bude uvod u niz publikacija na kojima planiram da radim, i kao autorka i kao urednica. Pišem i novu knjigu poezije, kojom nastojim da nastavim ono što sam započela prethodnim knjigama: da razvijem i okončam opsesiju prostorom, preuzetim pisanim materijalom, politikama stanovanja i poetikom propadanja. ■

TV RAŠETANJE

Neprežaljeni Kvisko

PIŠE Boris Rašeta

Legendarna Kviskoteka bila je u cijelosti proizvod domaće pameti, olicene u pokojnom genijalcu Lazi Goluži. Sad kad je država suverena svi su kvizovi, ili barem oni najpopularniji, strane licence. Zašto, boga mu?

u offu čujete u britanskim humorističkim emisijama), a za Otvoreno bi trebalo dobiti napravu koja umjesto smijeha proizvodi aplauze. U Smrtićevoj emisiji gosti su bili šef Končara DARINKO BAGO ('pola meni, pola tebi, pola Bagi'), DAMIR ZORIĆ, predsjednik HUP-a (u kojem većinu čine javna poduzeća), VESNA VUČEMILOVIĆ iz ŠKORINE stranke i još netko. MISLAV TOGONAL od ovakve bi teme napravio gladijatorsku arenu (tema to i zahtijeva), no uz našeg Smrtića jedina logična odluka bila je – ne gubiti vrijeme, prebaciti na IVORYJEV klasik 'Na kraju dana', što smo odmah i učinili.

In memoriam Lazo Goluža, HRT, 1. prosinca, 20:00

Čudno! U vrijeme dok Hrvatska nije bila suverena, kvizovi su bili suvereni – legendarna Kviskoteka bila je u cijelosti proizvod domaće pameti, olicene u pokojnom genijalcu LAZI GOLUŽI (1936 – 2020). Sad kad je država suverena, svi su kvizovi, ili barem oni najpopularniji, čak i emisije poput Volim Hrvatsku, strane licence. Zašto, boga mu? Jesmo li se borili samo za slobodan uvoz? Nemamo dovoljno pametnih ljudi? Pa Lazo Goluža je bio živ cijelo vrijeme. Je li odgo-

netka u uzimanju mita za kupovinu licenci? Ili u jednostavnosti posla: kupiš licencu i voziš po automatskom pilotu? Ili u pomodnosti? Iskreno – ne znamo odgovor. Po našem, možda staromodnom i od vremena pregaženom ukusu, Kviskoteka je bila bolja od svih svojih kasnijih licenciranih nasljednika. Bila je multidimenzionalna, sadržavala je elemente znanja, intuicije, brzine, bila je inovativna i sto posto domaća. Čak su i članovi žirija bili zvijezde, ŽARKO DOMLJAN, DUBRAVKA ORAIĆ, profesor KLAJĆ, kojeg su u Top listi nadrealista parodirali u liku dr. Karaklajića, o OLIVERU MLAKARU da i ne govorimo, a tvorac kviza, koji ga je zaštitio kao svoje intelektualno vlasništvo, Lazo Goluža, kotirao je kao TV ikona. Pobjednici ciklusa

se bore za dah, za još jedan dan života, dosad nije video nitko od nas. Preko 20 godina sam u kliničkoj medicini, video sam puno teških bolesnika. Međutim, ovakve prizore nitko od nas nije video', rekao je Luetić. Bojimo se da dolaze još gori i nevidjeniji.

MARIJA SELAK RASPUDIĆ, koja je prebolejela Covid-19, navukla je masku kako su tradan javnost ne bi pričala samo o njenom nenošenju maske. Saborski zastupnik HDZ-a IVAN ĆELIĆ rekao je pak da vlada ima strategiju i da odluke prvenstveno donosi stručka dok je SABINA GLASOVAC (SDP) rekla da strategija nije postojala te da je dominirala ignorancija i ponizavanje struke, liječnika i znanstvenika. To nije teško uočiti – zaključci prema kojima virus zaobilazi crkve a ide u kafic; pošteđuje procesije i izborne cikluse HDZ-a, kao i druge dogadaje važne za rejting te stranke, jasni su i nepismenima.

**In magazin,
Nova TV, 2. prosinca,
17:00**

KOLINDA GRABAR-KITAROVIĆ glumi u televiziji! To je dobra vijest, gospoda se napokon našla u prikladnom ambijentu, pučki rečeno sapunici. Oduvijek nam se činila nadarenom za tu ulogu: ona je patetična, afektira, izvodi, glumi, glumata i ta joj scena neusporedivo bolje odgovara od one na koju se, šalom povijesti, privremeno popela. Na setu se, rekli su u vijestima, 'odlično snašla', dobro je odradila svoj zadatak. Bila je to tzv. cameo uloga, igrala je samu sebe, a štovani publikum epizodu ove epizodistice imat će čast vidjeti nakon Nove godine. 'Sjajno sam se zabavila na setu, zato sam i pristala na ulogu', rekla je Grabar-Kitarović. Marisol, Aleksis, spavate li mirno?

**Žene diktatora:
Velike rastrošnice,
HRT, 6. prosinca,
22:00**

Na svakim izborima kandidiram se za predsjednicu kako bih izbjegla zatvor, priznaje IMELDA MARCOS, filipinska stonoga u čijim je ormarama nakon pada režima njenog muža nađena najveća kolicičina ženskih cipela ikada viđena u jednom stanu. Stan joj je pun slika velikih autora: pozira ispod PICASSOVE slike, pokazuje MICHELANGELOVU skulpturu, na zidu ima veliko ulje FRANCISCA GOYE. Muž, blaženo počivali diktator MARCOS, davno je umro, a ova vitalna, dobro raspoložena i lijepo obučena žena, prešla devedesetu. Nova serija HRT-a Žene diktatora zanimljiv je mozaik prvih dama čiji su muževi imali višak novca i manjak smisla za demokraciju – od MOBUTUA SESE SEKOJA, preko HITLERA i šaha PAHLAVIJA do dotičnog Marcosa. Odabrala MIRA VOČINKIC. ■

**Otvoreno, HRT,
1. prosinca, 22:00**

Ako u studio u emisiju debatnog tipa pozoveš goste koji konfrontiraju mišljenja, to je pola puta do uspjeha, a ako ta mišljenja imaju neki sadržaj, puna šaka brade. MISLAV TOGONAL nije nezainteresiran za gledanost svoje emisije pa zove ljude koji imaju što reći, a jedan od njih, predsjednik Hrvatske liječničke komore KREŠIMIR LUETIĆ, otvoreno je progovorio o fijasku vladinih tzv. mjeru: po njemu je epidemiološka struka još 2. studenoga jasno rekla što treba učiniti, ali to nije učinjeno. Vrijeme je izgubljeno, a s njim i životi. Umrlo je i dvoje liječnika. Hrvatska ide prema bergamizaciji. 'Prizor od 450 do 500 pacijenata koji se bore za udah, koji se bore za kisik, koji

Quo vadis, Aida?
(r: Jasmina Žbanić,
2020.)

Jasna Đuričić briljirala kao Aida

PIŠE Damir Radić

Za sve žene Srebrenice

‘Prirodan’ izbor bio je da se srebrenička tragedija sagleda iz ženske perspektive

NAKON najdulje pauze u karijeri, šest je naime godina prošlo od njezina zadnjeg filma, osebujne romantične komedije ‘Otok ljubavi’, JASMINA ŽBANIĆ izšla je u javnost s novim ostvarenjem, najambicioznijim i najdelikatnijim otkad je stala iza kamere. ‘Quo vadis, Aida?’ već svojim naslovom koji se referira na riječi koje je prema predaji Petar, bježeći iz Rima od Neronovih progona kršćana, uputio uskrsom Kristu, sugerira da je riječ o nečem velikom i tragičnom, ali ovaj put žrtve nisu kršćani nego muslimani. Riječ je naravno o srebreničkom masakru, (kršćanski) zločinci etnički su Srbi, a (muslimanske) žrtve Bošnjaci.

Strašnu sudbinu više od osam tisuća ubijenih ljudi Jasmina Žbanić odlučila je prikazati kroz individualnu priču i dominantno očište fiktivnog lika UNPROFOR-ove prevoditeljice Aide, karaktera labavo oslođena na stvarnog prevoditelja u UNPROFOR-ovoj bazi u Srebrenici koji nije uspio spasiti članove vlastite obitelji jer su ih njegovi pretpostavljeni iz nizozemskog bataljona, rigidno se držeći propisa, odbili staviti na popis svojih djelatnika. Promjena spola protagonista nije bila izvorna autoričina namjera, do nje je došlo tek kada je spomenuti prevoditelj odbio ekrанизaciju svoje autobiografske knjige nezadovoljan Žbanićin namjeravanim intervencijama, ali jednom kad je ta promjena napravljena, čini se najlogičnijim izborom – pored samih ubijenih žrtava, u ogromnoj većini slučajeva muškaraca, najveće žrtve bile su preživjele srebreničke žene čiji su muževi, sinovi, braća, rođaci, prijatelji pred njihovim očima odvođeni u smrt. Duševna trauma koju su pretrpjeli neopisiva je i ostavila je trajne posljedice, pa je umjetnički ‘prirodan’ izbor da se tragedija sagleda iz njihove perspektive, perspektive emotivno najintenzivnije angažiranog izravnog svjedočenja; drugim riječima, Aida stoji za sve žene Srebrenice.

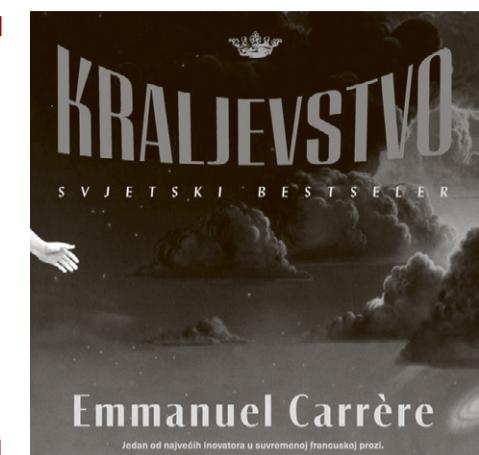
Početni kadar filma – iz donjeg rakursa kamere u kontrastivnu snimaju travke iznad kojih je osunčano nebo, a onda neочекivano ušavši u kadar tu idilu satre tenk pregazivši ljepotu prirode – jedini je trenutak užeredateljske svježine i modernosti. Žbanić, naime, kao i u prethodnim svojim filmovima (izuzetak je najmanje joj poznat uradak ‘Za one koji ne mogu da govore’ te donekle ‘Na putu’), režira konzervativno: plan-kontraplan, uži kadar tamo gdje se takav očekuje, širi tamo gdje mu je po konvenciji mjesto, a tekstura slike je ‘školska’. Zahvaljujući tome, otprilike do polovice filma svjedočimo solidno odradenom, ali ni po čemu izuzetnom ostvarenju, a onda srpske snage upadnu u UNPROFOR-ovu bazu gdje su se sklonile tisuće Bošnjaka, nizozemski plavi šljemovi lišeni obećane zračne podrške ne mogu se oduprijeti (Žbanić vrlo pošteno desotonizira ponašanje Nizozemaca predočujući kontekst koji im nije davao puno izbora), Aida shvaća što će se dogoditi i počne očajničku borbu za spas svojeg supruga i dvojice sinova. U tim trenucima, kad gledamo kako jedna osoba, u ovom slučaju supruga i majka, pokušava sve ne bi li spasila najdraže, stvara se emotivan udar koji je nemoguće opisati riječima i koji s nevjerojatnom snagom predočuje užas onog najgoreg što rat može donijeti, neovisno o tome tko su akteri.

U tako stvorenom ozračju zaboravljuju se neke scenarističke sentimentalnosti i nategnutosti (uskoro ubijeni sin za dva dana ima rođendan, godinama poslije rata Aida shvaća da u stanu njene obitelji sada živi ratni zlikovac Joka), jer tuga i bol koje film emanira neopisivo su potresni. JASNA ĐURIČIĆ kao Aida briljira u, nesumnjivo, ulozi života i doista je čudno da su i ona i film posve zaobiđeni u dodjelama nagrada na venecijanskoj Mostri. Svejedno, ništa ne može umanjiti činjenicu da je riječ o jednom od najsnažnijih antiratnih filmova zadnjih podosta godina i svakako najboljem ostvarenju autoričina opusa. ■

Emmanuel Carrère:
Kraljevstvo

(s francuskog prevela Vlatka Valentić, Vuković & Runjić, Zagreb, 2020.)

PIŠE Dragan Jurak

Književnik je imao vjersku fazu

S rubova doktrine

Carrère čita Bibliju s crvenom olovkom u ruci, pokušavajući dokučiti kako je tekst nastao i što se stvarno moglo dogoditi

NIKADA u povijesti jedan tako beznačajan događaj nije imao dubljih i dalekosežnijih posljedica. To je često sukus historiografije kršćanstva. S jedne strane je mala sekta nepismenih ribara koji su ostali bez svog vođe, a s druge strane dva milenija povijesti kršćanstva. ‘Ako ste kršćanin, vjerujete da je Isus uskrsnuo: to znači biti kršćaninom. Ili vjerujete... da je malena skupina žena i muškaraca – prvo žena – zabrijala u očaju što je izgubila gurua, počela širiti priču o uskrsnuću i dogodilo se nešto nimalo nadnaravno, ali vrijedno potanke priče jer je da ti pamet stane: njihovo naivno i čudnovato uvjerenje koje je trebalo izbljediti i ugasiti se s njima osvojilo je svijet, do te mjere da još i dan danas u njemu sudjeluje otprilike četvrtina svjetskog stanovništva.’ Tako to pojednostavljuje francuski pisac EMMANUEL CARRÈRE. No tako rezimira niz proturječja, nedosljednosti i nedorečenosti unutar osnovnih kršćanskih tekstova, te proturječnosti između takvih biblijskih tekstova i historiografije. Kršćanstvo je ta ‘da ti pamet stane’ priča; *showstopper* reklamir bi u šoubizu. A Emmanuel Carrère postavlja pitanje koje se nameće: kako normalni, inteligentni ljudi mogu vjerovati u nešto do te mjere izvan pameti. CICERON je rekao da se dva rimska augura ne mogu pogledati u oči a da ne prasnu u smijeh. Može li to netko danas napisati za dvojicu biskupa, pita Carrère.

Citali smo već Emmanuela Carrèrea. Sada u ‘Kraljevstvu’ upoznajemo njegovu nepoznatu stranu. Početkom devedesetih ugledni književnik, redatelj i scenarist imao je vjersku fazu. Ne da je nedjeljom išao u crkvu: svaki dan je išao u crkvu. U Isusu Kristu i danas prepoznaće jedinstveni glas. Taj jezični stil, ‘kratke, odsječne rečenice, primjeri iz

svakodnevnog života’, ta ‘izvornost i poezija’, izričaj koji je ‘posve nepredvidljiv i posve prepoznatljiv u isti mah’: tada nitko nije tako govorio. Ali u ‘Kraljevstvu’ Carrère biblijske tekstove, u prvom redu Lukino evanđelje i Pavlove poslanice, čita s crvenom olovkom u ruci, pokušavajući dokučiti kako je tekst nastao i što se stvarno moglo dogoditi: dakle, ovo da, ovo ne, ovo možda.

‘Kraljevstvo’ okreće Bibliju naglavce. Biblijski tekstovi se dekonstruiraju, doktrina se razobiljeće. Carrère prosijava Božju riječ. Kao i NIETZSCHE u čudu je kada čuje ‘brenčanje starih zvona’ (‘ma je li to moguće?’). Neuvjernjivo prezentirani koncepti uskrsnuća, Božjeg sina, Josipova porijekla od kralja Davida (kao da je najednom Josip biološki otac), čuda za priproste, vrebanja znamenja neizbjježnog smaka svijeta... izazivaju mu nevjericu. Ali opet, koliko je tu užitka u tekstu. Ne samo u originalnosti Isusovih riječi. Na rubovima doktrine neobično su životni detalji. Pavle razočaran piše Timoteju da su ga svi napustili, Dema je otisao u Solun, Krescencije u Galaciju, Tit u Dalmaciju, ‘Aleksander kovač nanio mi je mnoga zla’, Himenejeve i Filetove riječi izgrizaju ‘kao rak-rana’. ‘Ti se požuri i brzo dodri k meni. Kabanicu koju ostavih u Troadi kod Karpa, kada dođeš, ponesi.’

Kakva sad to od moljaca izgrizena kabanica? Kojem Karpa, kakva Troada?

Ne smijemo spojlati pa reći što Carrère zaključuje nakon sedam godina pisanja ‘Kraljevstva’. Ovo ili ono? Da, ne, ili možda? Ne znamo ništa ni o staroj kabanici. No ostanimo još malo uz taj neobično tužan detalj samoće i siromaštva. ■

PREPORUKE: MUZIKA

The War on Drugs: Live Drugs

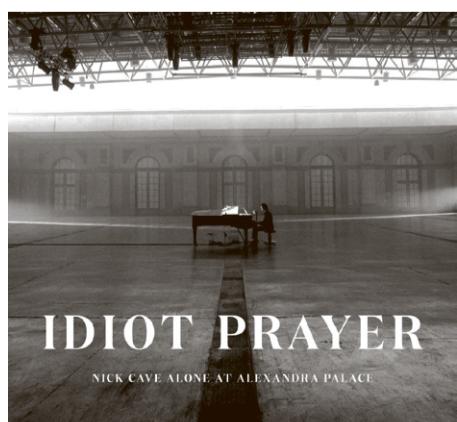
(Super High Quality, 2020.)

Ako postoji suvremenih bend kojem je živi album bio nasušno potreban, onda su to The War on Drugs. Bend okupljen oko gitarista i vokalista ADAMA GRANDUCIELA je na dva posljednja studijska ostvarenja 'Lost in the Dream' i 'A Deeper Understanding' uspostavio vlastitu raskošnu, ambicioznu i često psihodeličnu inačicu *heartland* rocka. Takva glazba uvijek vapi za koncertnim izvedbama i interakcijom s publikom. Sastavljen od snimki nastalih u razdoblju između 2014. i 2019., kad je bend potpuno evoluirao u svoju sadašnju šesteročlanu postavu, 'Live Drugs' neskriveno je nadahnut SPRINGSTEENOVIM radom s E Street Bandom. Saksofon JONA NATCHEZA naglašava emocije Granduciela-vog vokala, služeći kao dodatni pripovjedač u ovim pjesmama, dok ostatak zvučne slike ocrtava široki, otvoreni stadionski rock u najboljem smislu riječi. U godini u kojoj nema koncerata, bar ne u standardnom obliku, nekako je sasvim prigodno i da je ovaj živi album zapravo snimka nepostojećeg, konstruiranog koncerta. Naime, album je sastavljen od različitih koncerata i različitih izvedbi pojedine pjesme. Za očekivati bi bilo da će ova frankenštajnska kombinatorika rezultirati raslojenošću snimaka i izvedbi, no dogodilo se upravo suprotno. 'Live Drugs' je komprimirana verzija šest godina sazrijevanja i razvijanja jednog benda, bešavni zbroj komadića tog kontinuiranog procesa i podsjetnik na to koliko je, čak i kad je ovako izrezano i režirano, koncertno iskustvo doista posebna stvar.

Nick Cave: Idiot Prayer: Nick Cave Alone at Alexandra Palace

(Bad Seed, 2020.)

Album 'Idiot Prayer: Nick Cave Alone at Alexandra Palace' snimka je koncertnog nastupa održanog online u lipnju ove godine. Gotovo je kliješ reći da nastup samostalnog izvođača u vlastitoj klavirskoj pratnji zvuči intimistički, no to je u slučaju 'Idiot Prayer' istodobno točna i pogrešna tvrdnja. Intimnost izvedbe ne izlazi iz snimke jer klavir i glas u velikom praznom prostoru zvuče preplavljujuće, nego iz načina na koje su ove pjesme aranžirane. Naravno, pomaže činjenica što je i većina originalnih izvedbi izrazito bazirana na klaviru, no ovdje su još dojamlijive izvedbe onih koje to nisu poput 'Palaces of Montezuma' ili 'Higgs Boson Blues'. Oslo-

IDIOT PRAYER

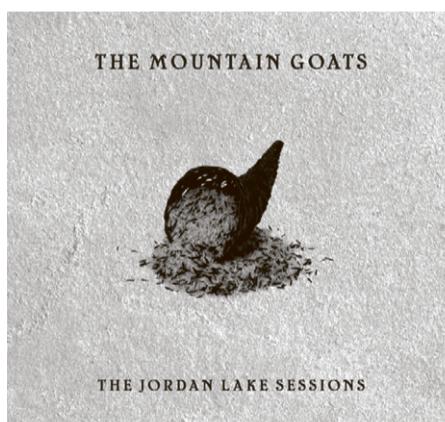
NICK CAVE ALONE AT ALEXANDRA PALACE

bođen podrške Bad Seedsa, CAVE je prepušten težini vlastitog glasa i tekstova. Slušajući ovaj jednoipolsatni album sastavljen od pjesama iz raznih razdoblja karijere, postaje razvidno koliko su se neke tematske preokupacije ponavljale cijelo to vrijeme. Caveov najveći uspjeh u ovoj izvedbi nije to što zvuči poput podivljalog propovjednika, jer to je uostalom i ono što dugogodišnji slušatelji od njega i očekuju, ali isto tako ne zvuči ni kao tugom skrhani otac s recentnih studijskih albuma. Umjesto toga u ovim izvedbama svako malo, između melankoličnih akorda i stihova o boli, gubitku i biblijskim lekcijama, proviri nuda. Način na koji je to postignuto nije egzaktan. Možda se radi o jasno čujnom okretanju listova papira u pauzi između pjesama, možda u povremenom komentaru ili smijehu. Ovdje Cave ne pokušava zvučati ni kao pripovjedač ni kao katalizator svojih i tudi emocija, već samo kao čovjek koji svira u velikoj prostoriji. I to je sasvim dovoljno.

The Mountain Goats: The Jordan Lake Sessions: Volumes 1 And 2

(Merge, 2020.)

The Mountain Goats su već objavili dva aluma ove godine, 'Songs for Pierre Chavin' na početku pandemije i nedavno objavljen 'Getting into Knives'. Upravo izašli 'The Jordan Lake Sessions' sa snimkama dvaju *stream* koncerata iz kolovoza zaokružuje pandemisku godinu benda čiji je frontman, kako sam kaže, 'davno napisao pjesmu ili dvije o kugi za svaki slučaj'. JOHN DARNIELLE jedan je od

najdarovitijih i najempatičnjih indie rock autora srednje generacije. Ako postoji osoba koja je mogla lijepo glazbeno uokviriti ovu godinu, onda je to autor čiji najveći hit sadrži stihove *I am going to make it through this year, if it kills me*. Tijekom nastupa Darnielle više puta ističe koliko su mu nedostajale svirke s bendom i to se na snimci itekako čuje. Neke pjesme su prearanžirane, neke netipično žustre, a bend čak i u ovako neobičnom koncernom okruženju uspijeva približiti puni emocionalni raspon ovih pjesama iz nekoliko desetljeća karijere. Kao i kod studijskih verzija, fascinira lakoća s kojom Darnielle spaja osobno i univerzalno, koliko uspijeva zvučati jednostavno i prizemljeno, a da pritom pjesme ne djeluju nimalo rudimentarno. Prepune detaljiziranih pjesničkih slika i trodimenzionalnih likova, njegove pjesme djeluju kao fragmenti stvarnosti pretočeni u trominutni (široko shvaćeni) pop rock format, a to je na koncu ono što bi indie rock u svojoj osnovi i trebao biti.

■ Karlo Rafaneli

Kustosica iz kolektiva BLOK o virtualnom fundusu Muzeja susjedstva Trešnjevka

ANA KUTLEŠA Život na Trešnji nije uvijek ružičast

Nedavno ste predstavili virtualni fundus Muzeja susjedstva Trešnjevka. Od čega su se sastojale programske aktivnosti i istraživanje koje je dalo ovu zbirku?

Srž naših aktivnosti bio je direktni rad sa susjedstvom na stvaranju fundusa. Po tome je ovaj muzej specifičan – u cijelosti se baziра na doprinosima ljudi koji su na Trešnjevcu živjeli, radili, školovali se, družili se. Spomenut ću ekipu koja je radila na ovom segmentu: DUNJA KUČINAC i BARBARA GREGOV iz BLOK-a, KOSJENKA LASZLO KLEMAR iz Tehničkog muzeja Nikola Tesla, JOSIPA LULIĆ iz udruge SF:ius, zatim vanjski suradnici KREŠIMIR ZOVAK, VIDA SKERK, IVANA BAUK, fotograf DAMIR ŽIŽIĆ. Kroz njihove su ruke prošle stotine obiteljskih fotografija, njihove su uši satima slušale životne priče, često od vrlo starih ljudi kojima je to bila posljednja prilika da sačuvaju svoja sjećanja. Bilo je tu i suza, prisjećanja neugodnih iskustava – život na Trešnjevcu, koja je u posljednjih 30 godina prošla duboku transformaciju, nije uvijek ružičast. Nastojali smo izbjegći romantizaciju, ne bježati od činjenice da se u tkivu kvarta odražava dominantna ideologija. Tako je TOMISLAV AUGUSTINČIĆ iz SF:ius-a vodio urbanu turu na temu sjećanja na NOB, problematizirajući i brisanje memorije 1990-ih. TIHANA BERTEK iz K-zone stavila je u svojoj turi naglasak na, i u socijalizmu prisutnu, nevidljivost ženskog doprinosa trešnjevačkoj povijesti. Kosjenka Laszlo Klemar se bavila industrijom Trešnjevke, kroz urbanu turu njenim počecima, dok je kroz nedavno završenu akciju obilježavanja prostora podsjetila na velike tvornice iz doba socijalizma, na čijim su lokacijama danas Konzumi, kockarnice ili naprosti ruine.

Foto: Marina Paulenka

nih objekata. Nekoliko vrtića i škola poznatog arhitekta IVANA ZEMLJAKA, današnja IX. gimnazija koju je projektirao BOŽIDAR RAŠICA, velikan naše moderne arhitekture, samo su neke od točaka koje zasluzuju daljnje bavljenje.

Kako promišljate novi tip muzeja koja će odgovarati potrebama lokalne zajednice?

Iako je prva faza projekta formalno završila, kao i financiranje od Europskog socijalnog fonda, Muzej susjedstva Trešnjevka je tek na početku. Ušli smo u zajednicu i pokazali kako može izgledati virtualni fundus koji smo zajednički izgradili. Predstavili smo kulturni program koji se obraća direktno kvartu. Na web stranici smo objavili nacrt modela, koji skicira odgovor na vaše pitanje, ali je on također nešto što tek treba staviti u praksu. Ipak, u njemu se ističu dva načela koja smatramo važnima za muzeje budućnosti: društvena angažiranost, napuštanje iluzije o van-ideološkoj, 'stručnoj' poziciji koja muzejima omogućuje da 'peru ruke' od društvenih problema, zatim zajedničko odlučivanje svih koji rade, bili oni manualni ili intelektualni radnici. U vrijeme srozavanja radnih uvjeta u kulturi, smatramo da je izrazito važno zamisljati institucije čiji radnici nisu zamjenjivi nadnici.

■ Anja Kožul

Koje su točke mapirane ovim projektom?

Budući da je projekt temu kvarta zahvatio dosta široko, pred nama je gusto istočkana mapa. Fundus smo organizirali u šest cjelina: kultura, sport, odgoj i obrazovanje, crvena Trešnjevka, povijest rada i urbanizacija. Svaka od njih može biti ključ za mapiranje. Malo je poznato da se na Trešnjevcu nalaze neki od najkvalitetnijih odgojno-obrazov-

KVADRAT

GRAFITI KAO SPOMENICI,
GRAFITI SPOMENIKA

GRAFFITI AS MONUMENTS,
GRAFFITI OF MONUMENTS

U hali Exportdra na riječkoj Delti postavljena je izložba fotografija 'Krajolici sjećanja u grafitima'. Političke graffite po državama bivše Jugoslavije snimili su ROSWITHA KERSTEN-PEJANIĆ, VJERAN PAVLA-KOVIĆ, ERIC UŠIĆ i KEVIN KENJAR, a izložba ostaje otvorena do 20. prosinca.

■ B. P.

Foto: Facebook/EPK Rijeka2020

13. Subversive Festival

28.11.—15.12.2020.

Subversive Film Festival
Subversive Forum
AlterEconomic Forum

Kino Kinoteka, Dokukino KIC, Kulturno informativni centar,
Online platforma Volimdokumentarce.net, Medijateka Institut français

Kreativni neposluh

www.subversivefestival.com

uz potporu

partneri

kino KINOTEKA

testart

dokukino

KULTURNO INFORMATIVNI CENTAR

NET

FS

INSTITUT FRANÇAIS

SNV CHB srpsko narodno svrbej concorso nazionale sogni seb national council

CADTM

medijski pokrovitelji

NOVOSTI HOBOT

Mina

N1

Kulturpunkt.hr

Vox FEMINAE

Lupiga

RAD100 STUDENT

R+

dokumentarni.net

slobodni filozofski

R

TV